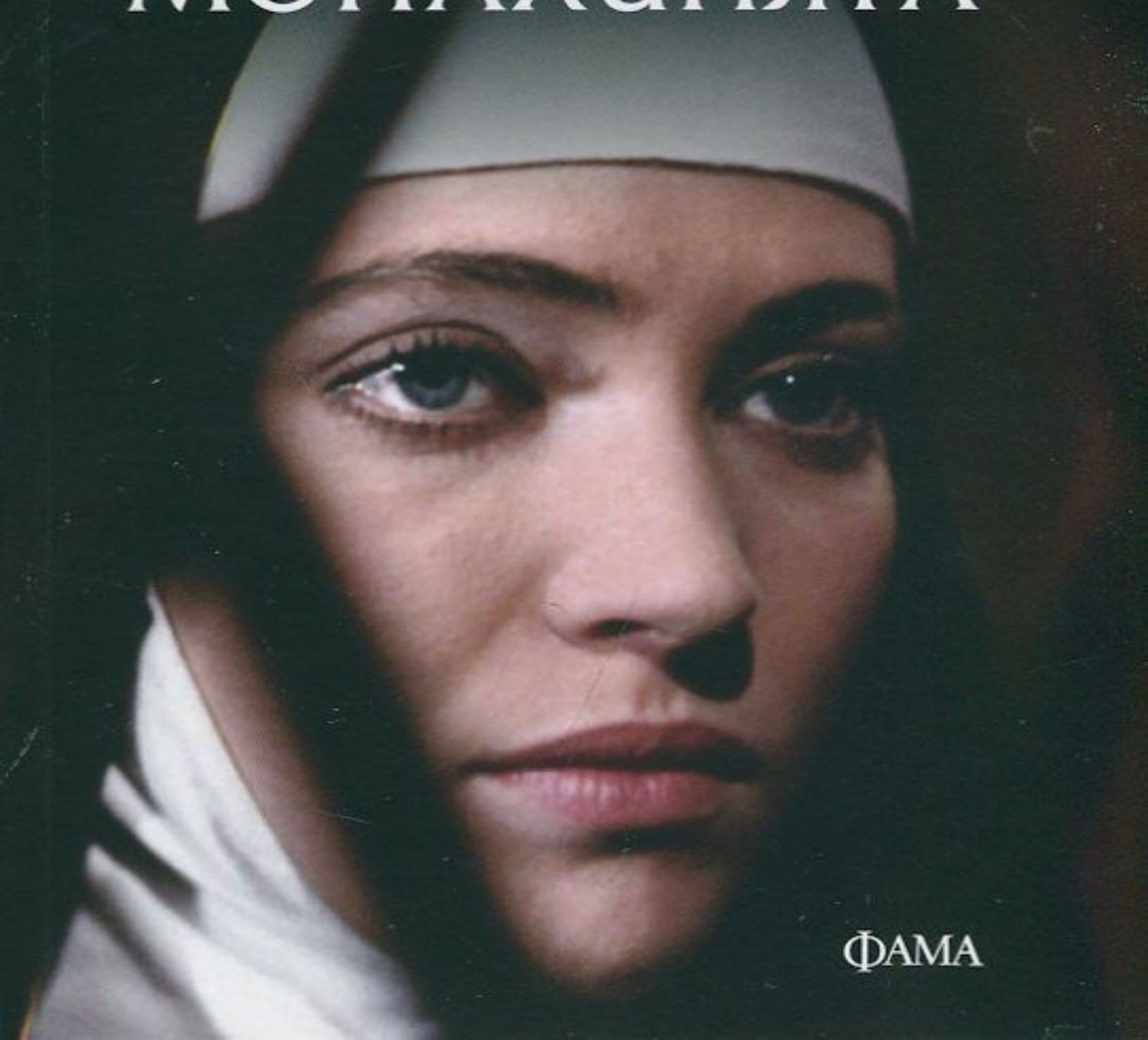

Д Е Н И
Д У Д Р О
М О Н А Х И Н Я Т А

ФАМА

ДЕНИ ДИДРО МОНАХИНЯТА

Превод: Стефанка Димова, Сидония Пожарлиева

chitanka.info

Красивата Сюзан е едва на седемнайсет, когато е изпратена в манастир от родителите си, за да стане монахиня. Момичето, което не изпитва никакво влечение към монашеството, а копнее за светски живот, попада в убийствено задушаваша атмосфера, където властват принуда, лудост, интригантство и садистична жестокост и се потушават престъпления и срамни тайни. Ще се пречупи ли Сюзан, ще се примири ли с безрадостната си съдба... Емблематична притча за потисничеството и нетолерантността, но и за непокорството срещу догматизма, романът излиза след смъртта на автора и 36 години след написването му, спечелва си скандална слава и не престава да привлича вниманието на публиката.

„Фанатизмът е на една стъпка от варварството.
Скептицизмът е първата стъпка към истината.“

Дени Дидро

Отговорът на господин маркиз дьо Кроамар, ако въобще ми изпрати отговор, ще ми даде първите редове на този разказ. Преди да му пиша, аз поисках да разбера кой е и какъв е. Това е светски човек, проявил се блестящо в службата; той е възрастен, бил е женен, има дъщеря и двама сина, които обича, а те от своя страна са много нежни към него. Той е от благородно потекло, образован е, умен, весел, има вкус към изящните изкуства и най-вече индивидуалност. Похвалиха ми неговата чувствителност, почтеност и справедливост; от живия интерес, който прояви към моя случай, и съдейки по всичко, което ми казаха за него, аз прецених, че не съм се изложила, обръщайки се към него. Разбира се, не бива да се очаква, че той ще се реши да промени моята участ, без да знае коя съм, и това именно съображение ме накара да надвия самолюбието и отблъскващото чувство и да пристъпя към написването на тези спомени, в които рисувам част от своите нещастия, без талант и безизкусно, с наивността на едно дете на моите години и с откровеността, присъща на моя характер. Тъй като моят покровител би могъл да поиска или пък на мен би ми хрумвало да ги довърша тогава, когато някои твърде отдалечени събития ще са се заличили от паметта ми, помислих, че краткото изложение, с което те завършват, и дълбокото впечатление, което ще ми остане от тях, докато съм жива, ще бъдат достатъчни, за да ми ги припомнят съвсем точно.

Баща ми беше адвокат. Беше се оженил за майка ми в доста напреднала възраст; тя му бе родила три дъщери. Той беше по-богат, отколкото е необходимо, за да ги настани изгодно и трите. Но за това бе необходимо поне привързаността му да бъде еднакво разпределена, а аз далеч не мога да го похваля в това отношение. Аз положително струвах повече от сестрите си с приятните качества на ума и на фигурата, с характера и уменията си, но това сякаш натъжаваше моите родители. Предимствата, които ми бяха дали природата и моята прилежност, се бяха превърнали за мен в източник на печал и за да бъде обичана, галена, да ми се радват и винаги да ми прощават, както правеха с тях, аз от най-ранна възраст пожелах да им приличам. Ако се случеше да кажат на майка ми: „Имате очарователни деца...“, това никога не се отнасяше за мен. Понякога аз наистина бивах отъмстена за тази несправедливост, но похвалите, които получавах, ми струваха толкова скъпо, когато останехме сами, че бих предпочела от страна на другите безразличие или дори ругатни. Колкото по-голямо

предпочитание бяха проявили към мен външните хора, толкова повече ми се сърдеха, след като те си отидат. Колко пъти съм плакала, че не съм родена грозна, глупава, тъпа, горделива, с една дума — с всички недостатъци, които нашите родители харесваха у тях! Питала съм се неведнъж откъде идва тази странност у един баща и една майка, и двамата почтени хора, справедливи и набожни. Да ви призная ли, господине? Някои думи, които баща ми бе изтървал в гнева си, защото той беше буен, някои обстоятелства, случили се по различно време, намеци на съседите, приказки на слугите ме караха да подозирам една причина, която би могла в известна степен да ги оправдае. Може би баща ми не беше съвсем сигурен, че съм негова дъщеря, може би аз напомнях на майка си един извършен от нея грях и коравосърдечието на мъжа, комуто се беше доверила твърде много, знам ли? Но дори тези подозрения да са неоснователни, какво рискувам, като ги доверявам на вас? Вие ще изгорите това, което съм написала, а аз ви обещавам да изгоря вашите отговори.

Ние и трите бяхме породени и затова изкласихме едновременно. Явиха се кандидати за женитба. Голямата ми сестра бе ухажвана от един очарователен млад човек. Аз забелязах, че той ми обръща особено внимание и че всъщност тя е само постоянен претекст за неговите упорити посещения. Предусетих колко неприятности можеше да ми навлече неговото внимание и предупредих майка си. Това може би беше единствената постъпка в живота ми, която ѝ достави удоволствие, и ето как аз бях възнаградена. След около четири дни, изобщо твърде скоро след това, ми казаха, че са ми запазили място в един манастир; още на следващия ден бях отведена там. Вкъщи се чувствувах толкова зле, че това събитие не ме натъжи. И тъй аз отидох в „Сент-Мари“ (това бе първият ми манастир) много весела. Междувременно ухажорът на сестра ми, като престанал да ме вижда, ме забравил и се оженил за нея. Той се нарича господин К.; работи като нотариус и живее в Корбей, където семейството им никак не върви. Втората ми сестра бе дадена на някой си г-н Бошон, търговец на копринени платове в Париж, ул. Кенкампоа, и живее добре с него.

След като двете ми сестри бяха настанени, реших, че ще помислят и за мен и че в скоро време ще напусна манастира. Тогава бях на шестнадесет години и половина. На сестрите ми бяха дали големи зестри; очаквах същата съдба и главата ми беше пълна с

примамливи проекти, когато един ден ме извикаха в приемната. Беше отец Серафен, изповедникът на майка ми. Той беше и мой изповедник и затова не му беше трудно да ми обясни причината за своето посещение: беше дошъл, за да ме придума да се покалугеря. Протестирах шумно срещу това странно предложение и му заявих направо, че не чувствавам никакво влечение към монашеството.

— Толкова по-зле — каза ми той, — тъй като вашите родители се охарчиха съвсем заради сестрите ви и аз не виждам какво биха могли да направят за вас при затрудненото положение, в което изпаднаха. Помислете, госпожице, вие трябва или да влезете завинаги в този манастир, или да отидете в някой провинциален манастир, където ще ви приемат срещу скромна издръжка и откъдето ще излезете едва след смъртта на родителите си, а това може доста дълго да продължи...

Аз горко окайвах участта си и проливах потоци от сълзи. Игуменката беше предупредена, тя ме чакаше на връщане от приемната. Бях така объркана, че състоянието ми не може да се опише. Тя ми каза:

— Но какво ви е, мило дете? (Тя знаеше по-добре от мен какво ми е.) На какво приличате! Никога не съм виждала такова отчаяние като вашето, карате ме да изтръпвам. Да не би да сте загубили господин баща си или госпожа майка си?

Идеше ми да се хвърля в нейните обятия и да й кажа: „Де да беше това...“ Но се задоволих да извикам:

— Уви, аз нямам ни баща, ни майка! Аз съм една нещастница, която мразят и искат тук жива да погребат.

Тя изчака да мине бурята, да дойде моментът на успокоението. Обясних й по-ясно какво ми беше съобщил отецът. Тя си даде вид, че ме съжaliaва: изказа ми своето съчувствие, насърчи ме да не приемам един сан, към който нямам никакво влечение; обеща ми да се моли, да увещава, да настоява. О, господине! Колко лицемерни са тези игуменки! Вие нямате представа. Тя наистина писа на моите родители; показа ми дори и отговорите, понеже знаеше много добре какви ще бъдат те. Но трябваше да мине доста време, докато се науча да се съмнявам в нейната искреност. Междувременно срокът, който ми бяха дали, за да реша, изтече. Тя дойде да ме уведоми за това с великолепно престорена печал. Най-напред постоя, без да говори, след това ми подхвърли няколко съчувствени слова, от които аз разбрах останалото.

Последва нова сцена на отчаяние: друга такава сцена аз няма да ви описвам. Самообладанието е тяхното голямо изкуство. След това тя ми каза и мисля, че действително плачеше:

— Какво да се прави, дете мое! Значи, вие ще ни напуснете! Скъпо дете, ние няма да се видим вече!...

И други неща, които не чух. Отпусната върху стола, аз мълчах или хълцах, седях неподвижно или ставах, от време на време отивах да се облегна на стената или изливах тъгата си, опряна на нейните гърди. Такова беше положението, когато тя прибави:

— Но защо не направите нещо? Чуйте и не казвайте, че аз съм ви дала този съвет. Разчитам на абсолютна дискретност от ваша страна, защото за нищо на света не бих искала да има в какво да ме упрекнат. Какво искат от вас? Да станете послушница? Е добре, защо не станете? С какво ви ангажира това? С нищо, ще останете още две години с нас, никой не знае кому какво е съдено. До две години могат да се случат маса неща; две години са много време...

Към тези лицемерни думи тя прибави толкова ласки, толкова декларации за своето приятелство, толкова нежно притворство — аз знаех къде съм, но не знаех къде ще ме отведат и се оставих да ме убедят. И така тя писа на баща ми; писмото беше много добре съчинено. О, колкото до това, по-добро не би могло да бъде: тя не бе скрила нито мъката, нито болката ми, нито протестите ми. Уверявам ви, че и по-хитра от мен девойка би се подвела; важното е, че в края на краищата давах моето съгласие. Колко бързо подготвиха всичко! Определиха деня, ушиха ми дрехи, моментът на церемонията настъпи — днес за мен всички тези неща се сливат в едно без никакъв интервал между тях.

Забравих да ви кажа, че видях баща си и майка си, и направих всичко, за да ги трогна, но те останаха непреклонни. Духовната ми подготовка бе възложена на някой си абат Блен, доктор от Сорбоната, а послушническата дреха ми даде алепският епископ. Церемонията въобще не е весела, но този ден тя бе по-тъжна от всякога. Макар че няколко монахини се блъскаха около мен, за да ме подкрепят, аз на двадесет пъти почувствах как коленете ми се огъват и съм готова да падна върху стъпалата пред олтара; не чувах нищо, не виждах нищо, бях оглупяла. Водеха ме и аз отивах; питаха ме нещо и други отговаряха вместо мен. Най-после тази жестока церемония свърши;

всички се оттеглиха и аз останах сред стадото, към което ме бяха причислили. Другарките ми ме заобиколиха; те ме целуваха и си казваха:

— Вижте, сестро, вижте само колко е хубава! Как черното було подчертава белотата на нейния тен! Колко ѝ отива подбрадникът! Как закръглява лицето ѝ! Как оформя бузите! Как тази дреха подчертава талията и ръцете ѝ!...

Почти не ги чувах, бях отчаяна. Трябва да призная обаче, че когато останах сама в килията си, аз си спомних техните ласкателства; не се стърпях и ги проверих в своето малко огледало — стори ми се, че не бяха съвсем неуместни. Има установени почести, свързани с този ден. В моя случай бяха ги пресилили, но мен те малко ме трогнаха; престориха се, че са убедени в противното, и ми го казаха, макар да беше ясно, че не е така. Вечерта, след молитвата, игуменката дойде в моята килия.

— Наистина — каза ми тя, след като ме поразгледа — не зная защо изпитвате такова отвращение към тази дреха; тя ви стои много добре и вие сте очарователна. Сестра Сюзан е една много красива монахиня; това ще накара всички да ви обичат повече. Я да видя, походете малко... Не се държите достатъчно изправена, не бива да се прегърбвате така...

Тя поправи положението на главата, краката, ръцете, талията ми. Това бе почти като урок на Марсел^[1] по изящно манастирско държане, защото всяко съсловие си има свои правила. След това тя седна и ми каза:

— Добре, а сега нека поговорим сериозно. И така ние спечелихме две години: вашите родители могат да променят своето решение. Самата вие може би ще предпочетете да останете тук, когато те поискат да ви вземат: такава вероятност съвсем не е изключена.

— Госпожо, не вярвайте на такова нещо.

— Вие дълго време бяхте между нас, но още не познавате живота ни; той несъмнено има своите несгоди, но има и приятни страни...

Вие, разбира се, се досещате за всичко, което тя прибави за света и за манастира. То е писано навсякъде и навсякъде по един и същи начин; защото, слава богу, мен ме накараха да прочета всичките неразбории, съчинени от монасите в полза на тяхното положение,

което те добре познават и ненавиждат, против света, който обичат и оплюват, без да познават.

Няма да ви разказвам в подробности периода на своето послушничество; ако той се спазваше с цялата си строгост, човек не би устоял, но това е най-спокойното време от манастирския живот. Майка на послушничките става най-великодушната монахиня, която успеят да намерят. Нейната наука е да крие от вас всички тръни на монашеския сан; това е един курс по прелъстяване — най-хитро измислено и най-пригодено към целта. Тя сгъстява мрака, който ви заобикаля, тя ви люлее, тя ви приспива, тя ви омайва. Нашата се зае с мен особено старателно. Не мисля, че има млада и неопитна душа, която да устои на това гибелно изкуство. Светът извън манастирските стени има своите пропасти, но аз не мисля, че човек попада в тях по един толкова лесен наклон. Ако се случеше да кихна два пъти подред, мен ме освобождаваха от работа, от черква, от молитва; лягах по-рано и ставах по-късно, за мен канонът преставаше да действа. Представете си, господине, имаше дни, в които аз мечтаех за момента, когато ще се пожертвувам. Всяка неприятна история, случила се в обществото, веднага стига до нас, обсъжда се: истинските се пренагласяват, измислят се такива, каквито не са ставали въобще, а после следват безкрайни славословия и благодарствени молитви към бога, който ни е опазил далеч от тези унижителни произшествия. И все пак времето, което аз понякога в желанието си исках да ускоря, приближаваше. Тогава аз станах замислена, чувствувах как моето отвращение се събужда и нараства. Доверявах тези свои чувства на игуменката или на майката на послушничките. Тези жени знаят много добре да отмъстят за неприятността, която им причиняват: защото не мислете, че лицемерната роля, която играят, и глупостите, които са принудени да ви повтарят, ги забавляват. В края на краищата за тях всичко това става така изтъркано и досадно! Но те се примиряват, и то заради хилядата жълтици, които се падат на манастира. Ето важната причина, поради която те лъжат цял живот и подготвят на тези млади невинни девойки отчаяние за четиридесет, за петдесет години, а може би и вечна гибел. Защото сигурно е, господине, че от сто монахини, които умират, преди да са навършили петдесет години, и стоте без изключение са обречени на вечни мъки, без да броим онези, които преди това полудяват, видиотяват се или побесняват.

Веднъж такава една сестра избяга от килията си, където я държаха заключена. Аз я видях. Ето, господине, началото на моето щастие или нещастие — зависи от това как вие ще се отнесете към мен. Никога не съм виждала нещо по-отвратително. Тя беше разчорлена и почти без дрехи; влачеше железни окови; очите ѝ блуждаеха; тя скубеше косите си, удряше гърдите си с юмруци, тичаше, виеше; сипеше най-страшни проклетия върху себе си и върху другите; търсеше прозорец, за да се хвърли от него. Обзе ме страх, треперех с цялото си тяло, в съдбата на тази нещастница видях собствената си съдба и в същия миг реших в сърцето си, че ще умра хиляди пъти, вместо да се изложа на всичко това. В манастира предусетиха ефекта, който това събитие би могло да има върху моето съзнание, и решиха, че трябва да го предотвратят. Наговориха ми относно тази монахиня не помня вече колко нелепи и противоречиви лъжи: че когато я приемали, тя била вече разстроена умствено, че в един критичен момент била преживяла силна уплаха, че ѝ се явявали привидения — мислела си, че общува с ангелите, че вредните четива са ѝ разстроили ума, че била слушала проповедниците на някакъв прекалено строг морал и те така силно я наплашили с божия съд, че разстроеният ѝ мозък съвсем се объркал, че виждала само демони, ада и огнени бездни; че всички наоколо били много нещастни и било нечувано в манастира да се търпи такова нещо; знам ли още какво? Но всичко това при мен не хвана. Лудата монахиня непрекъснато се връщаше в съзнанието ми и аз отново и отново се кълнях, че няма да дам никакъв обет.

Доиде обаче денят, когато трябваше да покажа дали знам и мога да удържа дадената пред себе си дума. Една сутрин, след черковната служба, при мен влезе игуменката. Тя държеше в ръка писмо. Лицето ѝ беше самата тъга и покруса; ръцете ѝ висяха безпомощно, като че ли не намираше сила, за да вдигне това писмо; тя ме гледаше, в очите ѝ сякаш имаше сълзи. Мълчеше, мълчах и аз. Тя чакаше да заговоря първа; бях готова да го сторя, но се въздържах. Попита ме как се чувствавам, каза, че този ден службата е продължила много, че аз съм се прокашляла, че ѝ се струвам неразположена. На всичко това аз отговорях:

— Не, скъпа майко.

Тя продължаваше да държи писмото в увисналата си ръка. Докато задаваше тези въпроси, тя го остави върху коленете си и ръката ѝ отчасти го закри. Накрая, след като се повъртя около няколко въпроса, отнасящи се до баща ми и майка ми, и като видя, че не я питам какъв е този лист, тя ми каза:

— Ето едно писмо...

При тези думи почувствувах как сърцето ми изтръпва и засричах с разтреперани устни:

— От майка ми ли е?

— Познахте. Ето четете...

Аз се посъвзех, поех писмото и зачетох началото доста спокойно, но колкото повече напредвах, страхът, възмущението, гневът, отвращението, различни страсти се редуваха в мен, гласът ми се менеше, менеше се лицето ми, меняха се и движенията, които правех. Ту едва държах хартията, ту я сграбчвах така, сякаш исках да я разкъсам, ту я стисках силно, сякаш исках да я смачкам и да я хвърля далеч от себе си.

— Е, добре, дете мое, какво ще отговорим на това?

— Вие знаете, госпожо.

— Не, разбира се, не зная. Времената са трудни, семейството ви е претърпяло загуби, работите на вашите сестри не са наред — и двете имат по много деца; вашите са изчерпали всичките си възможности, за да ги омъжат, сега се разоряват, за да им помагат. Няма никаква възможност да ви устроят както и да било. Вие станяхте послушница, това също е свързано с разходи; със своята постъпка сте им внушили известни надежди; слухът, че скоро ще станете монахиня, вече се е разчул сред обществото. Впрочем вие винаги можете да разчитате на моята помощ. Аз никога никого не съм примамвала насила; монашеството е нещо, към което бог ни приканва, и много опасно е човек да смесва своя глас с неговия. Аз няма да се опитвам да говоря на сърцето ви, ако божията милост не му казва нищо; до днес на съвестта ми не тежи нещастията на никоя друга сестра; нима бих започнала с вас, дете мое, вие, която сте ми така скъпа? Аз не съм забравила, че първите стъпки направихте по мое внушение, и не ще позволя да злоупотребят с това, за да ви накарат да действувате против волята си. Така че нека видим заедно, нека се посъветваме. Искате ли да станете монахиня?

— Не, госпожо.

— Не чувствувате никакво влечение към монашеското звание?

— Не, госпожо.

— Няма да се подчините на родителите си?

— Не, госпожо.

— Какво искате да станете?

— Всичко, освен монахиня. Не искам да бъда монахиня и няма да бъда.

— Е добре! Няма да бъдете, но нека съчиним един отговор до вашата майка...

Спряхме се на няколко идеи. Тя написа писмото, показва ми го и то пак ми се стори много добре съчинено. Междувременно при мен веднага изпратиха главния изповедник на манастира. Дойде и докторът, който ме беше подготвил духовно, когато станях послушница. Препоръчаха ме на майката на послушничките; имах среща с алепския епископ; трябваше да водя дълги спорове с разни набожни жени, които се намесиха в моята работа, без да ги познавам. Това бяха непрекъснати беседи с монаси и свещеници. Баща ми идва, сестрите ми писаха, майка ми се появи последна; аз устоявах на всичко. Въпреки това денят на моето покалугеряване беше определен. Направиха всичко възможно, за да получат съгласието ми, но когато видяха, че напразно го искат, решиха да минат без него.

От този момент аз бях отново затворена в килията си. Наложиха ми мълчание. Откъсната бях от целия свят, оставена сама на себе си; виждах ясно, че са решени да разполагат с мен без самата мен. Не исках да ставам монахиня, това бе решено; и всички истински или измислени ужаси, с които непрекъснато ме заплашваха, не можеха да ме разколебаят. Положението ми беше окаяно, не знаех колко може да продължи, но още по-малко знаех какво може да ми се случи, ако то изведнъж спре. Всред тази несигурност реших нещо, което вие ще прецените, господине, както намерите за добре. Не виждах вече никого, нито игуменката, нито майката на послушничките, нито другарките си. Накарах да съобщят на игуменката и се престорих, че съм склонна да приема волята на родителите си. Намерението ми бе обаче да сложа край на това преследване с блясък и публично да протестирам против насието, което замисляха срещу мен. И така, аз казах, че те са господари на съдбата ми, че могат да разполагат с нея

както желаят, че от мен се иска да стана монахиня и аз ще стана. Целият манастир заликува, отново бях обект на милувки, а заедно с тях и на ласкателства и съблазнителни обещания. Бог бил проговорил на сърцето ми; никоя друга не била създадена за съвършенство повече от мен; не било възможно да не стане така; всички отдавна го очаквали; човек не можел да изпълнява своите задължения така примерно и с таква усърдие, ако действително не е предназначен за това. Майката на послушничките никога не била имала ученичка с по-ясно изразено призвание. Тя била много изненадана от моето първоначално упорство, но винаги казвала на игуменката, че трябва да постоянствуват и това ще мине, че и най-добрите монахини са преживявали такива минути, че това били внушения на злия дух, който удвоявал своите усилия, когато бил на път да загуби плячката си, че аз съм щяла да му избягам, че пред мен вече имало само рози, че задълженията на монашеския живот щели да ми се сторят толкова полски, след като си ги бях представяла така пресилени, че това внезапно натягане на ярема било проява на божествената милост, която използвала този начин, за да го направи по-лек... Изглеждаше ми доста странно, че едно и също нещо идва и от бога, и от дявола, според това как им се иска да го разглеждат. В религията има много подобни обстоятелства и често пъти едни от онези, които ме утешаваха, ми казваха във връзка с моите мисли, че са ми внушени от сатаната, докато според други те бяха божии откровения. Едно и също зло идва или от бога, който ни го изпраща като изпитание, или от дявола, който ни изкушава.

Държах се много внимателно: смятах, че мога да отговарям за себе си. Срегнах се с баща си, той говори с мен студено; видях майка си, тя ме целуна. Получих поздравителни писма от сестрите си и от много други. Разбрах, че словото ще произнесе някой си господин Сорнен, викарий от „Сен-Рош“, а господин Тиери — канцлер на университета — ще приеме моя обет. Всичко вървя добре до вечерта преди големия ден с едно изключение. Когато научих, че церемонията ще се извърши тайно, че много малко хора ще присъствуват и вратата на черквата ще бъде отворена само за роднините, аз извиках чрез вратарката всички съседи, приятели и приятелки, разрешиха ми да пиша на няколко познати. Всички тези хора, които в манастира не

очакваха, се явиха. Наложих да ги пуснат вътре. Събра се горе-долу толкова публика, колкото бе необходимо за моя проект.

О, господине, каква нощ бе последната преди церемонията! Аз не легнах, стоях седнала в леглото си. Виках бога да ми помогне. Протяхах ръце към небето и го призовавах за свидетел срещу насилието, което извършвах над мен. Представях си своята роля в подножието на олтара — младо момиче протестира високо срещу един акт, с който привидно се е съгласило, — скандала сред присъстващите, отчаянието на монахините, яростта на моите родители. „Господи! Какво ще стане с мен...?“ При тези думи почувствах обща слабост и припаднах върху възглавницата си. Тази слабост бе последвана от тръпки по цялото тяло, коленете ми се удряха едно о друго, зъбите ми тракаха. След това пламнах цялата в огън. Умът ми се замъгли. Не помня нито да съм се събличала, нито да съм излизала от килията си. Намерили ме по нощница, просната пред вратата на игуменката, неподвижна и полумъртва. По-късно научих тези неща. Занесли ме обратно в килията. На заранта леглото ми бе заобиколено от игуменката, майката на послушничките и онези, които наричат сестри-помощнички. Бях твърде съкрушена. Зададох ми няколко въпроса. От отговорите ми разбраха, че аз нямам представа за станалото, и те нищо не ми казаха за него. Попитаха ме как се чувствавам, дали държа на своето свято решение, дали чувствавам сили да понеса умората на деня. Отговорих, че да, и противно на тяхното очакване редът не бе разстроен с нищо.

Всичко беше наредено от вечерта. Удариха камбаните, за да съобщят на цял свят, че предстои да направят една нещастница. Сърцето ми отново затупа. Дойдоха да ме украсят — този ден е ден на грижлив тоалет; сега, когато си спомням всички тези церемонии, ми се струва, че в тях има нещо тържествено и много трогателно за една млада невинна девойка, която няма никакво друго влечение. Заведоха ме в черквата; там бе отслужена литургия. Добрият викарий, който подозираше у мен смирение, каквото въобще не изпитвах, ми държа дълга проповед, в която всяка дума беше безсмислица; имаше нещо много нелепо във всичко, което той говореше за моето щастие, за божията благодат, за моята смелост, моето усърдие, моята вяра и за всички красиви чувства, с които предполагаше, че съм изпълнена. Противоречието между неговата възхвала и постъпката, която се

готвех да извърша, ме смути. Преживях моменти на несигурност, но те бяха краткотрайни. Само почувствувах още по-добре, че ми липсва всичко необходимо, за да бъда добра монахиня. Страшният момент обаче настъпи. Когато трябваше да отида там, където щях да произнеса обета на своето покалугеряване, краката ми отказаха да се движат; две от моите другарки ме хванаха под ръка; бях обронила глава върху една от тях и те ме влачеха. Не зная какво ставаше в душата на присъстващите, но те виждаха една млада умираща жертва, която водят към олтара, и от всички страни се носеха въздишки и ридания, всред които, сигурна съм, липсваха тези на баща ми и на майка ми. Всички бяха прави; млади хора бяха са качили на столовете, държаха се за железата на оградата. Настъпи дълбока тишина, когато свещеникът, който ръководеше церемонията, ми каза:

— Мари-Сюзан Симонен, обещавайте ли да казвате истината?

— Обещавам.

— По собствена воля и по собствено желание ли сте тук?

Отговорих: „Не“, но онези, които ме придружаваха, отговориха вместо мен: „Да.“

— Мари-Сюзан Симонен, обричат ли се пред бога на целомъдрие, бедност и послушание?

Поколебах се за миг; свещеникът изчака. Тогава отговорих:

— Не, господине.

Той повтори:

— Мари-Сюзан Симонен, обричат ли се пред бога на целомъдрие, бедност и послушание?

Отговорих му с по-уверен глас:

— Не, господине, не.

Той спря и ми каза:

— Дете мое, успокойте се и ме чуйте.

— Господине — отговорих му аз, — вие ме питате дали се обричам пред бога на целомъдрие, бедност и послушание. Чух ви добре и ви отговарям, че не.

После се обърнах към присъстващите, сред които се беше надигнал доста силен шепот, и дадох знак, че искам да говоря. Шепотът стихна и аз казах:

— Господа, и особено вие, татко и мамо, призовавам ви всички за свидетели...

При тези думи една от сестрите спусна завесата пред решетката и разбрах, че е излишно да продължавам. Монахините ме заобиколиха, нахвърлиха се върху мен с упреци. Слушах ги безмълвна. Заведоха ме в моята килия, където ме заключиха.

Останала сама, аз се отдадох на размисли, започнах да успокоявам душата си; проследих отново постъпката си и не се разкаях за нищо. Видях, че след демонстрацията, която бях направила, не беше възможно да остана дълго време тук и може би нямаше да посмеят да ме върнат отново в манастир. Не знаех какво ще направят с мен, но не виждах нищо по-лошо от това да бъда монахиня въпреки волята си. Доста дълго време не чух нищо за никого. Онези, които ми носеха храна, влизаха, оставяха яденето на земята и си отиваха мълчаливо. След един месец ми дадоха светски дрехи. Съблякох манастирските; игуменката дойде и ми каза да я последвам. Последвах я до вратата на манастира. Там се качих в една кола, където майка ми ме чакаше сама. Седнах на предната седалка и каретата потегли. Известно време стояхме една срещу друга, без да говорим; държах очите си наведени, не смеех да я погледна. Не знаех какво ставаше в душата ми. Изведнъж се хвърлих в краката ѝ, наведох глава над коленете ѝ, не казвах нищо, но хълцах и се задушавях. Тя грубо ме отблъсна. Аз не станах; от носа ми потече кръв. Сграбчих едната ѝ ръка, макар тя да се дърпаше. Обливайки я със сълзите си и с кръвта си, която не спираше, опряла устни върху тази ръка, аз я целувах и ѝ казвах: „Вие си оставате моя майка, аз си оставам ваше дете...“ Като ме отблъсна още по-грубо и издърпа ръката си от моите ръце, тя ми отговори:

— Изправете се, нещастнице, изправете се.

Послушах я, седнах отново на мястото си и покрих лицето си с качулката на връхната си дреха. Тя беше вложила толкова власт и твърдост в гласа си, че ми се стори необходимо да се скрия от погледа ѝ. Сълзите и кръвта, която течеше от носа ми, се смесваха, спускаха се по ръцете ми и ме обливаха цялата, без да си давам сметка. Тя каза няколко думи, от които разбрах, че съм изцапала роклята и бельото ѝ, а това ѝ е неприятно. Пристигнахме вкъщи. Веднага ме отведоха в една малка стая, приготвена специално за мен. По стълбите аз отново се хвърлих в краката ѝ, задържах я, ловейки се за дрехата ѝ. Единственият резултат беше, че тя се извърна към мен и ме погледна:

движението на главата, устата, очите ѝ изразяваше възмущение, което вие разбирате по-добре, отколкото бих могла да ви го опиша.

Влязох в новия си затвор и в продължение на шест месеца всеки ден напразно молах за милостта да ѝ говоря, да видя баща си или да им пиша. Носеха ми храна, обслужваха ме; един слуга ме придружаваше до черквата всеки празничен ден и ме затваряше отново. Четях, бродирах, плачех, понякога пеех; така минаваха дните ми. Поддържаше ме тайното чувство, че колкото и да е сурова, съдбата ми би могла да се промени. Но те бяха решили, че ще стана монахиня — и аз станах.

Тази безчовечност, това упорство от страна на моите родители затвърдиха у мен подозренията ми относно моя произход; не намирах друг начин, за да ги извиня. Майка ми очевидно се боеше да не поискам един ден делба на имотите, да не поискам своето законно право и да не поставя едно незаконородено дете наравно със законородените. Но онова, което бе само предположение, се превърна в сигурност.

Докато стоях затворена вкъщи, аз малко упражнявах религиозния ритуал. В навечерието на големите празници обаче ме изпращаха да се изповядвам. Казах ви, че майка ми и аз имахме един и същ изповедник. Аз говорех с него, обяснявах му колко сурово бе поведението ѝ към мен от близо три години. Той го знаеше. С особено огорчение и обида се оплаквах от майка си. Този свещеник късно бе взел черковния сан и беше човечен. Той ме изслуша търпеливо и каза:

— Дете мое, вие трябва да съжалявате майка си, да я съжалявате, а не да я осъждате. Тя има добра душа; бъдете сигурна, че постъпва така въпреки волята си.

— Въпреки волята си, господине! А какво може да я принуждава? Нали тя ме е родила? Каква е разликата между мен и моите сестри?

— Голяма.

— Много голяма! Нищо не разбирам от вашия отговор...

И бях вече готова да сравнявам сестрите си и себе си, когато той ме спря и ми каза:

— Хайде, хайде, главният порок на вашите родители не е безчовечността. Помъчете се да приемете участието си смирено и поне

да я превърнете в заслуга пред бога. Ще говоря с майка ви и бъдете сигурна, че ще употребя, за да ви услужа, цялото си влияние върху нея.

Това „голяма“ за мен бе като проблясък: вече не се съмнявах, че онова, което ми бе минавало през ума във връзка с моя произход, е вярно.

Следващата събота към пет и половина следобед, когато вече се спускаше здрач, слугинята, която ме обслужваше, се качи и каза:

— Госпожа майка ви заповяда да се облечете...

След един час:

— Госпожата иска да слезете с мен...

Пред вратата имаше карета, в която се качихме със слугинята. Разбрах, че отиваме във Фьойан, при отец Серафен. Той ни чакаше; беше сам. Слугинята се оттегли и аз влязох в приемната. Седнах, очаквайки с тревога и любопитство това, което той щеше да ми каже. Ето как отец Серафен разговаря с мен:

— Госпожице, ще ви стане ясно какво оправдава строгото поведение на вашите родители; получих за това разрешение от госпожа майка ви. Вие сте умна, послушна и твърда. Вече сте на възраст, когато би могла да ви се довери дори тайна, която не ви засяга. Аз отдавна увещавах майка ви да разкрие пред вас това, което ще ви съобщя сега, но тя не може да се реши. Трудно е за една майка да признае пред детето си една своя сериозна грешка. Вие познавате нейния характер — той не може да се примири с унижението, което носи подобно признание. Тя е мислила, че ще може да ви накара да изпълните нейните намерения, без да прибегва до това. Явно се е излъгала. Много е огорчена и сега вече се връща към моя съвет. Майка ви ме натовари да ви съобщя, че вие не сте дъщеря на господин Симонен.

— Подозирах го — отговорих аз веднага.

— Преценете сега, госпожице, обмислете, отсъдете сама дали майка ви може, без съгласието, пък дори и със съгласието на господин баща ви, да ви постави наравно с деца, на които вие не сте сестра; дали може да признае на господин баща ви нещо, за което той и без това има твърде сериозни подозрения.

— Но, господине, кой е баща ми?

— Госпожице, това не ми довериха. Съвсем сигурно е — прибави той, — че вашите сестри са изключително привилегирани в

сравнение с вас и че са били взети всички възможни мерки както при сключването на договорите за техните женитби, така и чрез промени в състава на имуществата — допълнителни условия, завещания и други средства, за да бъде сведен до нищо вашият законен дял в наследството, в случай че някой ден вие се обърнете към правосъдието, за да си търсите правата. Ако загубите родителите си, не ще намерите почти нищо. Отказвате да отидете в манастира, но може би един ден ще съжалявате, че не сте там.

— Това не е възможно, господине, аз нищо не искам.

— Вие не знаете какво значи тегло, работа, нищета.

— Зная поне цената на свободата и тежестта на едно звание, към което нямам никакво влечение.

— Казах ви всичко, което имах да ви казвам; сега вие сама, госпожице, ще трябва да разсъдите...

След това той стана.

— Господине, още един въпрос.

— Колкото обичате.

— Моите сестри знаят ли това, което ми съобщихте?

— Не, госпожице.

— Но тогава как са се решили да лишат сестра си от всичко? Защото те мислят, че съм тяхна сестра.

— О, госпожице, интересът, интересът! Как иначе биха намерили такива добри партии. Всеки на този свят мисли за себе си и не ви съветвам да разчитате на тях, ако ви се случи да загубите родителите си; бъдете сигурна, че те ще ви оспорват и последната стотинка, и най-малкото, което бихте могли да разделите с тях; те имат много деца. Този предлог ще бъде достатъчно почтен, за да ви докарат до просешка тояга, а освен това те вече не могат нищо, мъжете им вършат всичко. Ако у тях се появи някакво съчувствие, дребните помощи, които биха ви оказали без знанието на своите съпрузи, биха се превърнали в източник на домашни разпри. Аз непрекъснато виждам такива неща или във връзка с изоставени деца, или дори със законни деца, които получават помощ за сметка на домашния мир. А освен това, госпожице, хлябът, който получаваш по такъв начин, е много горчив. Ако ми вярвате, вие ще се сдобрите със своите родители — ще сторите онова, което майка ви очевидно очаква от вас: ще приемете монашеското звание. На вас ще ви осигурят една малка

издръжка, благодарение на която животът ви ще бъде ако не щастлив, то поне поносим. Впрочем няма да скрия от вас, че явният отказ на вашата майка да се грижи за вас, упоритостта, с която иска да ви направи монахиня, и други някои обстоятелства, за които не се сещам вече, но които навремето узнах, са произвели върху вашия баща абсолютно същия ефект, както и върху вас; вашият произход за него бе подозрителен, а сега вече не е; и без да знае подробности, той е сигурен, че вие сте негово дете само по силата на закона, който признава съпруга за баща на децата. Хайде, госпожице, вие сте добра и умна; помислете върху всичко, което току-що научихте.

Станах и заплаках. Видях, че и той самият бе трогнат. Той вдигна бавно поглед към небето и ме отведе към вратата. Слугинята, която ме бе придружила, отново тръгна с мен; качихме се в колата и се върнахме в къщи.

Беше късно. През една част от нощта аз дълго мислих върху онова, което току-що бях научила. Продължих да мисля за него и на следващия ден. Аз нямах баща; скрупулите бяха ме лишили и от майка. Бяха взели мерки да не мога да претендирам за правата на законна наследница, наложили ми бяха суров домашен затвор. Никаква надежда, никакви възможности. Може би ако бяха говорили с мен по-рано, след като бяха настанили сестрите ми, ако бяха ме задържали вкъщи, където продължаваха да идват хора, би се намерил човек, комуто моят характер, моята духовитост, външният ми вид и качествата ми биха се сторили достатъчна зестра. Това все още бе може би възможно, но демонстрацията, която бях направила в манастира, затрудняваше подобно решение. Хората не могат да си представят, че една девойка на седемнадесет или осемнадесет години може да се държи по такъв начин, ако не притежава необикновена твърдост. Мъжете много хвалят това качество, но ми се струва, че охотно се примиряват с липсата му у жените, които ще направят свои съпруги. И все пак трябваше да опитам тази възможност, преди да мисля за друг изход. Реших да разкрия всичко пред майка си, помолих да разговарям с нея и тя се съгласи.

Беше посред зима. Тя беше седнала в едно кресло пред огъня; лицето ѝ беше строго, погледът — вторачен, чертите неподвижни. Приблжих до нея, хвърлих се в краката ѝ и поисках прошка за всички свои грешки.

— Ще я заслужите — каза ми тя — в зависимост от това, което ще ми кажете. Станете; баща ви отсъства, имате достатъчно време, за да се изкажете. Вие се срещахте с отец Серафен, знаете най-последно сте и какво можете да очаквате от мен, ако вашето намерение не е да ме наказвате цял живот за една грешка, която изкупих вече прекалено скъпо. Кажете, госпожице, какво искате от мен? Какво решихте?

— Майко — отговорих аз, — зная, нямам нищо и не бива да претендирам за нищо. Далеч съм от желанието да прибавям нови мъки към вашите, каквито и да са те. Може би щях да бъда по-покорна, ако ме бяхте уведомили по-рано за известни обстоятелства, които аз трудно можех да отгатна. Но сега вече знам всичко, знам коя съм и не ми остава нищо, освен да се държа така, както налага моето положение. Вече не ме изненадва разликата, която бе правена между мен и сестрите ми. Признавам, че това е било справедливо и го приемам; но аз продължавам да бъда ваше дете, вие сте ме носили в утробата си и надявам се, няма да го забравите.

— Нека нещастие ме сполети — възкликна тя живо, — ако не ви признавах за свое дете, доколкото зависи от мен!

— Мамо — казах аз, — върнете ми вашата нежност, върнете ми вашето присъствие, върнете ми обичта на човека, който се мисли за мой баща.

— Той е почти толкова сигурен относно вашия произход, колкото вие и аз — каза тя. — Винаги когато ви видя до него, аз чувствавам неговите упреци, той ги отправя към мен чрез своето сурово държание към вас; не очаквайте от него чувствата на един нежен баща. А освен това, трябва ли да го признавам, вие ми напомняте едно предателство, една толкова отвратителна неблагоприятност от страна на друг мъж, че не мога да понасям дори мисълта за всичко това; този мъж винаги застава между вас и мен, отблъсква ме, и омразата, която изпитвам към него, се насочва към вас.

— Как! Нима не мога да се надявам, че вие и господин Симонен ще се отнесете към мен като към чужденка, като към непозната, която сте прибрали от човешко чувство?

— Нито той, нито аз можем да сторим това. Дъще моя, не тровете повече живота ми. Ако няхахте сестри, зная какво трябваше да направя, но вие имате две сестри, и двете с големи семейства.

Страстта, която ме поддържаше, угасна отдавна; съвестта отново изявява своите права...

— Но човекът, комуто дължа живота си?...

— Него го няма вече; умря, без въобще да си спомни за вас — и това е най-малкото от неговите злодеяния...

При тези думи очите ѝ пламнаха, лицето ѝ се разстрои, по него се разля възмущение; искаше да говори, но не можеше да произнесе нито дума, толкова силно трепереха устните ѝ. Беше седнала; наклони глава над ръцете си, за да скрие от мен своите силни преживявания. Постоя така известно време, след това стана, направи няколко обиколки из стаята, без да продума; мъчеше се да овладее сълзите, които течаха мъчително, и каза:

— Той бе чудовище! Не е негова заслугата, че с мъките, които ми причини, не ви задуши още в моята утроба, но бог ни запази и двете, за да може майката да изкупи своя грях чрез детето... Дъще, вие нямате нищо, вие никога няма да имате нищо. Малкото, което мога да направя за вас, аз го отделям тайно от сестрите ви; ето последиците на една слабост. Надявам се обаче, че няма да има за какво да се упреквам при смъртта си; вашата зестра за манастира аз ще съм събрала благодарение на икономите, които правя. Аз не злоупотребявам с доверчивостта на съпруга си. Но всеки ден отделям настрани онова, което получавам от време на време от неговата щедрост. Продадох всичките си бижута и той ми разреши да разполагам както искам с получените пари. Обичах да играя на карти, но вече не играя; обичах театрите, лиших се от тях; обичах компаниите, живея оттеглена от света; обичах лукса, отказах се от него. Ако вие станете монахиня, както аз и господин Симонен искаме, вашата зестра ще се дължи на онова, което отнемам всеки ден от себе си.

— Но, мамо — казах аз, — тук все още идват някои почтени хора. Може би между тях ще се намери някой, който, очарован от самата мен, не ще поиска дори спестяванията, които сте направили, за да ме настаните.

— За това не бива и да мислите — вашата демонстрация ви погуби.

— Нима злото е непоправимо?

— Непоправимо.

— Но ако не намеря съпруг, задължително ли е да се затворя в манастир?

— Освен ако не сте решили да продължите до последния ми час болката и разкаянieto ми. А той непременно ще настъпи и в този страшен миг сестрите ви ще бъдат край моето легло. Помислете сама, нима бих могла да ви видя до тях? Какъв ще бъде ефектът от вашето присъствие в тези последни мигове? Дъще, защото вие сте моя дъщеря въпреки самата мен, сестрите ви получиха по силата на закона едно име, което вие дължите на престъплението. Не огорчавайте една майка, която бере душа; оставете я да се спусне в мир в гроба; и в онези последни минути, когато ще трябва да се яви пред великия съдия, нека тя да може да си каже, че е поправила грешката си толкова, колкото е било по силите ѝ, нека се ласкае от мисълта, че след смъртта ѝ вие няма да внесете раздор в дома ѝ и няма да предявявате права, които не притежавате.

— Мамо, бъдете спокойна в това отношение. Повикайте някой представител на закона, нека състави акт за отказ от наследство, аз ще подпиша всичко каквото поискате.

— Това не е възможно, едно дете не може само да лиши себе си от наследство. Това може да бъде само наказание от страна на справедливо разгневените родители. Ако бог пожелае да ме прибере утре при себе си, утре аз ще трябва да приема тази крайност и да разкрия пред мъжа си всичко, за да вземем двамата едни и същи мерки. Не ме излагайте на подобна изповед, заради която той би ме възненавидял и чиито последици биха ви опозорили. Ако останете да живеете след мен, вие няма да имате име, няма да имате богатство, нито каквото и да било положение. Нещастнице, кажете ми, какво ще стане с вас? С какви мисли искате да умра? Значи, трябва да кажа на баща ви... Какво да му кажа? Че не сте негово дете! Дъще, ако трябваше да се хвърля в краката ви, за да получа от вас... Но вие не чувствувате нищо; вие имате кораво сърце, като баща си...

В този момент влезе господин Симонен. Той видя колко разстроена е жена му; обичаше я; беше избухлив. Той се спря рязко, изгледа ме страшно и ми каза:

— Излезте!

Ако ми беше баща, не бих го послушала, но той не беше. Обръщайки се към слугата, който държеше свещта, той прибави:

— Кажете ѝ да не се мярка повече тук.

Затворих се отново в своя малък затвор. Мислех за всичко, което ми бе казала майка ми. Паднах на колене, молах бога да ме просветли; молих се дълго. Останах така с лице, прихлупено към земята. Обикновено призоваваме бога само когато не знаем какво да решим; и в такива случаи той почти винаги ни съветва да се подчиним. Така реших и аз. „От мен искат да стана монахиня; може би такава е и божията воля. Добре! Ще стана; щом трябва да бъда нещастна, има ли значение къде?“ Поръчах на слугинята, която ме обслужваше, да ме предупреди, щом баща ми излезе. Още на следващия ден помолих майка си за разговор. Отговориха ми, че тя обещала на господин Симонен да не разговаря с мен, но че бих могла да ѝ пиша с молива, който ми дадоха. И така, написах върху къс хартия (тази фатална хартия бе намерена и твърде жестоко използвана против мен):

„Мамо, съжалявам за мъките, които ви причиних. Моля да ми простите. Намерението ми е да им сложа край. Правете с мен каквото искате; ако вашата воля е да стана монахиня, нека това бъде и волята божия...“

Слугинята взе написаното и го занесе на майка ми. Малко след това тя се качи обратно и ми каза радостно:

— Госпожице, щом една малка бележка е могла да ощастливи баща ви, майка ви и вас самата, защо се бавихте толкова много? Лицата на господина и на госпожата са такива, каквито никога не съм ги виждала, откакто съм тука; те непрекъснато се караха заради вас. Слава на бога, няма да виждам вече такива неща...

Докато тя ми говореше, аз си мислех, че току-що бях подписала своята смъртна присъда, и това мое предчувствие ще се потвърди, ако, вие, господине, ме изоставите.

Минаха няколко дни, без да чуя нищо; но една сутрин към девет часа моята врата се отвори рязко — беше господин Симонен по домашна роба и нощна шапчица. Откакто знаех, че не ми е баща, неговото присъствие ме плашеше. Станах и направих реверанс. Струваше ми се, че имам две сърца; щом помислех за майка си, аз се разнежах, доплакваше ми се; чувствата ми към господин Симонен не бяха същите. Сигурно е, че един баща внушава чувства, каквито човек не може да изпита към никого на света, но го научаваш едва когато като мен застанеш пред един мъж, който дълго време е носил и току-

що е загубил това велико качество. Другите никога няма да разберат това чувство. В негово присъствие ми се струваше, че съм друга, не такава, каквато бях в присъствието на майка си. Той ми каза:

— Сюзан, познавате ли тази бележка?

— Да, господине.

— Свободно ли я написахте?

— Мога да кажа само да.

— Решена ли сте поне да изпълните това, което обещавате в нея?

— Решена съм.

— Имате ли предпочитание към някой манастир?

— Не. Те са ми еднакво безразлични.

— Достатъчно.

Ето какво отговорих. За съжаление тези мои думи не бяха записани никъде. Изминаха две седмици, през които аз изобщо не знаех какво става. Струва ми се, че те се бяха отнесли до различни манастири, но скандалът, предизвикан от първото ми избухване, беше пречка, за да ме приемат. Сестрите в „Лоншан“ се оказали недотам придирчиви; навярно защото там намекнали, че съм музикантка и имам хубав глас. Пред мен представиха твърде пресилени трудностите, които бяха срещнали в това отношение, и великодушието, проявено към мен в този манастир; накараха ме дори да пиша на игуменката. Аз не разбирах последиците от това писмено доказателство, което изискваха от мен. Очевидно те се страхуваха да не се откажа един ден от своите обещания; искаха да имат написано от собствената ми ръка свидетелство, че те са направени без принуда. Как иначе писмото, което трябваше да остане у игуменката, впоследствие се оказа в ръцете на моите зетьове? Но нека бързо затворим очи пред тези неща; те ми показват господин Симонен в светлина, в каквато не искам да го виждам: него вече го няма.

[1] Известен на времето учител по танци. — Б.пр. ↑

Заведоха ме в „Лоншан“. Майка ми лично ме придружи. Не поисках да се сбогувам с господин Симонен. Признавам, че за това се сетих едва по пътя. В манастира ме чакаха; тук вече бяха чули и за моята история, и за способностите ми. Не ми казаха нищо във връзка с първото, но побързаха да проверят дали сделката, която бяха направили с мен, си струваше труда. След като разговаряхме за голям брой незначителни неща — защото след всичко, което се бе случило, сам разбирате, че не ми говореха нито за бога, нито за призвание, нито за съблазните на света, нито за тихата прелест на монашеския живот и не посмяха да споменат нито една от благочестивите нелепости, с които обикновено запълват първите моменти, игуменката каза:

— Госпожице, вие сте учили музика, вие пеете; ние имаме клавесин; ако обичате, да отидем в нашата приемна...

Душата ми беше свита, но не беше сега моментът да показвам отвращение. Майка ми мина първа, аз я последвах; процесията завършваше игуменката, придружена от няколко монахини, които любопитството бе довело тук. Беше вечер, донесоха ми свещи. Седнах пред клавесина и дълго импровизирах; търсех в главата си, пълна с мелодии, нещо подходящо и не намирах нищо. Игуменката обаче настоя и аз запях без всякакъв умисъл, по навик, защото арията ми беше много позната: Тъжни приготовления, бледи факли, ден, пострашен и от мрака... Не зная какво впечатление направих, но не ме слушаха дълго; прекъснаха ме с похвали и аз доста се изненадах, че бях спечелила така бързо и лесно. Майка ми ме повери на игуменката, подаде ми ръката си, за да я целуна, и си отиде.

Ето ме в друг манастир, на изпитателен срок, при това наглед съвсем по собствена воля. Но вие, господине, който знаете всичко станало до този момент, какво мислите по този въпрос? Повечето от тези неща не бяха изтъкнати, когато поисках да се откажа от дадения обет, едните — защото бяха истини, неподкрепени с доказателства, другите — защото биха предизвикали към мене отвращение, без да ми послужат. В мое лице биха видели една коравосърдечна дъщеря, която петни паметта на своите родители, за да получи свободата си. Те имаха доказателства за онова, което бе против мен; всичко, което бе в моя полза, не можеше нито да се изтъкне, нито да се докаже. Аз не исках

даже и да се намеква пред съдиите за моя произход. Някои лица, не добре запознати със законите, ме съветваха да намеся изповедника на майка си, който бе и мой. Това не беше възможно, но дори и да беше, аз никога не бих го приела. Искам по този повод да кажа — от страх да не забравя и да не би в желанието си да ми помогнете да не се сетите за това, — че според мен трябва да се премълчи моето умение да пея и да свиря на клавесин, освен ако вие нямате наум нещо по-добро. Това ще бъде достатъчно, за да ме открият. Изтъкването на тези дарби противоречи на желанието ми да намеря забрава и сигурност. Момичетата в моето положение не знаят такива неща, значи, и аз не бива да ги зная. Ако бъда принудена да напусна родината си, аз ще се издържам с тях. Да напусна родината си! Но кажете ми, защо тази мисъл ме ужасява? Сигурно защото не знам къде да ида, защото съм млада и неопитна; защото се страхувам от мизерията, от хората и от порока; защото винаги съм живяла затворена и ако напусна Париж, ще се почувствувам загубена в света. Всичко това може би не е вярно, но така го чувствавам. Господине, от вас зависи дали ще зная, или не къде да ида и какво ще стане с мен.

Игуменките в „Лоншан“, както и в повечето манастири, се сменят на всеки три години. Когато ме заведоха там, игуменка току-що бе станала някоя си госпожа дьо Мони. Колкото и хубави неща да кажа за нея, пак не бих могла да я опиша; за съжаление именно нейната доброта ме погуби. Беше умна жена, която познаваше човешкото сърце; беше великодушна, макар че това съвсем не ѝ бе необходимо — ние всички бяхме нейни деца. Тя винаги виждаше само онези грешки, които не можеше да не види или чиято значимост не ѝ позволяваше да си затваря очите. Говоря за нея по този начин не защото съм заинтересувана: аз много точно изпълнявах своите задължения и тя сама би признала, че не съм извършила нито една грешка, за която да ме накаже или да ми прости. Ако имаше към някого предпочитания, те се дължаха на неговите заслуги. След всичко, което казах, не зная дали имам право да прибавя, че тя ме обичаше нежно и че не бях на последно място между нейните фаворитки. Зная, че това е твърде голяма похвала за самата мен, по-голяма, отколкото можете да си представите, тъй като вие не я познавате. Думата „фаворитка“ е създадена от онези, които завиждат на любимките на игуменката. Ако можех да упрекна в нещо госпожа дьо Мони, то е, че тя открито

изявяваше своя вкус към добродетелта, благочестието, искреността, кротостта, дарованието, честността и знаеше, че това още повече унижава онези, които не можеха да претендират за нито едно от тези качества. Освен това тя имаше дарбата, която може би по-често се среща в манастирите, отколкото в светския мир, много бързо да преценява умовете. Рядко се случваше монахиня, която не ѝ е харесала в началото, да ѝ хареса някога. Тя много скоро ме обикна, но аз не ѝ се доверих първа. Тежко на монахините, чието доверие тя спечелваше без всякакво усилие! Те се оказваха лоши, бездарни и сами си го признаваха. Тя разговаря с мен за моя случай в „Сент-Мари“; разказах ѝ всичко, без да крия нищо, както на вас; казах ѝ това, което току-що ви написах; за моето рождение, за преживените мъки — нищо не пропуснах. Тя ме ожали, утеши ме, внуши ми да се надявам на по-спокойно бъдеще.

Но изпитателният срок изтече; дойде време да надяна монашеската дреха и аз го сторих. Послушничеството изкарах без отвращение; минавам бързо тези две години, защото те не ми донесоха друга тъга освен тайното чувство, че се приближавам крачка по крачка към нещо, за което не бях създадена. Понякога то отново и силно избухваше в мен, но аз веднага отивах при моята добра игуменка, която ме прегръщаше, укрепваше душата ми, убедително излагаше пред мен своите съображения и в края винаги ми казваше:

— А нима извън монашеството животът няма тръни? Но човек чувства само своите. Хайде, дете мое, нека коленичим и да се помолим...

Тогава тя падаше ничком, молеше се на висок глас, но с такова искрено благочестие, красноречие, смиреност, извисяване и сила — сякаш самият божи дух я вдъхновяваше. Нейните мисли, изрази, образите, с които си служеше, проникваха дълбоко в сърцето; отначало вие се заслушвахте; постепенно тя ви увеличаше, вие се сливахте с нея, душата трепваше и вие неволно споделяхте нейния възторг. Тя нямаше за цел да съблазнява, но без съмнение именно това вършеше. Отивахме си от нея с разпалени души, лицата ни изразяваха радост и екстаз, очите проливаха толкова сладки сълзи! Тя самата изпитваше това чувство, оставаше дълго време под неговото влияние, другите също. Имам пред вид не само собствения си опит, но и опита на всички монахини. Някои са ми казвали, че чувствуват как нуждата да бъдат

утешавани се поражда у тях като необходимост от много голяма наслада! Мисля, че за да стигна до същото състояние, на мен ми липсваше само малко по-продължителен навик.

С приближаването на деня, в който трябваше да приема монашеския сан, аз изпитвах толкова дълбока меланхолия, че тя постави на страшни изпитания моята добра игуменка; нейната дарба я изостави, тя сама ми го призна.

— Не зная — каза ми тя — какво става в мене; струва ми се, че когато вие идвате, бог се оттегля и неговият дух мълчи; напразно се напругам, търся мисли, искам да извися душата си; установявам, че съм обикновена и ограничена жена, страхувам се да говоря...

— О, скъпа майко — отговорих аз тогава, — какво предчувствие! Ами ако сам бог ви кара да онемявате!...

Един ден, когато се чувствувах по-разколебана и по-сломена от всякога, аз влязох в нейната килия. Моята поява в първия момент я стъписа: тя явно прочете в очите ми, в цялото ми същество, че дълбокото чувство, което носех в себе си, надвишава нейните сили и не ѝ се искаше да се бори, без да бъде сигурна, че ще победи. Въпреки това тя се зае с мен, постепенно се увлече; колкото повече намаляваше моята болка, нейният ентузиазъм растеше; внезапно тя коленичи, аз я последвах. Повярвах, че ще споделя нейния религиозен порив, исках да бъде така. Тя произнесе няколко думи и изведнъж млъкна. Напразно чаках: тя не каза повече ни дума. Стана, избухна в сълзи, хвана ме за ръката и ме прегърна:

— О, скъпо дете, как жестоко ми повлияхте! Свършено е, духът се оттегли, чувствувам го. Вървете и нека бог сам ви говори, щом не желае да изяви волята си чрез моите уста...

Аз наистина не знаех какво беше преживяла тя, дали бях ѝ внушила недоверие в собствените ѝ сили, което вече не можа да се разсее, или бях причина тя да стане плаха, или наистина бях прекъснала общуването ѝ с небето, но дарбата ѝ да успокоява вече никога не се възвърна. Вечерта преди моето покалугеряване отидох да я видя; тя беше толкова тъжна, колкото и аз. Започнах да плача, тя също заплака. Хвърлих се в краката ѝ, тя ме благослови, вдигна ме, целуна ме и ме отпрати с думите:

— Уморена съм от живота, искам да умра. Помолих бога да не доживея този ден, но не такава е неговата воля. Идете си, аз ще говоря

с майка ви, ще прекарам нощта в молитва, молете се и вие, но легнете си, заповядвам ви да го сторите.

— Позволете ми — отговорих аз — да слея молитвите си с вашите.

— Позволявам ви от девет часа до единадесет, не повече. В девет и половина аз ще започна да се моля и вие също, но в единадесет часа ще ме оставите да се моля сама, а вие ще си починете. Хайде, скъпо дете, аз ще бдя пред бога през останалата част на нощта.

Тя се опитала да се моли, но не успяла. Аз съм заспала. В това време тази свята жена тръгнала из коридорите на манастира, почуквала на всяка врата, за да събуди монахините, и ги накарала да слязат безшумно в черквата. Отзовали се всички, а когато вече били там, тя ги призовала да се помолят на бога за мен. Молитвата била най-напред мълчалива, след това игуменката загасила светлините. Всички в хор казали „Miserere“ с изключение на игуменката, която, простряна ничком пред олтара, се самобичувала жестоко с думите:

— Господи, ако вие сте се оттеглили от мен заради някакъв мой грях, простете ми. Не искам от вас да ми върнете дарбата, която ми отнехте, а сам да се откриете пред тази невинна девойка, която спи, докато аз ви призовавам тук заради нея. Господи, говорете ѝ, говорете на родителите ѝ и ми простете!

На заранта тя влязла рано в килията ми. Не съм я чула, не бях се събудила още. Седнала до леглото ми, положила леко ръка върху челото ми, гледаше ме; безпокойство, смут и болка се редуваха върху лицето ѝ — такава ми се яви, когато отворих очи. Тя не ми каза нищо за всичко станало през нощта; попита ме само дали си бях легнала рано; отговорих ѝ: „В часа, който вие ми определихте“; дали си бях отпочинала: „Напълно“. — „Така и очаквах.“; как се чувствавах:

— Много добре. А вие, скъпа майко?

— Уви — каза ми тя. — Не съм виждала човек да приеме монашеския сан без известна тревога, но за никого не съм била така смутена, както за вас. Бих искала наистина да бъдете щастлива.

— Ако винаги ме обичате, ще бъда щастлива.

— О, ако зависеше само от това! За нищо ли не мислихте през нощта?

— Не.

— Нищо ли не сънувахте?

— Нищо.

— Какво става сега в душата ви?

— Главата ми е празна. Покорявам се на съдбата си без отвращение и без желание. Чувствувам, че необходимостта ме влече и се оставям на течението. О, скъпа майко, аз не изпитвам нищо, наподобяващо тихата радост, трепета, меланхолията, сладостното смущение, което понякога съм забелязвала при други в такъв момент като сегашния. Аз съм оглупяла, не бих могла дори да плача. Така искат, така трябва, това е единствената мисъл в главата ми... Но вие нищо не ми казвате.

— Не съм дошла, за да говоря с вас, а да ви видя и да ви чуя. Чакам майка ви. Постарайте се да не ме разстройвате — нека чувствата се натрупат в душата ми. Когато тя бъде пълна, ще ви оставя. Трябва да мълча, аз познавам себе си, избухвам изведнъж, но много силно и тази сила не бива да се стовари върху вас. Починете още малко, аз ще ви погледам. Кажете ми само няколко думи и ме оставете да взема тук онова, за което съм дошла. Аз ще си ида и бог ще направи останалото...

Замълчах, извърнах глава върху възглавницата, протегнах ѝ едната си ръка и тя я пое. Тя като че ли размишляваше, и то много задълбочено. Беше зажумяла напрегнато, от време на време отваряше очи, отправяше поглед към небето, после към мен; тя се вълнуваше; душата ѝ бушуваше, в следващия миг се успокояваше, за да се развълнува пак отново. Истината е, че тази жена бе родена за пророчица. Лицето ѝ и характерът ѝ бяха такива. Личеше си, че е била красива на младини, но годините, заличавайки чертите, бяха издълбали върху тях дълбоки бръчки и това придаваше още по-голямо достойнство на цялата ѝ физиономия. Очите ѝ бяха малки, но човек имаше чувството, че те гледат или вътре в самата нея, или пронизват околните предмети и виждат отвъд тях на голямо разстояние, винаги в миналото или в бъдещето. От време на време тя силно стискаше ръката ми; изведнъж ме попита колко е часът.

— Скоро ще стане шест.

— Сбогом, аз си отивам. Ще дойдат да ви облекат, не искам да присъствувам, това би ме разсеяло. Сега вече мисля само за едно — да запазя своята сдържаност в първите минути.

Едва тя излезе, и майката на послушничките влезе, придружена от моите другарки. Съблякоха ми черковните дрехи и ме облякоха в светска одежда. Вие познавате този обичай. Не чувах нищо от това, което се говореше край мен; почти бях се превърнала в автомат; нищо не забелязвах; от време на време само правех някакви леки конвулсивни движения. Казваха ми какво трябва да правя; често се налагаше да ми го повтарят, защото не чувах от първия път, и аз го правех; не защото мислех за нещо друго, а защото бях изцяло вгълбена в себе си. Главата ми бе уморена като у човек, изтощен от размисъл. В това време игуменката разговаряше с майка ми. Аз никога не узнах какво се бе случило по време на тази среща, която продължи дълго. Казаха ми, че когато те се разделили, майка ми била така разстроена, че не могла да намери вратата, през която била влязла, а игуменката излязла, притискайки чело със склучените си ръце.

Забиха камбаните; аз слязох. Имаше малко хора. Към мен се обърнаха с проповед — добра ли беше или лоша — не чух нищо. През цялата тази сутрин, която не съществува в моя живот — аз и сега не зная колко бе продължила тя, — други разполагаха с мен. Нито знам какво съм правила, нито знам какво съм казвала. Навярно са ми задавали въпроси, навярно съм отговаряла. Дала съм обет, но абсолютно нищо не помня, и се оказах монахиня също така несъзнателно, като бях станала християнка. От цялата церемония на своето покалугеряване разбрах толкова, колкото бях разбрала от кръщаването си, с тази разлика, че първото дарява благодат, а второто само я предполага. Е добре, господине, макар, че в „Лоншан“ не протестирах, както бях направила в „Сент-Мари“, мислите ли, че това ме бе обвързало повече? Преценете вие; нека бог прецени. Аз бях така дълбоко съкрушена, че когато след няколко дни ми съобщиха, че съм включена в хора, не разбрах какво искат от мен. Попитах дали наистина е вярно, че вече съм монахиня; исках да видя подписа си под дадения от мен обет. Наложих се тези доказателства да бъдат подкрепени от устните свидетелства на цялата общност, на няколко външни лица, които бяха поканили на церемонията. На няколко пъти аз се обръщах към игуменката с въпроса:

— Значи, наистина е вярно?...

И всеки път очаквах, че тя ще ми отговори:

— Не, дете мое, вас ви лъжат.

Нейните многократни уверения не ме убеждаваха, тъй като не можех да разбера как в продължение на цял един ден, толкова шумен, толкова разнообразен, така запълнен с необикновени и ярки обстоятелства, аз не си спомнях нищо, нито лицата на онези, които ме бяха обслужвали, нито на свещеника, произнесъл проповедта, нито на този, който бе приел моя обет. Единственото нещо, което си припомням, бе смяната на послушническата дреха със светското облекло. От този миг нататък аз бях, така да се каже, физически отчуждена. Нужни ми бяха дълги месеци, за да се измъкна от това състояние. И аз обяснявах пълната забора на всичко, което се бе случило през този ден, с продължителността на това, което наричаме оздравителен период. Също като при хората, които са били дълго време болни, говорили са разумно, приели са пред смъртта светото причастие, но след това са оживели и не помнят нищо. Виждала съм няколко такива случая в нашия манастир и съм си казвала: „Очевидно с мен се е случило същото в деня, когато приемах монашеския сан.“ Остава обаче неизяснен въпросът дали тези действия идват от самия човек и дали той участва в тях, макар и да изглежда така.

През същата тази година понесох три сериозни загуби: загубих баща си или по-точно човека, който минаваше за такъв (той бе възрастен, работил беше много и угасна); загубих игуменката; загубих майка си.

Тази достойна монахиня отрано почувствува, че последният ѝ час приближава. Тя се обрече на мълчание, накара да донесат ковчега ѝ в стаята. Не можеше да спи въобще и прекарваше дните и нощите в размисъл и в писане. Тя остави петнадесет „Размисли“, които на мен ми се струват изключително хубави. Имам един препис от тях; ако някога полюбопитствувате да видите какви мисли внушава този миг, ще ви ги дам. Те са озаглавени: „Последните мигове на сестра дьо Мони“.

Когато приближи смъртта, тя поиска да я облекат. Лежеше изпъната в леглото си; дадох ѝ последно причастие. Между пръстите си държеше едно разпятие. Беше през нощта. Пламъкът на големите свещи осветяваше тази зловеща сцена. Ние всички бяхме около нея, плачехме. Килията ѝ ехтеше от викове, когато изведнаж очите ѝ

заблестяха, тя се изправи внезапно и започна да говори. Гласът ѝ беше почти толкова силен, както когато беше здрава. Дарбата, която бе загубила, ѝ се възвърна. Тя ни упрекна заради сълзите, проливани сякаш от завист към нейното вечно щастие.

— Деца мои, вашата болка ви кара да се заблуждавате. Там, там — казваше тя, сочейки небето — аз ще ви служа. Моите очи ще бъдат непрекъснато насочени към този дом; ще се моля за вас и ще бъда чута. Приближете всички да ви целуна. Елате да получите моята благословия и моето последно сбогом...

При последните думи тази рядка жена, оставила зад себе си безкрайно съжаление, издъхна.

Майка ми почина на връщане от едно кратко пътуване, което бе предприела в края на есента до една от дъщерите си. Оттам се върна много наскърбена. Здравето ѝ бе твърде разклатено. Аз не можах да науча нито името на баща си, нито историята на моето раждане. Свещеникът, който бе неин, а в миналото и мой изповедник, ми предаде от нейно име един малък пакет; това бяха петдесет луидора и едно писмо, обвити и защити в парче плат. В писмото пишеше:

„Дете мое, това е малко; но съвестта ми не позволява да разполагам с по-голяма сума. Това е остатъкът от сумата, която успях да спестя от дребните подаръци на господин Симонен. Живейте свято, това е най-доброто дори за вашето земно щастие. Молете се за мен. Вашето раждане е единственият голям грях, който съм извършила; помогнете ми да го изкупя и нека бог ми прости, че ви родих, като има пред вид добрите дела, които вие ще извършите. Особено ви моля, не смущавайте семейството. Макар монашеският сан, който приехте, да не бе избран от вас така доброволно, както бих искала, пазете се от всякаква промяна. Защо на младини не ме затвориха в манастир за цял живот! Сега нямаше да съм така смутена при мисълта, че ще трябва много скоро да се явя пред Страшния съд. Мислете, дете мое, че участта на вашата майка на онзи свят зависи много от вашето поведение на този свят. Бог, който вижда всичко, в своята справедливост ще приписва на мен всичкото добро и всичкото зло, което вие ще извършите. Сбогом. Сюзан, не искайте нищо от сестрите си, те не са в състояние да ви помогнат. Не очаквайте нищо от баща си, той почина преди мен и ме чака, озарен от великата светлина. Моето присъствие няма да бъде така страшно за него, както неговото за мен.

Още веднъж сбогом. О, нещастна майко! О, нещастно дете! Вашите сестри пристигнаха. Не съм доволна от тях; те вземат, откъват пред очите на своята агонизираща майка, карат се за пари и това дълбоко ме наскърбява. Когато доближат леглото ми, аз се обръщам на другата страна. Какво бих могла да видя в тях? Две създания, в които бедността е унищожила природното чувство. Те копнеят за малкото, което оставям, задават на лекаря и на сестрата, която ме гледа, неприлични въпроси, които показват с какво нетърпение чакат да си ида, за да станат собственици на всичко, което ме заобикаля. Те заподозрели, не зная как, че мога да имам малко скрити пари под дюшека си — направиха всичко, за да ме накарат да стана, и успяха. За щастие моят адвокат беше дошъл при мен предишната вечер и аз му бях предала този малък пакет с писмото, което той написа под моя диктовка. Изгорете писмото. И когато научите, че вече ме няма на този свят, което скоро ще стане, накарайте да отслужат за мен литургия и подновете там своя обет, защото аз продължавам да искам вие да останете монахиня. Мисълта, че можете да попаднете в обществото толкова млада, без помощ, без подкрепа, ще отрови докрай последните ми мигове.“

Баща ми почина на пети януари, игуменката — в края на същия месец, а майка ми — на Коледа през същата година.

Мястото на майка дьо Мони зае сестра Сент-Кристин. О, господине, каква разлика между едната и другата! Аз ви казах каква жена беше първата. Втората беше с дребнав характер, ограничен ум, размътен от суеверия. Тя се увличаше по някои нови идеи, общуваше с йезуити, с монаси от ордена на „Сен-Сюлпис“. Тя намрази всички любимки на предишната игуменка. Изведнъж манастирът бе обхванат от раздори, омраза, злословия, обвинения, клевети и преследвания. Ние трябваше да се изказваме по богословски въпроси, от които нищо не разбирахме, да подкрепяме разни формули, да се подчиняваме на много странни ритуали. Майка дьо Мони не одобряваше телесните наказания като знак на разкаяние. Тя само два пъти в живота си се бе самобичувала: веднъж в навечерието на моето покалугеряване и друг един път при подобни обстоятелства. Тя казваше, че този вид покаяния не лекуват никога никакъв недъг и само внушават гордост. Тя искаше

нейните монахини да се чувстват добре, да имат здраво тяло и спокоен дух. Още щом стана игуменка, тя най-напред накара да ѝ донесат всички бичове и власеници, забрани да се разваля храната, като се слага в нея пепел, да се спи на голи дъски и никому не разрешаваше да използва какъвто и да било уред за изтезание. Втората игуменка, напротив, върна на всяка монахиня власеницата и бича и ни отне Стария и Новия завет. Любимците на предишния крал никога не са любимци на следващия. Аз бях безразлична, за да не кажа нещо лошо, на новата игуменка само защото нейната предшественичка беше ме обичала. Много скоро обаче влоших своята участ с постъпки, които вие ще наречете прояви на непредпазливост или на решителност, в зависимост от своята гледна точка.

Преди всичко аз се отдадох изцяло на болката, която изпитвах от загубата на старата игуменка. При всички случаи я хвалех, давах повод да се правят сравнения между нея и сегашната управляваща, а те не бяха благоприятни за нея; описвах положението в манастира през годините на майка дьо Мони; напомнях колко мирно живеехме, колко великодушни бяха към нас, каква духовна и земна храна ни се даваше тогава; възхвалявах нрава, чувствата, характера на сестра дьо Мони. Втората ми грешка бе, че хвърлих в огъня бича и не облякох грубата власеница, увещавах своите приятелки и накарах някои от тях да последват моя пример. Третата ми грешка бе, че се снабдих със Стария и Новия завет. Четвъртата — че отхвърлих всички секти и настоявах да си остана християнка, без да приема името янсенистка^[2] или молинистка^[3]. Петата — че се придържах строго към правилника на манастира и не исках да правя нищо извън него — нито повече, нито по-малко. Следователно аз не се включвах в никаква допълнителна работа, тъй като онова, което трябваше да върша по правилник, ми се струваше достатъчно тежко. На органа седах само в празнични дни, пеех само когато бях дежурна в хора, не позволявах да злоупотребяват с моята отстъпчивост и с моите дарби и всеки ден да ме включват във всичко. Прочетох правилника, препрочетох го, знаех го наизуст. И ако се случеше да ми наредят нещо, което или не бе достатъчно ясно изразено, или не се съдържаше в правилника, или по моя преценка бе в противоречие с него, аз отказвах твърдо, вземах книгата и казвах: „Ето задълженията, които поех, никакви други не съм поемала.“

Моите думи увлякоха и други някои монахини. От това властта на старшите сестри се оказа твърде ограничена. Те не можеха повече да разполагат с нас като със свои робини. Почти не минаваше ден без някаква бурна сцена. Когато не бяха сигурни, моите другарки се съветваха с мен и аз винаги бях застъпник на правилника, против деспотизма. Скоро заприличах, а може би и в известен смисъл играех ролята на отцепница. Непрекъснато викаха главните викарии на господин архиепископа. Аз се явях пред тях, защитавах себе си, защитавах и другарките си. Те нито веднъж не ме осъдиха, толкова внимателно доказвах своята правота. Невъзможно бе да ме атакуват по отношение на моите задължения — аз ги изпълнявах абсолютно точно. Що се отнася до дребните милости, които една игуменка винаги има право да даде или да откаже, аз никога не исках такива. Не се явях в приемната — тъй като не познавах никого, никой не идваше при мен на посещение. Но аз бях изгорила своя бич и хвърлила власеницата; посъветвала бях и други да направят същото. За янсенизма и молинизма не исках да чувам ни добро, ни зло. Когато ме питаха дали се покорявам на устава, аз отговарях, че съм покорна на черквата. На въпроса дали приемам папската Вула отговарях, че приемам Евангелието. Огледаха килията ми. В нея намериха Стария и Новия завет. Бях изтървала някоя и друга дума във връзка с подозрителната близост между някои от любимките. Игуменката много често и дълго оставаше насаме с един млад духовник и аз бях открила причината и повода. Не пропуснах нищо, което можеше да внуши към мене страх и омраза, да ме погуби, и успях напълно. Престанаха да се оплакват от мен на по-висшите служители в черковната йерархия, но се заеха да ми направят живота черен. Забраниха на другите монахини да се доближават до мене; скоро останах съвсем сама. Имах няколко приятелки. Предположиха, че те ще се опитат тайно да нарушат наложената забрана и тъй като не ще могат да говорят с мен денем, ще започнат да ме посещават през нощта или в забранените часове: започнаха да ни дебнат; изненадаха ме с една, после с друга. От тази наша непредпазливост направиха каквото си искаха и аз бях наказана по най-безчовечен начин: осъдиха ме седмици наред да стоя през цялата служба на колене, отделена от другите, по средата на черквата, да живея с хляб и вода, да седя затворена в килията си, да извършвам най-мръсните работи в манастира. Онези, които наричаха мои

съучастнички, бяха третираны по същия начин. Когато не можеха да ме хванат в грешка, тогава ме подозираха; даваха ми несъвместими нареждания и ме наказваха за това, че не съм ги изпълнила; изместваха часа на черковната служба, на храненията; без да ми кажат, променяха целия ред в манастира и макар да бях изключително старателна, всеки ден се оказвах виновна и всеки ден ме наказваха. Аз съм смела, но няма смелост, която да издържи на самотата, преследването, на чувството, че си изоставен от всички. Стигна се дотам, че да ме измъчват, стана за тях игра; това бе забавлението на петдесет организирани монахини. Не ми е възможно да описвам подробно всичко, което те измисляха. Пречеха ми да спя, да се моля, да бодърствувам. Крадяха части от моето облекло, вземаха ми ключовете или молитвеника, повреждаха ключалката на моята килия, пречеха ми да се справям добре с възложените задачи или разваляха нещата, които бях направила добре; подозираха ме в изказвания и в дела, които не бях извършила; държаха ме отговорна за всичко и моят живот беше една непрекъсната верига от действителни или измислени нарушения и наказания.

Здравето ми не издържа на тези така продължителни и тежки изпитания. Изпаднах в униние, тъга и меланхолия. Отначало търсех утеха пред олтарите и понякога я намирах. Люшках се някъде между примирението и отчаянието; понякога приемах цялата суровост на моята съдба, понякога мислех да се избавя от нея, прибегвайки до най-крайни средства! В дъното на градината имаше един дълбок кладенец. Колко пъти съм ходила дотам! Колко пъти съм надничала вътре! До него имаше каменна скамейка. Колко пъти съм седяла там, опряла глава в оградата на кладенеца! Колко пъти сред хаоса на своите мисли съм скачала, внезапно решена да сложа край на своите тегла! Какво ме възпираше? Защо в такива случаи предпочитам да плача, да крещя, да тъпча с крак монашеското було, да си скубя косите и да си дера лицето с нокти? Ако бог ми пречеше да се погубя, защо не искаше да прекрати всичките им постъпки?

Ще ви кажа нещо, което ще ви се стори може би твърде странно, но въпреки това е вярно. Не се съмнявам, че моите чести посещения до този кладенец са били забелязани и че жестоките ми неприятелки са били поласкани от мисълта, че някой ден ще изпълня намерението, накипяло дълбоко в сърцето ми. Когато тръгвах в тази посока, те се

преструваха, че се отдалечават оттам и гледат на друга страна. Много пъти намирах вратата на градината отворена в часове, когато трябваше да бъде затворена, и което е най-странно — това се случваше в дните, когато особено много ме бяха наскърбили, когато бяха довели докрай моя буен нрав и мислеха, че съм стигнала до умопомрачение. Но щом ми се стори, че съм отгатнала как те едва ли не сами ми предлагат в своето отчаяние да се отърва по този именно начин от живота, как ме водят за ръка към кладенеца, който намирах винаги готов да ме погълне — от този момент вече не помислих за него. Умът ми се насочи към други неща: заставах в коридорите и измервах височината на прозорците; вечер, като се събличах, без дори да си давам сметка, опитвах колко здрави са жартиерите ми, друг път отказвах да ям, слизах в трапезарията и оставах така, опряла гръб о стената, с отпуснати покрай тялото ръце, със затворени очи, без да докосна ястията, които сервираха пред мен. Така унесена, не забелязвах, че всички монахини са излезли, а аз съм останала. Даваха си вид, че се оттеглят безшумно, и ме оставяха там, а после ме наказваха, заедно не съм присъствувала на занятията. Какво да ви разправам повече? Отвратиха ме почти всички начини за самоубийство, защото имах чувството, че те не само не ме възпрепятствуват, а, напротив, сами ми ги предлагат. Очевидно ние не искаме другите да ни изблъскват вън от този свят и може би аз нямаше да съм жива, ако те си бяха дали вид, че ме задържат. Може би когато сам си отнема живота, човек иска да предизвика у другите отчаяние и продължава да живее, когато мисли, че смъртта му ще им достави удоволствие. Това са много тънки и неуловими движения на човешката душа. Истината е, ако мога въобще да си припомня тогавашното си състояние, че когато заставах до кладенеца, имах чувството, че всичко вътре в мен крещи към тези нещастници, които се отдалечаваха, за да улеснят едно престъпление: „Направете една крачка към мене, покажете и най-малкото желание да ме спасите, спуснете се да ме задържите и бъдете сигурни, че ще пристигнете твърде късно.“ Истината е, че живеех само защото те искаха да умра. Настървението да изтезаваш и да погубваш хората в мирския живот се уморява. В манастирите то е неуморимо.

Бях стигнала до това състояние, когато, връщайки се към своето минало, ми дойде наум да разтрогна дадения обет. Отначало мислех за това между другото. Сама, изоставена, без подкрепа, как можех да осъществя един проект, толкова трудно осъществим даже и при наличието на цялата помощ, която на мен ми липсваше? Но тази мисъл ме успокои; свързах се; започнах по-грижливо да се отнасям към себе си; избягвах някои мъки и по-търпеливо понасях онези, които ме връхлитаха. В манастира забелязаха тази промяна и останаха изненадани. Злобата изведнъж спря, както подлият враг, който ви преследва, спира, когато се обърнете и неочаквано за самия него му окажете съпротива. Бих искала, господине, да ви задам един въпрос. Защо между всички злокобни мисли, които минават през главата на една отчаяна монахиня, никога не ѝ идва наум да запали манастира? Аз също не помислих за това, нито някои други, макар че това бе най-лесното нещо: цялата работа е в силно ветровит ден да отнесеш запален факел в някоя плевня, под навеса, където държат дървата, или в някой коридор. Няма подпален манастир, макар че в такива случаи вратите се отварят и всеки се спасява както знае. Дали защото човек се страхува да изложи на опасност себе си и тези, които обича, и отхвърля такава помощ, защото е обща за него и за онези, които мрази? Последната мисъл е прекалено изтънчена, за да бъде вярна.

Когато съзнанието ти е непрекъснато заето с определено нещо, накрая започваш да чувствуващ, че то е справедливо, и дори да вярваш, че е осъществимо. На този етап човек е много силен. На мен ми бяха достатъчни петнадесет дни; моят ум е бърз. За какво всъщност ставаше дума? Да напиша една паметна бележка и да дам да се разгледа. И едното, и другото бяха свързани с известна опасност. Откак в главата ми бе настъпила рязка промяна, мен ме наблюдаваха по-внимателно от всякога; не ме изпусаха из очи; следяха ме на всяка крачка; преценяваха всяка моя дума. Търсеха ме отново, опитваха се да ме разпитват, преструваха се, че ми съчувстват и изпитват към мен приятелство; говореха за предишния ми живот, осъждаха ме слабо, оправдаваха ме; надяваха се на по-добро поведение от моя страна, ласкаеха ме с перспективата за по-приятно бъдеще. И непрекъснато влизаха в килията ми — и денем, и нощем, под разни предлози, ту внезапно, ту тайно. Открехваха завесите на леглото ми и се отдръпваха. Свикнала бях да спя облечена; и друг навик си бих създавала

— да написвам изповедите си. В дните, когато трябваше да ида на изповед, отивах при игуменката и исках от нея мастило и хартия, които тя не ми отказваше. И така, аз изчаках деня на изповедта и през цялото време обмислях всичко, което щях да предложа. Накратко, то се състоеше в онова, което току-що ви писах, само че в своето обяснение аз използвах измислени имена. Извърших обаче три недомислици: първо — казах на игуменката, че имам да пиша много, и ѝ поисках повече хартия, отколкото се полага; второ — залегнах изцяло върху своето изложение и престанах да мисля за изповедта; и трето — понеже не бях написала писмена изповед и не бях се подготвила за този религиозен акт, аз се задържах в изповеднята само за миг. Всичко това направи впечатление; от него заключиха, че хартията, която бях поискала, съм използвала не за това, за което бях казала. Но щом тя не е послужила за моята писмена изповед, което беше очевидно, тогава за какво я бях употребила?

Без да зная каква тревога съм предизвикала, аз чувствувах, че не бива да намерят у мен тези толкова важни писания. Най-напред помислих да вшия листовите във възглавницата или в дюшека си, след това — да ги скрия в дрехите си, да ги зароя в градината, да ги хвърля в огъня. Вие не можете да си представите колко бързах да го напиша и колко бях затруднена, когато текстът бе вече готов. Първо го запечатвах, след това го притисках до гърдите си и така отивах на черковна служба. Движенията ми издаваха голямото ми безпокойство. Седях до една млада монахиня, която ме обичаше. Бях забелязала как понякога тя ме гледаше със съжаление и плачеше за мен; тя не ми говореше, но беше явно, че страда. Въпреки огромния риск реших да поверя своите книжа на нея. В един момент, когато по време на молитвата всички монахини коленичат с ниско сведени глави и сякаш потъват зад пейките, аз лекичко измъкнах свитъка хартия от гърдите си и ѝ го протегнах зад гърба си. Тя го пое и го скри в пазвата си. Това бе най-важната от всички услуги, които ми бе правила, а те не бяха малко: месеци наред тя бе отстранявала, без да се издаде, всички малки препятствия, които поставяха на пътя ми, за да ми пречат да изпълнявам задълженията си и да имат след това правото да ме наказват. Тя чукаше на вратата ми, когато трябваше да се излиза; подреждаше онова, което бяха разхвърляли; звънеше или отговаряше,

когато трябва. Беше навсякъде, където трябваше да бъда аз. Но аз не знаех тези неща.

Добре сторих, като се реших на тази стъпка. Когато излязохме от хора, игуменката ми каза:

— Сестра Сюзан, последвайте ме.

Аз я последвах. Тя спря в коридора пред друга врата.

— Ето вашата килия; занаят сестра Жером ще живее във вашата.

Аз влязох, тя ме последва. Седяхме, без да говорим, когато се появи една монахиня — държеше дрехи, които постави върху един стол. Игуменката ми каза:

— Сестра Сюзан, съблечете се и облечете тази дреха.

Подчиних се в нейно присъствие. Тя следеше много внимателно всички мои движения. Сестрата, която бе донесла дрехите, стоеше отвън пред вратата: тя влезе, взе дрехите, които бях съблякла, и излезе. Игуменката я последва. Не ми казаха причините за тази постъпка и аз не попитах. Междувременно бяха претърсили цялата ми килия, бяха разшили възглавницата и дюшека, бяха разместили всичко, което можеше да се мести. Вървяха по петите ми; отидоха в изповеднята, в черквата, в градината, при кладенеца, при каменната пейка. Видях сама част от тези претърсвания, останалото подозирах. Не намериха нищо, но въпреки това бяха убедени, че има нещо. Продължиха да ме дебнат няколко дни наред, отиваха веднага там, където съм била, оглеждаха навсякъде, но напразно. Най-после игуменката реши, че може да научи истината само от мен. Един ден тя влезе в моята килия и ми каза:

— Сестра Сюзан, вие имате много недостатъци, но не и недостатъка да лъжете. Кажете ми истината: какво направихте с хартията, която ви дадох?

— Казах ви, госпожо.

— Това не е възможно, защото вие ми поискахте много хартия, а в изповеднята стояхте само миг.

— Това е вярно.

— Тогава какво направихте с хартията?

— Това, което ви казах.

— Добре. Тогава закълнете се в светия обет за послушание, на което се обрекохте пред бога, че е точно така въпреки видимите

несходства и аз ще ви повярвам.

— Госпожо, вие нямате право да изисквате клетва за нещо толкова незначително, а аз нямам право да давам такава клетва. Не мога да се закълна.

— Сестра Сюзан, вие ме лъжете и не знаете на какво се излагате. Какво направихте с хартията, която ви дадох?

— Казах ви вече.

— Къде е?

— Не е вече у мен.

— Какво направихте с нея?

— Каквото се прави с този род писания — те стават излишни, след като вече са послужили.

— Закълнете ми се в името на светото послушание, че сте използвали всичката хартия, за да напишете своята изповед, и че тя вече не е у вас.

— Госпожо, пак ще повторя — второто нещо, което искате от мен, не е по-значително от първото, не мога да се закълна.

— Закълнете се или...

— Няма да се закълна.

— Няма да се закълнете?

— Не, госпожо.

— Значи, сте виновна?

— И в какво мога да бъда обвинена?

— Във всичко. Вие сте способна на всичко. Вие си давахте вид, че хвалите моята предшественица, за да ме унижите; презирате обичаите, които тя беше отменила, законите, които беше премахнала и които аз сметнах за необходимо да възстановя. Вие разбунихте цялата общност. Нарушавате реда, раздвоявате умовете, не изпълнявате никое свое задължение, принуждавате ме да ви наказвам и да наказвам онези, които сте съблазнили, а това най-много ми тежи. Бих могла да използвам спрямо вас най-сурови средства. Досега съм ви щадила; мислех си, че ще си признаете грешките, ще се върнете към духа, който вашият сан ви налага, и ще ме потърсите отново. Вие не го сторихте. В съзнанието ви става нещо недобро; вие кроите някакви планове. Интересът на нашия манастир изисква аз да ги зная и ще ги узная, в това можете да бъдете сигурна. Сестра Сюзан, кажете ми истината!

— Казах ви я.

— Аз ще изляза, но се пазете от моето връщане... Сега сядам и ви давам още малко време, за да решите... Вашите писания, ако съществуват...

— Те не са вече у мен.

— Тогава се закълнете, че на тях е била написана само вашата изповед.

— Не бих могла да го сторя...

Тя замълча за миг, след това излезе и се върна с четири от своите фаворитки. Изглеждаха обезумели и ожесточени. Хвърлих се в краката им, молах ги за милост. Те крещяха едновременно:

— Никаква милост, госпожо, не се оставяйте да ви трогне: или да даде документите, или да върви в подземие!

Целувах краката ту на едната, ту на другата, назовавах ги една след друга с имената им:

— Сестра Агнес, сестра Жюли, какво съм ви сторила? Защо насъсквате игуменката против мен? Така ли постъпвах аз? Колко пъти съм се застъпвала за вас? Не си спомняте вече. И вие бяхте сгрешили, а аз не съм извършила нищо.

Игуменката стоеше неподвижна, гледаше ме и казваше:

— Дай изписаните листа, нещастнице, или разкрий какво съдържат!

— Госпожо, не я разпитвайте повече. Вие сте прекалено добра, но не я познавате. Тя е непокорна и при нея могат да действуват само крайните средства. Тя самата ви принуждава на това, толкова полезна за нея.

— Скъпа майко — уверявах аз, — не съм направила нищо, което може да оскърби бога или хората, кълна ви се.

— Аз искам от вас друга клетва.

— Тя може да е писала против вас, против нас някакво донесение до главния викарий, до архиепископа. Един бог знае как е описала реда в нашия манастир; злото лесно се вярва. Госпожо, трябва да се справите с това долно същество, ако не искате да ни разиграва.

Игуменката прибави:

— Сестра Сюзан, вижте...

Аз станах рязко и й казах:

— Госпожо, видях всичко; чувствавам, че се погубвам, но час по-рано или час по-късно — не си струва да се мисли за това. Правете с мен каквото искате. Послушайте тяхната ярост, доведете докрай своята несправедливост...

В същия момент аз им протегнах ръцете си. Нейните другарки ги грабнаха, смъкнаха булото ми, разсъблякоха ме без всякакъв срам. На гърдите ми намериха верижка с мъничък портрет на бившата игуменка; взеха ми го веднага. Молих ги да ми позволят да го целуна още веднъж — отказаха. Наметнаха ми една риза, събуха ми чорапите, метнаха ми един чувал и ме поведоха гологлава и боса през коридорите. Аз виках, молех за помощ, но те бяха ударили камбаната, за да предупредят, че никой не бива да излиза. Аз призовавах небето, падах на земята и те ме влачеха. Когато стигнахме долу в началото на стълбата, ръцете и краката ми бяха разкъравени, а бедрата ми натъртени. Бях в такова състояние, че можех да трогна и железни сърца. Сестрите обаче отвориха с големи ключове вратата на някакво малко и тъмно подземно помещение и ме хвърлиха върху една рогозка, полуизгнила от влагата. Там намерих парче черен хляб, кана с вода и някои необходими груби съдове. Навитият край на рогозката трябваше да служи за възглавница. Върху каменен блок стоеше череп, до него — дървено разпятие. Първата ми мисъл бе да се самоубия. Притиснах гърлото си с ръце, разкъсах дрехата си със зъби, крещях неистово, ревах като див звяр, удрях главата си в стените, цялата потънах в кръв; правех всичко, за да се погубя, но скоро силите ме напуснаха. Тук прекарах три дни: мислех, че са ме оставили за цял живот. Всяка заран една от моите мъчителки идваше и ми казваше:

— Покорете се на нашата игуменка и ще излезете оттук.

— Нищо не съм направила и не зная какво искате от мен; ах, сестра Клеман, има господ...

На третия ден към девет часа вечерта отвориха вратата. Бяха същите монахини, които ме доведоха тук. След като възхвалиха добротата на нашата игуменка, те ми съобщиха, че тя ми прощава и щели да ме пуснат на свобода.

— Много късно — казах аз. — Оставете ме тук, тук искам да умра.

Те обаче ме изправиха и ме повлякоха навън. Отведоха ме в моята килия, където ме чакаше игуменката.

— Посъветвах се с бога върху вашата съдба и той трогна сърцето ми. Той иска да проявя милост към вас и аз му се покорявам. Застанете на колене и поискайте прошка от него.

Аз коленичих и казах:

— Господи, простете ми грешките, които съм сторила, така както на кръста поискахте прошка за мен.

— Каква гордост! — извикаха те. — Тя сравнява себе си с Исус Христос, а нас — с евреите, които го разпънаха.

— Не гледайте мен — отговорих аз, — а погледнете себе си и преценете...

— Това не е всичко — каза игуменката. — Закълнете се в името на светото послушание, че никога няма да говорите за това, което се случи.

— Значи, това, което сторихте, е много лошо, щом искате да се закълна, че ще мълча? Никой освен вашата съвест не ще го узнае, кълна ви се.

— Заклевате ли се?

— Да, заклевам се.

След това те съблякоха от мен дрехите, които ми бяха дали, и ме оставаха да облека отново старите си дрехи.

Бяха съвсем пронизани от влагата; състоянието ми беше тежко; цялото тяло бе изранено; от няколко дни бях поела само няколко капки вода и мъничко хляб. Мислех си, че това ще бъде последното ми мъчение. Но краткотрайното въздействие на тези силни разтърсвания показва колко силна е природата при младите хора. Аз бързо се възстанових и когато се появих отново, цялата общност беше убедена, че съм била болна. Поех отново задълженията си в манастира и заех мястото си в черквата. Не бях забравила своите писания, нито сестрата, на която ги бях поверила. Сигурна бях, че тя не е злоупотребила с моето доверие, но че пазенето им ѝ е струвало доста тревоги. Няколко дни след излизането ми от затвора, в същия момент, в който ѝ ги бях предала, тоест когато коленичим и навели дълбоко глави, изчезваме в своите дрехи, почувствувах, че някой подръпва леко расото ми; протегнах ръка и ми предадох една записчица със следните думи: „Колко много се безпокоих за вас! А какво трябва да направя с онези страшни книжа?“ След като прочетох бележчицата, аз я направих на топче и я глътнах. Всичко това ставаше в началото на

Великите пости. Наближаваше времето, когато любопитството да чуят нашата служба привличаше в „Лоншан“ всякакви добри и лоши компании от Париж. Аз имах много красив глас. Той се беше запазил почти невредим. В манастирите са особено внимателни и към най-малките изгоди. Започнаха да ме щадят, дадох ми малко повече свобода; сестрите, които учех да пеят, можеха да общуват с мен, без това да има някакви последици за тях. Онази, на която бях поверила своите писания, беше между тях. В часовете на почивка, които прекарвахме в градината, аз се отклонявах с нея и я карах да пее. И веднъж, докато тя пееше, аз ѝ казах:

— Вие познавате много хора, аз не познавам никого. Не бих искала да се компрометирате; бих предпочела да умра тук, отколкото да ви изложа на подозрението, че сте ми услужили. Приятелко, вие ще бъдете загубена, знам това, а аз няма да се спася; но дори вашата гибел да ме спаси, не бих искала да получа избавлението си на тази цена.

— Да оставим това. За какво става дума?

— Въпросът е този документ да бъде предаден от сигурна ръка на някой добър адвокат, без той да знае от кой манастир идва, и да получим от него отговор, който ще ми предадете в черквата или на друго място.

— Щом става дума за това, какво направихте с моята записка?

— Бъдете спокойна, глътнах я.

— Вие също бъдете спокойна, ще помисля за вашия случай.

Забележете, господине, че аз пеех, докато тя ми говореше, че тя пееше, докато аз ѝ отговарях, и че нашият разговор бе прекъсван от общи песнопения. „Тази млада жена, господине, е още в манастира; нейното щастие е във ваши ръце. Ако случайно се разкрие онова, което тя направи за мен, няма мъчения, на които да не я подложат. Не бих искала аз да ѝ отворя с ръцете си вратата на подземие, предпочитам сама да вляза в него. Така че, господине, изгорете тези писма. Като изключвам интереса, който така благосклонно проявявате към моята съдба, те не съдържат нищо ценно, за което да бъдат запазени.“ (Така ви писах тогава, но, уви, тя вече не съществува и аз останах сама...)

Тя скоро удържа на думата си и ме информира по начина, който бяхме възприели. Започна Страстната седмица. Много хора идваха на нашите служби. Аз пеех достатъчно хубаво, за да предизвикам онези бурни и срамни ръкопляскания, с които награждават вашите артисти в

театралните салони, но които никога не би трябвало да чуваме в храмовете господни, особено през тържествените траурни дни, когато се чествува паметта на сина божи, прикован на кръста, за да изкупи греховете на човешкия род. Моите млади ученички бяха добре подготвени; някои от тях имаха хубави гласове; почти всички пееха изразително и с вкус. Стори ми се, че посетителите ги бяха слушали с удоволствие и че нашата общност бе доволна от успеха на моите старания.

Знаете, господине, че на Велики четвъртък пренасят светото причастие от олтара в специално място, където остава до сутринта на Разпети петък. През цялото това време монахините отиват там две по две и непрекъснато четат молитви. Специална таблица посочва на всяка часа на нейното поклонение. Колко доволна бях, когато прочетох: „Сестра Сюзан и сестра Юрсол — от два до три часа сутринта“. Отидох в черквата в посочения час; моята другарка беше вече там. Заставахме една до друга върху стъпалата пред олтара, коленичихме и възхвалявахме бога в продължение на половин час. След това моята млада приятелка ми протегна ръка, стисна моята и каза:

— Може би никога не ще имаме пак възможност да разговаряме така дълго и така свободно. Господ знае в какъв затвор живеем и ще ни прости, ако поделим с него времето, което му дължим изцяло. Аз не съм чела вашите писания, но не е трудно да се сетя какво съдържат. Всеки момент чакам отговор. Ако обаче той ви даде възможност да преследвате докрай разтрогването вашия обет, не смятате ли, че ще трябва да се допитате до хора, познаващи законите?

— Вярно е.

— Че ще имате нужда от повече свобода?

— Вярно е.

— И ако проведете всичко добре, ще използвате ли сегашното благоразположение към вас, за да получите тази свобода?

— Мислих за това.

— Ще го направите ли?

— Ще видя.

— И друго нещо: ако вашето дело започне, тук вие ще бъдете изложена на яростта на цялата общност. Предвидихте ли преследванията, които ви чакат?

— Те няма да бъдат по-страшни от всичко, което преживях.

— Не зная.

— Извинете. Преди всичко те няма да посмеят да ме лишат изцяло от свобода.

— А защо?

— Защото тогава ще бъда под закрилата на законите; ще трябва да се явявам тук и там; ще бъда, така да се каже, между света и манастира, устата ми ще бъде отворена, ще мога да се оплаквам; ще ви призова всичките за свидетели. Те не ще посмеят да ми причинят злини, от които бих могла да се оплача, ще се пазят работата да не стане по-лоша. Аз не бих имала нищо против да се отнасят зле с мен, но те няма да го сторят: бъдете сигурна, че ще възприемат обратното поведение. Ще ме увещават, ще ми показват колко зло ще причиня на себе си и на манастира. И имайте пред вид, че ще стигнат до заплахи едва когато се убедят, че кротостта и ласките не ще направят нищо, но не ще си позволят грубо насилие.

— Едно нещо остава обаче непонятно: вие изпитвате такова отвращение към едно звание, чиито задължения изпълнявате толкова стриктно и с такава лекота.

— Аз наистина изпитвам отвращение: с него съм родена и то никога не ще ме напусне. В края на краищата ще стана лоша монахиня. Този момент трябва да се предотврати.

— Но ако за нещастие не успеете?

— Ако не успея, ще поискам да бъда преместена в друг манастир или ще умра в този.

— Човек дълго страда, преди да умре. О, приятелко, вашата постъпка ме кара да изтръпвам. Изтръпвам при мисълта, че вашият обет може да не бъде разтрогнат. А ако бъде, какво ще стане с вас? Какво ще правите навън, в обществото? Вие сте хубава, умна, талантива, но казват, че това не води доникъде, когато е съчетано с добродетелта; а аз зная, че вие няма да ѝ измените.

— Вие искате да бъдете справедлива към мен, но не сте справедлива към добродетелта. Аз на нея разчитам. Колкото по-рядка е между хората, толкова повече трябва да бъде ценена.

— Всички я хвалят, но никой нищо не прави за нея.

— Тя ми дава смелост и ме крепи в изпълнението на моя проект. Каквито и възражения да имат против мен, ще уважат моето

поведение. Поне няма да казват като за повечето други, че неразумна страст ме подтиква да напусна монашеството. Аз никого не виждам, никого не познавам. Искам да бъда свободна, защото не пожертвах свободата си доброволно. Прочетохте ли моето писание?

— Не. Отворих пакета, който ми дадохте, защото на него нямаше адрес, и помислих, че е предназначен за мен, но още при първите редове разбрах, че съм се излъгала, и не четох по-нататък. Колко добре направихте, че ми го предадохте! Миг по-късно, и щяха да го намерят у вас... Но часът на нашите молитви е към своя край, нека се поклоним отново; нека онези, които ще дойдат след нас, ни намерят в онова положение, в което трябва да бъдем. Помолете бога да ви прати просветление и да ви ръководи. Аз ще присъединя своята молитва и своите въздишки към вашите.

Беше ми полекнало на душата. Моята другарка се молеше изправена, а аз паднах ничком; челото ми опираше в последното стъпало на олтара, ръцете ми бяха протегнати върху горните стъпала. Мисля, че никога не бях призовавала бога с повече упование и вяра. Сърцето ми биеше силно, забравих за миг всичко, което ме заобикаля. Не зная колко време останах в това положение, нито колко време бях стояла още, но съм представлявала много трогателна гледка за другарката си и за двете монахини, дошли да ни сменят. Изправих се с мисълта, че съм сама; лъжех се. Те и трите стояха зад мен прави и облени в сълзи; не бяха посмели да ме прекъснат; чакаха да изляза сама от това състояние на унес и всеотдайност, в което ме бяха заварили. Когато се обърнах назад, в лицето ми, изглежда, е имало нещо внушително, ако съдя по ефекта, който произведе върху тях, и по онова, което те прибавиха. Те казаха, че съм приличала на нашата стара игуменка в моментите, когато тя ни успокояваше, и че видът ми предизвикал у тях същата тръпка. Ако бях склонна към лицемерие и фанатизъм и ако исках да играя известна роля в манастира, сигурна съм, че можех да успея. Душата ми лесно пламва, екзалтира се, трогва се.

Старата добра игуменка много пъти ми бе казвала, целувайки ме, че никой друг не би обичал бога като мен, че аз имам сърце от плът, докато другите имали сърце от камък. Едно е сигурно — аз с изключителна лекота споделях нейния екстаз и при молитвите, които тя произнасяше на висок глас, понякога ми се случваше да взема

думата, да продължа нишката на нейните мисли и да попадна, сякаш под вдъхновение, на част от онова, което тя самата би казала. Другите слушаха мълчаливо или я следваха; аз я прекъсвах или я изпреварвах, или говорех успоредно с нея. Запазвах много дълго полученото впечатление и очевидно имах нужда да ѝ върна нещо от това, което тя ми бе предала. Защото, докато у всички други се забелязваше, че те бяха разговаряли с нея, при нея ясно личеше, че тя бе разговаряла с мен. Но какво значение има всичко това, ако човек няма призвание?... Нашият час бе изтекъл и ние отстъпихме мястото на двете сестри, които идваха след нас. Преди да се разделим, ние с моята млада другарка се целунахме много нежно.

Сцената пред олтара се разчу и нашумя в целия манастир. Прибавете към това успеха на нашата служба от Разпети петък: аз пях, свирях на орган, присъстващите ми ръкопляскаха. О, лекомислени монахини! От мен не се искаше да направя почти нищо, за да се сдобря с цялата общност. Те ме потърсиха първи начело с игуменката. Някои от гостите пожелаха да се запознаят с мен. Това се съгласуваше твърде добре с моя план, за да откажа. Запознах се с г-н първия председател, с г-жа дъо Субиз и маса почтени хора, монаси, свещеници, военни, висши държавни служители, набожни жени, светски дами — и сред всички тях — с група вятърничави млади хора, наричани от вас червени токове, които аз бързо отпратих. Поддържах само такива познанства, срещу които не можеха да имат никакви възражения. Останалите отстъпвах на онези наши монахини, които не бяха така придирчиви.

Забравих да ви кажа, че първата проява на доброта спрямо мен беше връщането ми в старата ми килия. Аз се осмелих да поискам обратно малкия портрет на предишната ни игуменка, а те нямаха смелост да ми откажат. Той отново зае мястото си върху моето сърце и ще остане там, докато съм жива. Всяка сутрин първото ми движение бе да извися душата си към бога, а второто — да целуна този портрет. Когато искам да се моля и чувствавам хлад в душата си, аз го откачвам от врата си, поставям го пред себе си, гледам го и той ме вдъхновява. Жалко е наистина, че ние не познаваме светите хора, чиито образи са изложени пред нас за поклонение; те биха ни направили далеч по-друго впечатление и не бихме стояли в краката им или пред тях така студени, както става сега.

[2] Янсенисти — последователи на холандския теолог Янсениус (1585–1638), който се опитва да възстанови първоначалната суровост на доктрината на св. Августин върху първородния грях и предопределеността на човешката съдба. — Б.пр. ↑

[3] Молинисти — последователи на испанския теолог-мистик Мигел Молинос (1628–1696). — Б.пр. ↑

Получих отговор на своето изложение. Идваше от някой си г-н Манури и не беше нито благоприятен, нито неблагоприятен. Преди да се произнесе върху този случай, искаше голям брой пояснения, които не можех да задоволя, без да се срещна с него. Това ме накара да съобщя името си и да покая г-н Манури да ме посети в „Лоншан“. Тези господа трудно се размърдват; въпреки това той дойде. Разговаряхме надълго; споразумяхме се да кореспондираме, за да може той да ми съобщава своите искания, а аз да му изпращам отговорите си. Аз от своя страна използвах времето, което той посвещаваше на моя случай, за да предразполагам умовете, да предизвиквам интерес към участта си и да си спечеля покровители. Открих коя съм, разказах за своето поведение в първия манастир, където бях настанена, всичко, което бях изстрадала при домашните си, мъките, на които бях подложена в манастира, моя протест в „Сент-Мари“, пребиваването ми в „Лоншан“, покалугеряването ми, жестокостта, с която се отнасяха към мен, откак бях дала обет. Всички ме окайваха, всички предлагаха да ми помогнат. Добрата воля, която проявяваха към мен, аз реших да използвам тогава, когато ми потрябва, без да давам засега повече обяснения. В манастира не знаеха нищо. Бях получила от Рим разрешение да се отрека от дадения обет. Всеки момент щяхме да пристъпим към дело, а около мен всички бяха съвсем спокойни. И затова оставям сам да си представите изненадата на моята игуменка, когато от името на сестра Мари-Сюзан Симонен ѝ бе връчен акт с отказ от дадения обет и искане да напусне манастира, да се откаже от монашеската дреха и да разполага със себе си както намери за добре.

Предвидила бях, разбира се, че ще срещна съпротива от различно естество: от страна на законите, от страна на манастира, от страна на моите разтревожени сестри и зетьове. Те бяха получили цялото имущество на семейството; веднъж на свобода, аз можех да предявя значителни претенции към тях. Писах на сестрите си, умолявах ги да не се противопоставят под никаква форма на моето излизане от манастира, апелирах към тяхната съвест, като им припомнях, че даденият от мен обет не бе направен свободно, предлагам им да се откаже официално от всякакво наследство и претенции върху имуществото на баща ми и на майка ми, не пропуснах нищо, за да ги убедя, че постъпката ми не е продиктувана нито от корист, нито от някаква страст. Аз не разчитах на техните

чувства. Актът, който им предлагам, написан от мен като монахиня, беше невалиден и те съвсем не бяха сигурни, че когато бъда свободна, ще го потвърдя. И после, дали имаха сметка да приемат моите предложения? Как ще оставят сестра си без подслон и без имущество? Как ще ползват нейния имот? Какво ще кажат хората? Ако тя дойде да им поиска хляб, няма ще ѝ откажат? А ако ѝ хрумне да се омъжи, кой знае какъв човек ще вземе за съпруг! Ами ако има деца? Те трябва с всички сили да се противопоставят на този неин опасен опит. Ето какво си казаха те и какво направиха.

Щом получи юридическия документ с моето искане, игуменката дотича в килията ми:

— Как, сестра Сюзан, вие искате да ни напуснете?

— Да, госпожо.

— И ще се отречете от дадения обет?

— Да, госпожо.

— Нима не го направихте свободно?

— Не, госпожо.

— А какво ви принуди да го сторите?

— Всичко.

— Господин баща ви?

— Баща ми.

— Госпожа майка ви?

— Тя самата.

— А защо не се отказахте пред олтара?

— Аз до такава степен не бях на себе си, че не помня дори да съм присъствувала на церемонията.

— Нима можете да говорите така!

— Казвам истината.

— Как! Вие не чухте свещеника да ви пита: „Сестра Сюзан Симонен, обричат ли се пред бога на послушание, целомъдрие и бедност?“

— Не си спомням.

— Не казахте ли „да“?

— Не си спомням.

— И вие си въобразявате, че хората ще ви повярват?

— Дали ще повярват, или не, фактът си остава факт.

— Скъпо дете, ако на подобни съображения се гледаше сериозно, помислете сама до какви злоупотреби би се стигнало! Вие сте извършили една необмислена постъпка; позволили сте да ви увлече желанието за мъст; на вас ви тежат наказанията, които ме принудихте да ви наложа; вие сте повярвали, че те са достатъчни, за да се отречете от своя обет; вие се лъжете, това не е възможно нито пред хората, нито пред бога. Помислете, че нарушението на клетвата е най-голямото от всички престъпления, че вие вече сте го извършили в сърцето си и сега се готвите да го консумирате докрай.

— Аз няма да бъда клетвонарушител, защото не съм се клела в нищо.

— Дори към вас да бе извършена известна несправедливост, нима тя не бе поправена?

— Не това ме накара да взема решението си.

— А какво?

— Липсата на призвание, липсата на свобода при даването на обета.

— Но щом не сте имали призвание, щом сте действували по принуда, защо не сте го казали навреме?

— И какво би ми помогнало това?

— Защо не проявихте същата твърдост като в манастира „Сент-Мари“?

— Нима твърдостта зависи от нас? Първия път бях твърда, втория път бях оглупяла.

— Защо не повикахте представител на закона? Защо не протестирахте? Вие имахте на разположение двадесет и четири часа, за да установите, че съжалявате за станалото.

— Нима аз знаех тези формалности? Пък и да ги знаех, нима бях в състояние да се възползувам от тях? А и да бях в състояние да ги използвам, нима можех да го сторя? Госпожо, нима самата вие не забелязахте, че аз не бях на себе си? Ако ви повикам за свидетел, бихте ли се заклели, че аз съм била тогава с целия си разум?

— Ще се закълна.

— В такъв случай, госпожо, клетвопрестъпник ще бъда не аз, а вие.

— Дете мое, вие ще вдигнете излишен шум. Елате на себе си, заклевам ви във ваш собствен интерес, в интерес на манастира. Такива

неща не минават без скандални разисквания.

— Вината няма да е моя.

— Светските хора са лоши, ще започнат най-неприятни предположения за вас, за вашия ум, сърце, поведение. Ще помислят...

— Каквото си искат.

— Но говорете с мен открито. Ако сте недоволна от нещо, кажете, и колкото и да е тайно, лек винаги има.

— Аз бях, съм и ще бъда цял живот недоволна от монашеското звание.

— Нима духът изкусител, който непрекъснато витае край нас и се стреми да ни погуби, е използвал прекалено голямата свобода, която ви бе дадена напоследък, за да ви внуши някои пагубни наклонности?

— Не, госпожо. Вие знаете, че аз не се кълна напразно. Заявявам пред бога, че сърцето ми е чисто и никога в него не е имало ни едно срамно чувство.

— Това е непонятно.

— И въпреки всичко, госпожо, няма нищо по-лесно за разбиране. Всеки си има характер, характер имам и аз. Вие обичате манастирския живот, а аз го мразя; бог ви е благословил да носите с радост монашеското звание, а мене — не; вие бихте се загубили в света и тук осигурявате своето спасение; аз бих се погубила тук и се надявам да намеря спасение в обществото; аз съм и ще бъда лоша монахиня.

— Но защо? Вие по-добре от всички изпълнявате своите задължения.

— Но с мъка и без желание.

— Толкова по-голяма е вашата заслуга.

— Аз най-добре зная какво заслужавам и съм принудена да си призная, че срещу своето пълно покорство не заслужавам нищо. На мен ми омръзна да бъда двулична. Когато върша онова, което спасява другите, аз ненавиждам себе си и се обричам на вечна мъка в ада. С една дума, госпожо, за истински монахини признавам само онези, които стоят тук, защото обичат отшелничеството, и биха останали дори ако не ги задържаха нито манастирските стени, нито решетките. Аз далеч не съм като тях: тялото ми е тук, но сърцето ми не е; то е навън. И ако трябваше да избирам между смъртта и доживотния затвор тук, бих умряла без колебание. Такива са моите чувства.

— Как! Нима вие ще оставите без всякакво съжаление булото, монашеските дрехи, които ви посветиха на Исуса Христа?

— Да, госпожо, защото ги облякох, без да мисля и без да бъда свободна.

Отговарях много сдържано, защото всъщност сърцето ми внушаваше друго; то ми казваше: „О, защо не е настъпил мигът, когато ще мога да ги разкъсам и да ги хвърля далеч от себе си!...“

Моят отговор я смути. Тя побледня, опита се да каже още нещо, но устните ѝ трепереха; всъщност не знаеше какво още има да ми казва. Аз крачех напред-назад из килията си и тя се провикна:

— Господи! Какво ще кажат нашите сестри? О, Исусе, хвърлете върху нея милостив поглед! Сестра Сюзан!

— Госпожо?

— Значи, решението ви е окончателно? Искате да ни опозорите, да направите и себе си, и нас плячка на обществената мътва, да се погубите!

— Искам да изляза оттук.

— Но ако вие не харесвате манастира ни, тогава...

— И манастира, и положението си, и обета. Не искам да бъда затворена нито тук, нито където и да било другаде.

— Дете мое, вие сте обладана от дявола. Той ви кара да се бунтувате, да приказвате, да изпадате в изстъпление. Това е истината. Вижте се на какво приличате!

Погледнах се и видях, че дрехата ми е в безпорядък, че нагръдникът ми се е извъртял обратно, а булото се е смъкнало на раменете ми. Дотегнали ми бяха думите на тази лоша игуменка, която говореше с мен сладникаво и фалшиво, и ѝ казах с неприязън:

— Не, госпожо, не, аз не искам повече тези дрехи, не ги искам...

Говорейки така, аз се опитвах да оправя своето було, но ръцете ми трепереха и колкото повече се мъчех да го наместя, толкова повече го омотавах. Загубила търпение, аз го хванах грубо, издърпах го, хвърлих го на пода и застанах срещу игуменката разчорлена, само с една препасана през челото лента. Тя не знаеше дали трябва да остане, или да си върви, разхождаше се из килията, като повтаряше:

— Исусе! Тя е обладана от дявола; това е истината, тя е обладана от дявола...

И лицемерната жена се кръстеше, държейки в ръка кръстчето на своята молитвена броеница.

Скоро дойдох на себе си. Почувствувах колко неприлично е моето положение и колко непредпазливи са моите думи, пооправих се, доколкото можах, взех от земята булото и го поставих отново на главата си; след това се обърнах към нея и ѝ казах:

— Госпожо, не съм нито луда, нито обладана от дявола; срамувам се за своята невъздържаност и моля да ме извините, но по нея вие можете да съдите колко малко ми подхожда животът в манастира и колко справедливо е моето желание да се измъкна от него, ако мога.

Без да ме чува, тя повтаряше:

— Какво ще кажат хората! Какво ще кажат нашите сестри!

— Госпожо, искате ли да избегнете скандала? Има начин. Аз не претендирам за дадената на манастира сума, искам само свободата си. Не казвам, че трябва да ми отворите вратите на манастира, но погрижете се днес или утре, или вдругиден те да не бъдат много строго охранявани, а моето бягство да забележите колкото се може по-късно...

— Нещастнице! Как смееете да ми предлагате подобно нещо?

— Съвет, който една добра и мъдра и гуменка би трябвало да приложи спрямо всички, за които манастирът е затвор; а за мен той е хиляди пъти по-страшен от онези, в които затварят злосторниците. Аз трябва или да изляза оттук, или да загина... Госпожо — казах аз сериозно, със спокоен поглед, — чуйте ме: ако законите, до които се отнесох, излъжат моето очакване и подтиквана от отчаянието, което ми е прекалено добре известно... Тук имате един кладенец... Манастирът има прозорци, навсякъде има стени... Дреха, която човек може да нареже на ленти... Ръце, които могат да послужат...

— Спрете, нещастнице! Карате ме да изтръпвам. Как! Нима вие бихте могли...

— Тъй като не мога да използвам нищо, което внезапно слага край на житейските страдания, бих могла да връщам храната. Човек сам решава дали ще пие и ще яде, или не... Ако след всичко, което ви казах, аз намеря сили... а вие знаете, че не ми липсва смелост и че понякога тя е по-необходима, за да живееш, отколкото да умреш... представете си второто пришествие и кажете коя ще бъде по-виновна

пред божия съд — игуменката или нейната монахиня?... Госпожо, аз не искам и никога нищо не ще искам от манастира. Избавете ме от едно престъпление, избавете себе си от продължителните угризения на съвестта: нека помислим заедно...

— Вие ум нямате, сестра Сюзан! Да изменя на своето първо задължение, да подпомогна едно престъпление, да споделя едно светотатство!

— Истинското светотатство, госпожо, аз върша всеки ден, осквернявайки чрез своето презрение свещените дрехи, които нося. Отнемете ми ги, аз не съм достойна за тях. Накарайте да потърсят в селото дрипите на най-бедната селянка и нека оставят открехната пред мен вратата на манастира.

— И къде ще идете, за да ви бъде по-добре?

— Не зная къде ще ида, но човек е зле само там, където бог не го иска, а бог не ме иска тук.

— Вие нямате нищо.

— Вярно е, но за мен бедността не е най-страшното нещо.

— Побойте се от безобразията, до които тя води.

— За мен миналото е гаранция за бъдещето. Ако бях пожелала да се вслушам в гласа на престъплението, сега щях да бъда свободна. Но ако ми е писано да изляза от този дом, то ще бъде или с ваше съгласие, или по силата на закона. Можете да избирате...

Този разговор бе продължил доста. Когато си го припомних, аз се изчервих от смешните и необмислени неща, които бях казала и направила, но беше много късно. Игуменката продължаваше да възкликва: „Какво ще кажат хората! Какво ще кажат нашите сестри!“, когато камбаната, която призоваваше всички за молитва, ни раздели. На излизане тя ми каза:

— Сестра Сюзан, вие отивате в черквата, поискайте от бога да се докосне до вас и да ви върне духа, който подобава на вашия сан. Попитайте съвестта си и повярвайте в това, което ще ви каже: не е възможно тя да не ви упрекне в нищо. Освобождавам ви от пеене.

Слязохме почти заедно. Службата свърши. В края на службата, когато всички сестри щяха вече да се разделят, тя удари върху своя молитвеник и ги задържа.

— Сестри — каза тя, — приканвам ви да коленичите пред олтарите и да измолите божие милосърдие за една монахиня, от

която той се е отвърнал, която е загубила благочестието и любовта към монашеството и е готова да извърши постъпка, светотатствена пред бога и срамна пред хората.

Не бих могла да ви опиша общата изненада. Само за миг всяка една бе успяла, без да мръдне, да обходи с поглед лицата на своите другарки, мъчейки се да открие виновницата по нейното смущение. Всички коленичиха, навели ниско глави, и започнаха да се молят наум. След известно време, което продължи доста дълго, главната монахиня запя тихо „Veni, Creator“^[4] и всички продължиха тихо да ѝ пригласят. Последва второ мълчание; главната монахиня чукна върху аналоя и всички излязоха.

Оставям на вас да си представите приказките, които плъзнаха из целия манастир: „Коя е? Коя може да бъде? Какво иска да направи?...“ Тези подозрения не продължиха дълго. Моята молба бе започнала да нашумява сред обществото. Посещаваха ме много хора: едни ме упрекваха, други ме съветваха; едни одобряваха постъпката ми, други ме осъждаха. Можех да се оправдая само по един начин — като разкажа за поведението на родителите си, но сам разбирате, че по този въпрос аз трябваше да бъда много внимателна. Само пред няколко души, които останаха искрено привързани към мене, и пред господин Манури, който се беше заел с моя случай, аз можех да разкрия всичко. Когато ме обземаше страх от мъките, които ме заплашваха, аз си представях с целия ѝ ужас подземната килия, в която бях хвърлена веднъж; знаех какво могат разярените монахини. Споделих своите опасения с господин Манури; той ми каза:

— Няма как да избегнете страданията; вие ще ги имате и би трябвало да сте подготвена за това. Необходимо е да се въоръжите с търпение, да се крепите с надеждата, че те ще свършат. Що се отнася до подземната килия, обещавам ви, че никога няма да влезете там, това е моя грижа...

И действително след няколко дни той донесе на игуменката заповед да ме пуска в приемната винаги когато ме потърсят.

На следващия ден, след черковната служба, всички монахини отново бяха поканени да се молят за мен. Молиха се наум и изпяха тихо същия химн. Същата церемония се повтори и на третия ден с тази единствена разлика, че ми наредиха да застана права наред черквата и казаха молитвите, които се четат на агонизиращите, и литаниите,

завършващи с думите „Ora pro ea“^[5]. На четвъртия ден последва нелепо представление, което ясно разкриваше странния характер на игуменката. В края на черковната служба ме накараха да легна в един ковчег в средата на черквата. Край мен поставиха свещници, съд със светена вода, покриха ме със саван и ме опяха като на погребение, след което всяка монахиня на излизане пръскаше върху мен светена вода с думите: „Requiescat in pace“^[6]. Човек трябва да разбира езика на манастирите, за да вникне в заплахата, която съдържат тези три думи. Две монахини вдигнаха савана, угасиха свещите и ме оставиха в ковчега, мокра до кости от светената вода, с която така хитро ме бяха облели. Дрехите изсъхнаха на мен; аз нямах с какво да се преоблека.

Това изпитание бе последвано от друго. Събра се цялата общност, обявена бях за еретичка, постъпката ми бе окачествена като богохулство. Под страх, че ще нарушат обета за послушание, на всички монахини беше забранено да говорят с мен, да ми помагат, да се доближават до мен и дори да докосват предметите, които са ми служили. Тези нареждания се изпълняваха много строго. Нашите коридори са тесни, на места двама души трудно се разминават. Ако аз вървях по коридора и срещу мен се зададеше друга монахиня, тя или се връщаше, или се притискаше плътно до стената, придържайки с ръка дрехите и булото си, за да не се допрат до мен. Ако трябваше да вземат нещо от мен, аз го оставях на земята, а те го поемаха с парцал. Ако трябваше да ми дадат нещо, те ми го хвърляха. Ако някоя за нещастие се бе докоснала до мен, тя считаше себе си за омърсена, отиваше да се изповяда, а след това искаше опрощение от игуменката. Казват, че ласкателството било долно и подло; то е още по-жестоко и изобретателно, когато си поставя за цел да се харесва, като унижава някого. Колко често съм си спомняла думите на моята блаженопочивша игуменка дъо Мони: „Между всичките тези същества, които виждате край мен така доверчиви, така невинни, така кротки, почти няма, дете мое, да, почти няма такава, която аз да не мога да превърна в хищен звяр. Странна метаморфоза, към която човек е толкова по-склонен, колкото по-млад е влязъл в манастирската килия и колкото по-малко познава външния свят. Моите думи ви учудват. Дано даде бог никога да не изпитате колко са верни. Сестра Сюзан, добра монахиня е само онази, която идва в манастира, за да изкупи някакъв голям грях.“

Лишиха ме от всякаква работа. В черквата местата край мене оставаха пусати. В трапезарията бях сама на масата; не ми сервираха нищо. Принудена бях да отивам сама в кухнята, за да си искам порцията. Първия път сестрата-готвачка извика:

— Не влизайте, отдалечете се...

Аз се подчиних.

— Какво искате? — попита тя.

— Да ям.

— Да ядете! Вие не сте достойна да живеете...

Понякога се връщах и през целия ден не хапвах нищо. Понякога настоявах и тогава поставяха на прага храни, които биха се срамували да подхвърлят и на животните. Аз ги събирах с плач и си отивах. Ако се случеше да стигна последна в притвора, намирах вратата за хора заключена. Тогава коленичех пред нея и там дочаквах края на службата. Ако молитвата се извършваше в градината, аз се връщах в килията си. Силите ми отслабваха, защото ядях малко, при това храната, която поемах, бе много лоша, но най-много ме изтощаваше мъката, която ми причиняваха тези непрекъснати прояви на безчовечност. Разбрах, че ако продължа да страдам, без да се оплаквам, няма да доживея края на своя процес. Затова реших да говоря с игуменката. Макар и полумъртва от страх, почуках на вратата ѝ. Тя отвори. Като ме видя, отстъпи няколко крачки назад, викайки:

— Богохулнице, отдалечете се!

Аз се отдалечих.

— Още...

Отдалечих се още.

— Какво искате?

— Тъй като нито бог, нито хората са ме осъдили на смърт, аз искам, госпожо, да наредите да ми се даде възможност да живея.

— Да живеете! — каза тя и повтори думите на готвачката: — Нима вие сте достойна да живеете?

— Единствен бог знае дали съм достойна, или не; но аз ви предупреждавам, че ако все така отказват да ми дават храна, ще бъда принудена да се оплача на онези, които приеха да бъдат мои покровители. Аз съм тук временно, докато съдбата ми бъде решена.

— Вървете си и не ме осквернявайте със своя поглед. Ще направя необходимото...

Аз си отидох, а тя затвори грубо вратата след мен. Изглежда, даде някакви нареждания, но мен продължаваха да ме обслужват все така лошо. Смятаха за заслуга да не я слушат. Подхвърляха ми най-груби храни, при това ги разваляха с пепел и с всякакви мръсотии.

Ето как живеех, докато продължаваше моят процес. Не ми забраниха изцяло достъпа до приемната. Не можеха да ме лишат от свободата да разговарям със своите съдии и с адвоката си, макар че той на няколко пъти бе принуден да прибегва до заплаха, за да му позволят да ме види. В такива случаи една сестра ме придружаваше. Тя се оплакваше, ако говорех тихо, губеше търпение, когато се задържах по-дълго; прекъсваше ме, опровергаваше ме, противоречеше ми, повтаряше пред игуменката всичко, което бях казала, преиначаваше го, извращаваше думите ми, измисляше дори неща, които не бях казала, знам ли? Стигнаха дотам, че ме окрадоха, взеха ми столовете, покривките, дюшека. Не ми даваха бельо за леглото. Дрехите ми се бяха скъсали, останала бях, кажи-речи, без чорапи и без обувки. С мъка изпросвах вода; много пъти бях принудена сама да си я вадя от кладенеца, същия кладенец, за който ви говорих вече. Счупиха съдовете, които употребявах: принудена бях да пия направо от кофата, която изтеглях от кладенеца, и не можех да си отнеса вода в килията. Ако ми се случеше да мина под някои прозорци, трябваше да бягам, защото от килиите хвърляха върху мен нечистотии. Няколко сестри ме заплюха в лицето. Бях станала отвратително мръсна. Забраниха ми да ходя на изповед, защото се боях, че мога да се оплача на нашите духовни ръководители.

На един голям празник — беше, струва ми се, Възнесение господне, заключиха килията ми и аз не можах да отида на литургия. Може би вече нямаше да присъствувам на черковна служба, ако не бе посещението на г-н Манури, комуто казали най-напред, че не знаят какво е станало с мен, после, че напоследък не са ме виждали, че не изпълнявам ни едно от християнските си задължения. Аз бях успяла обаче с много усилия да изкъртя ключалката и да отида в притвора пред вратата за хора. Намерих я заключена, както се случваше винаги когато не идвах между първите. Легнах на земята, опряла главата и гърба си на една от стените, с кръстосани на гърдите ръце. Тялото ми заграждаше пътя. Когато службата свърши и монахините трябваше да

излязат, първата се стъписа и спря; другите се изправиха зад нея. Игуменката се сети какво е станало и каза:

— Стъпвайте върху нея, това е само един труп.

Някои от монахините се подчиниха и ме стъпкаха с крака. Други се оказаха не дотам безчовечни, но никоя не посмя да ми протегне ръка, за да стана. По време на моето отсъствие бяха махнали от килията ми стола, на който коленичех, за да се моля, портрета на нашата осиновителка, другите картини с религиозно съдържание, разпятието. Остана ми само кръстчето, което висеше на моята молитвена броеница, но скоро ми взеха и нея. Така че аз живеях между четири голи стени в една стая без врата, без стол, права или легнала върху един сламеник, без никакъв, дори най-необходим съд, принудена да излизам нощем, за да задоволявам естествените си нужди, а на заранта ме обвиняваха, че съм смуцавала спокойствието на другите, че бродя и подлудявам. Тъй като моята килия не можеше вече да се затваря, нощем нахлуваха шумно в нея, крещяха, раздърпваха леглото ми, трошаха прозорците, правеха всичко, за да ме плашат. Шумът стигаше до горния етаж, чуваше се и на долния етаж. Онези, които не участваха в този заговор, казаха, че в стаята ми ставали странни неща — те чували злокобни гласове, писъци, дрънчене на вериги. Разправяха, че съм разговаряла с привидения и със зли духове, че навярно съм влязла в съдружие с дявола и че всички трябвало незабавно да напуснат моя коридор.

В манастирските общности има доста простовати сестри, даже повечето са такива. Те именно вярваха всичко, което им се кажеше, не смееха да минат край моята врата, в тяхното разстроено въображение аз бях отвратителна. Когато ме срещаха, те се кръстеха и бягаха, викайки: „Махни се, сатана! Господи, помогни ми!“ Една от най-младите стоеше в дъното на коридора. Аз вървах към нея и тя не можеше да ме избегне. Обхвана я див ужас. Най-напред изви лице към стената, мърморейки с разтреперан глас:

— Господи, Господи! Исусе! Света дево!...

Аз обаче продължавах да я приближавам. Когато усети, че съм близо до нея, тя закри лицето си с ръце от страх да не ме гледа, спусна се към мене, хвърли се в обятията ми и закрепя:

— Помощ! Помощ! Милост! Аз съм загубена! Сестра Сюзан, не ми причинявайте никакво зло! Сестра Сюзан, имайте милост към

мене...

При тези думи тя падна полумъртва на плочите. На нейните викове дотичаха другите, отнесоха я и аз не бих могла да ви опиша как този случай беше преиначен. От него направиха възможната най-криминална история: казаха, че в мен се бил вселил демонът на греха. Обвиниха ме в намерения, в действия, които аз не смея да назова, в странни желаня, с които обясниха раздърпания вид на младата монахиня. Аз наистина не съм мъж и не зная какво може да се измисли за една жена, когато е с друга жена, а още по-малко за сама жена. Все пак, тъй като леглото ми беше без завеси и в стаята ми влизаха, когато си поискат, какво да ви кажа господине? Въпреки цялата си външна сдържаност, смирени погледи и непорочни изрази тези жени трябва да са имали доста порочни сърца. Те знаеха например, че една жена може сама да извършва неприлични неща, а аз не знаех и затова никога не можах да разбера докрай това, в което ме обвиняваха. Те се изразяваха така неясно, че аз никога не знаех какво да им отговоря.

Разказът ми няма да свърши, ако реша да описвам техните преследвания с всичките им подробности. О, господине, ако имате деца, нека моята съдба ви покаже каква участ ще им подготвите, ако се съгласите те да приемат духовно звание, без да са дали доказателства за много силно и решително проявено призвание. Колко несправедливи са хората! Позволяват на едно дете да разполага със свободата си в една възраст, когато не му е разрешено да похарчи дори едно екю. По-добре убийте дъщеря си, вместо да я затваряте насила в манастир. Да, убийте я. Колко пъти съм съжалявала, че майка ми не ме задушила при самото ми раждане; това нямаше да е така жестоко. Ще повярвате ли, че ми взеха молитвеника и ми забраниха да се моля на бога! Естествено не им се подчиних. Уви, това бе едничкото ми утешение. Вдигах ръце към небето, надавах викове и се надявах, че единственото същество, което вижда цялата ми трагедия, ги чува. Подслушвах на вратата ми и веднъж, когато с разбито сърце призовах бога, някой каза:

— Напразно викате бога, за вас вече няма бог. Умрете в отчаяние, обречена на вечни мъки...

Други прибавиха:

— Така да бъде с вероотстъпницата! Амин!

Ето една черта, която ще ви се стори много по-странна от всички други. Не зная дали това бе злоба или заблуда. Макар да не правех нищо, което да говори за умствено разстройство, а още по-малко за душа, обладана от силите на ада, те разискваха помежду си дали не трябва да изгонят злия дух от мен. С мнозинство на гласовете решиха, че аз съм се отрекла от светото кръщение и от миропомазването, че в мен се е вселил дяволът и той ме гони далеч от черковните служби. Една от монахините прибави, че при някои от молитвите съм скърцала със зъби, че в черквата стена и треперя, че при издигането на светото причастие си кърша ръцете. Друга — че съм газела с крак Христовото разпятие, не съм носела вече молитвената броеница (която ми бяха откраднали) и съм произнасяла богохулства, които не смея да повторя пред вас. Всички бяха съгласни, че с мен става нещо неестествено, за което трябвало да бъде предупреден главният викарий; така и сториха.

Главен викарий беше някой си г-н Ебер, възрастен и опитен човек, рязък, но справедлив и просветен. Описаха му подробно целия безпорядък, създаден в манастира, а той беше наистина голям, и ако аз бях причината, това всъщност бе една твърде невинна причина. Досещате се сам, че в писмото, изпратено до него, не бяха пропуснали да опишат моите нощни излизания, отсъствията ми от хора, шума и тропането в моята килия, какво една чула, а друга видяла, моето отвращение към светите неща, богохулствата, които съм изричала, порочните действия, които ми приписваха. Що се отнася до случая с младата монахиня — от него направиха каквото пожелаха. Обвиненията бяха така силни и така многобройни, че въпреки своя здрав разум господин Ебер не можеше да ги отхвърли и да не повярва в голяма част от казаното. Случаят му се стори достатъчно важен, за да го анкетира лично. Той съобщи, че ще дойде и наистина дойде, придружен от двама млади свещеници, акредитирани към неговата личност, които му помагаша в изпълнението на трудните му функции.

Няколко дни преди това през нощта чух как някой влиза тихичко в моята стая. Не казах нищо, изчаках да ме заговорят. Някой ме повика с тих треперещ глас:

- Сестра Сюзан, спите ли?
- Не, не спя, кой е?
- Аз съм.
- Коя сте вие?

— Вашата приятелка, която умира от страх и се излага на опасността да се погуби, за да ви даде един може би излишен съвет. Слушайте, утре или вдругиден ще дойде на посещение главният викарий. Вие ще бъдете обвинена, подгответе своята защита. Сбогом, бъдете храбра и нека бог ви помага.

При тези думи тя се отдалечи, лека като сянка.

Както виждате, навсякъде, дори в манастирите, има милостиви души, които нищо не може да направи коравосърдечни.

А между това моят процес се следеше разпалено. Голям брой хора от всички съсловия, от двата пола, които аз не познавах, се интересуваха от моята съдба и ходатайстваха за мен. Вие бяхте един от тях и може би познавате по-добре историята на този процес, защото към края аз вече не можех да разговарям с г-н Манури. Казаха ми, че съм болна. Той се усъмнил, страхувал се да не са ме хвърлили отново в подземната килия. Отнесъл се до епископството, където не благоволили да го изслушат. Там били предупредени, че съм луда или може би нещо по-лошо. Той се обърнал към съдиите, настоял да се изпълни връчената на игуменката заповед, по силата на която жива или мъртва аз трябваше да се явя, когато поискат това от нея. Светските съдии се отнесли до черковните. Последните усетили какви последици може да има този инцидент, ако нещата не бъдат предотвратени. Очевидно именно това бе ускорило посещението на главния викарий, защото тези господа, отегчени от вечните главоболия, които им създават манастирите, обикновено не бързат да се намесват: те знаят от опит, че от всичко това винаги страда техният авторитет.

Аз се възползувах от предупреждението на моята приятелка, за да призова божията помощ, да укрепя душата си и да подготвя своята защита. Молех от небето само милостта да бъде разпитана и изслушана безпристрастно. Получих я, но ще видите на каква цена.

В мой интерес беше да се явя пред своя съдия невинна и благоразумна, но за игуменката бе не по-малко важно той да ме види зла, обладана от дявола, виновна и луда. Затова, докато аз се молех все по-горещо и с вяра, към мен се отнасяха все по-лошо. Давах ми да ям само толкова, колкото да не умра от глад, изтощиха ме до краен предел с физически наказания за изкупление на греховете; ужасите, които ме

заобикаляха, непрекъснато растяха; нощем въобще не ме оставяха да спя; те пуснаха в ход всичко, което може да сломи здравето и да смути духа, всичко вършеха с такава изтънчена жестокост, каквато вие не можете да си представите. Впрочем съдете за това по следното:

Един ден, като излизах от килията си, за да отида на черква или някъде другаде, видях на пода в коридора една маша. Наведох се, за да я прибера и да я поставя на такова място, че онази, която я е загубила, да я намери лесно. Беше светло и аз не разбрах, че тя е нажежена до бяло; хванах я, но когато я изпуснах, по нея остана кожата от цялата ми изгорена длан. Нощем слагаха препятствия там, откъдето трябваше да мина, било в краката ми, било на височината на главата ми. Сто пъти се наранявах, не зная как не се убих. Аз нямах осветление и бях принудена да вървя разтреперана, с протегнати напред ръце. Под краката ми пръскаха начупени стъкла. Решена бях да разкажа всичко това и почти изцяло устоях на думата си. Заклучаха вратата на клозетите и аз бях принудена да слизам няколко етажа и да тичам в дъното на градината, ако входната врата биваше отворена, а когато не беше... О, господине, принудително затворените жени са зли същества, когато са сигурни, че удовлетворяват омразата на своята игуменка и мислят, че служат на бога, като те довеждат до отчаяние! Време беше архидяконът да дойде; време беше моят процес да приключи.

Ето най-страшния момент в моя живот, защото, помислете си, господине, аз съвсем не знаех в каква светлина ме бяха обрисували пред този свещеник; не знаех, че той идва, защото беше любопитен да види една девойка, обладана от дявола или която се преструва на такава. В манастира решиха, че само много силната уплаха може да ме представи в такова състояние; и ето какво направиха, за да ме стреснат.

Рано сутринта в деня, когато той трябваше да дойде, игуменката влезе в моята килия, придружена от три сестри. Едната носеше съд със светена вода, другата разпятие, а третата възжета, игуменката ми каза със силен и заплашителен глас:

— Станете... Застанете на колене и отдайте душата си на бога.

— Госпожо, преди да се покоря на вашето желание, мога ли да ви попитам какво ще стане, какво сте решили да правите с мен и какво

трябва да искам от бога.

Студена пот обля цялото ми тяло; треперех, чувствувах как коленете ми се подгъват. Гледах ужасена трите злокобни фигури, които я придружаваха. Те стояха прави на една линия една до друга, мрачни, със стиснати устни и затворени очи. Страхът беше разчленил моя въпрос на отделни думи. Съдейки по тяхното мълчание, помислих, че не са ме чули. Повторих последните думи от своя въпрос, защото нямах сили да го кажа целия отново. И тъй промълвих със слаб, угасващ глас:

— Каква милост трябва да поискам от бога?

— Искайте прошка за грешките, сторени през целия си живот. Говорете му така, като че ли ви предстои да се явите пред него.

При тези думи аз помислих, че те са се съвещавали и са решили да се отърват от мене. Бях чувала да казват, че понякога правели така в някои мъжки манастири: съдели, осъждали и изтезавали до смърт. Не вярвах, че в един женски манастир биха могли да стигнат до такова нечовешко съдопроизводство; но там ставаха толкова неща, които аз не бях и подозирала! При мисълта за близката смърт поисках да извикам, но от отворената ми уста не излизаше никакъв звук. Пристъпих към игуменката с протегнати умоляващи ръце, но моето обезсилено тяло се отпусна назад. Паднах, без да се ударя тежко. В такива случаи, когато силите несъзнателно те напускат, ръцете и краката омекват, огъват се някак си под тялото и природата, като не може повече да издържа, сякаш гледа по-меко да те свлече. Загубих съзнание; чувах само как около мен бръмчат далечни и неясни гласове. Дали защото говореха едновременно, или защото ушите ми кънтяха, но аз не различавах нищо друго освен това продължително, неясно бръмчене. Не знаех колко време съм останала в това състояние, от което ме измъкна внезапен хлад, който ми причини лека конвулсия и изтръгна от гърдите ми дълбока въздишка. Бях цялата мокра; излели бяха върху мен един голям съд със светена вода и тя се стичаше от дрехите ми на земята. Лежах с цял ръст във водата, извърната на една страна, с опряна в стената глава, полуотворена уста и затворени, полумъртви очи. Опитвах се да ги отворя и да погледна, но имах чувството, че ме заобикаля сгъстен въздух, през който долавях само развети дрехи, за които напразно се мъчех да се заловя. Правех усилие да раздвижа свободната си ръка, исках да я повдигна, но тя беше прекалено тежка.

Постепенно голямата слабост взе да намалява; привдигнах се, облегнах гръб о стената; двете ми ръце бяха във водата, главата клюмаше върху гърдите ми, от устата ми се откъсна неясна и накъсана мъчителна въздишка. Онези жени ме гледаха с израз на неизбежност, на неумолимост, който ми отнемаше смелостта да им се моля. Игуменката каза:

— Изправете я на крака.

Хванаха ме за ръцете и ме изправиха. Тя прибави:

— Щом не иска да отдаде душата си на бога, толкова по-зле за нея. Вие знаете какво трябва да правите. Карайте...

Помислих, че с въжетата, които бяха донесли, щяха да ме удушат. Гледах ги, очите ми се изпълниха със сълзи. Поисках да целуна разпятieto, отказаха ми. Поисках да целуна въжетата, дадох ми ги. Наведох се, поех с ръка въжения колан на игуменката и го целунах. Казах:

— Господи, смили се над мен! Господи, смили се над мен! Мили сестри, постарайте се да не страдам много!

И протегнах към тях врата си. Не бих могла да ви кажа какво стана с мен и какво правиха с мен. Едно е сигурно, че онези, които водят на смърт, а аз мислех, че това ме чака, умират преди екзекуцията. Оказах се върху сламеника, който ми служеше за легло, с вързани на гръба ръце, седнала, с голямо желязно разпятие на коленете...

Господин маркизе, аз чувствавам колко болка ви причинявам, но вие пожелахте да узнаете дали поне малко заслужавам състраданието, което очаквам от вас.

Тогава именно почувствувах превъзходството на християнската религия над всички религии в света. Каква дълбока мъдрост има в онова, което сляпата философия нарича „Безумие на разпятieto“. При състоянието, в което се намирах, каква полза бих имала от образа на един щастлив и прославен законодател? Аз виждах как невинният Христос, с пронизани от копието гърди, с венец от тръни на челото, с прободени от гвоздей ръце и крака, издъхва сред мъки и си казах: „Ето моя бог, а аз дръзвам да се оплаквам...“ Залових се с цялата си душа за тази мисъл и почувствувах утешението да се възражда в сърцето ми; разбрах суетата на живота и реших, че за мен е голямо щастие да го загубя, преди да съм имала време да натрупам повече грехове. Но, от друга страна, изчислих годините си, установих, че съм едва на

деветнадесет, и въздъгнах; бях много слаба, много съкрушена, за да може духът ми да се издигне над ужасите на смъртта. Мисля, че ако бях в цъфтящо здраве, по-смело бих се примирила с нея.

В това време игуменката и нейните помощнички се върнаха. Те ме намериха по-окопитена, отколкото очакваха и искаха. Изправиха ме, завързаха с моето було лицето ми; две ме хванаха под ръка, третата ме блъскаше отзад, а игуменката ми нареди да вървя. Вървах, без да виждам къде отивам, но бях убедена, че ме водят на смърт, и си казах: „Господи, бъди милостив към мен! Господи, не ме изоставяй! Господи, прости ми, ако съм те оскърбила!“

Пристигнах в черквата. Там главният викарий бе отслужил литургия. Цялата общност беше събрана. Забравих да ви кажа, че когато стигнах до вратата, трите монахини, които ме водеха, притискаха и блъскаха грубо, си дадоха вид, че трудно се справят с мен, и ме влачеха за ръцете, докато други ме дърпаха назад, за да оставят впечатлението, че се съпротивявам и не искам да вляза в черквата; а това не беше вярно. Поведоха ме към стъпалата на олтара; аз едва се държах на краката си. Блъскаха ме да коленича, сякаш аз отказвах да го сторя; държаха ме, като че ли аз имах намерение да бягам. Изпяха „Veni, Creator“; светото причастие беше изложено; последва благословът. В този момент, когато всички навеждат благоговейно глава, монахините, които ме държаха за ръцете, си дадоха вид, че насила навеждат главата ми, а другите ме натискаха за раменете. Аз чувствавах всички тези движения, но не можех в никакъв случай да разбера тяхната цел. Най-после всичко се изясни.

След благословията главният викарий сне дрехата, с която бе отслужил литургията, остана само с епитрахила и пристъпи към стъпалата пред олтара, където бях коленичила. Той стоеше между двамата свещеници, с гръб към олтара, където бе изложено причастие, и с лице към мен. Приблужи се и ми каза:

— Сестра Сюзан, станете.

Сестрите, които ме държаха, ме изправиха рязко; други ме заобикаляха и ме държаха през кръста, сякаш се страхуваха, че ще избягам. Той прибави:

— Развържете я.

Не го послушаха; даваха си вид, че е неудобно или дори опасно да бъде оставена на свобода. Но аз ви казах вече, че този човек беше

рязък. Той повтори с твърд и решителен глас:

— Развържете я.

Подчиниха се. Щом почувствувах ръцете си свободни, от гърдите ми се изтръгна мъчителен и остър стон, който го накара да пребледнее, а лицемерните монахини край мен се отдръпнаха престорено изплашени. Той се овладя. Сестрите отново се приближиха, уж треперейки. Стоях неподвижна и той ме попита:

— Какво ви е?

Отговорих му само като протегнах двете си ръце. Въжето, с което ги бяха завързали, се беше впило в месата, ръцете ми бяха тъмнолилави от застоялата кръв. Той разбра, че моят стон иде от внезапната болка, която ми бе причинило нормализирането на кръвообращението.

— Махнете й булото — каза той.

Без да забележа, те го бяха зашили на много места за дрехата. Ето защо употребиха толкова суетене и грубост за нещо, което не изискваше никакви усилия. Викарият трябваше да се убеди, че аз съм или луда, или обладана от силите на ада. Те обаче така настървено дърпаха, че в края на краищата конецът се скъса на няколко места, а на други и булото, и дрехата се раздраха. Тогавя всички ме видяха. Аз имам интересно лице. Дълбокото страдание го беше съсипало, без да му отнеме изразителността. Гласът ми затрогва: чувства се, че говоря истината. Тези качества предизвикаха състрадание у младите помощници на архидякона. Що се отнася до самия него, това чувство му беше чуждо. Той беше справедлив, но не и чувствителен: беше от онези нещастно създадени хора, които служат на добродетелта, без да изпитват сладост от това. Те правят добро от съзнанието за дълг, така както умът им повелява. Той постави края на своя епитрахил върху моята глава и каза:

— Сестра Сюзан, вярвате ли в бог-отец, бог-син и светия дух?

— Вярвам — отговорих аз.

— Вярвате ли в нашата майка, светата църква?

— Вярвам.

— Отричате ли се от сатаната и неговите дела?

Вместо отговор аз внезапно залитнах напред, изпищях и краят на епитрахила се плъзна от главата ми. Той се смути, двамата му помощници пребледняха, едни от сестрите побягнаха, други, които

седяха по скамейките, се втурнаха към изхода, вдигайки колкото се може по-голям шум. Той им даде знак да се успокоят; но ме гледаше вторачено, очаквайки нещо необикновено. Успокоих го, като казах:

— Няма нищо, господине. Една от тези монахини ме убодеше силно с нещо остро. — Аз вдигнах ръце и очи към небето и прибавих, обливайки се в сълзи: — Нараниха ме в момента, когато вие ме попитахте дали се отричам от сатаната и от неговите дела, и аз разбирам защо...

От името на всички протестира игуменката, която заяви, че никой не ме е докоснал. Главният викарий отново постави края на епитрахила върху главата ми. Монахините искаха да ме доближат, но той им даде знак да се отдалечат и ме попита отново дали се отричам от сатаната и от неговите дела.

— Отричам се, отричам се — отговорих аз твърдо.

Той накара да донесат едно разпятие и ми предложи да го целуна. Аз целунах краката, ръцете и раната под ребрата на Христа. Той ми нареди да се помоля на висок глас. Аз поставих разпятието на земята и казах, коленичила:

— Господи, спасителю мой, ти, който умря на кръста, за да изкупиш моите грехове и греховете на целия човешки род, аз се прекланям пред теб. Нека и върху мен се разпростре опрощението, което ти измоли за човешкия род със своите страдания; нека и върху моята глава падне и ме пречисти капка от кръвта, която ти проля за нас. Прости ми, господи, както прощавам на всичките си врагове...

След това той ми каза:

— Изповядайте вярата си! — И аз го сторих.

— Изповядайте любовта си! — И аз го сторих.

— Изповядайте надеждата си! — И аз го сторих.

— Изповядайте своето милосърдие! — И аз го сторих.

Не си спомням изразите, с които си послужих, но те очевидно са били прочувствени, защото в очите на няколко монахини и на двамата млади свещеници се появиха сълзи, а архидяконът ме попита учудено къде бях научила тези молитви. Аз му отговорих:

— Те идват от дълбочината на моето сърце. Това са мои мисли, мои чувства. Нека бог, който ни чува навсякъде и присъствува върху този олтар, бъде мой свидетел. Аз съм християнка и съм невинна. Ако

съм извършила някои грешки, единствен бог ги знае и единствен той има право да ме съди за тях и да ме наказва!...

При тези думи той хвърли страшен поглед към игуменката.

Останалата част от тази церемония, по време на която бяха оскърбили божието величие, осквернили най-светите неща и измамили представителя на черквата, приключи. Монахините се оттеглиха, с изключение на игуменката, на мен и на младите свещеници. Архидяконът седна и като взе в ръка документа, който му бяха изпратили срещу мен, прочете го високо и започна да ми задава въпроси по отделните точки.

— Защо не се изповядвате? — полита ме той.

— Защото не ми позволяват.

— Защо не се доближавате до светото причастие?

— Защото не ми позволяват.

— Защо не присъствувате нито на литургия, нито на другите божествени служби?

— Защото не ми позволяват.

Игуменката се опита да вземе думата, но той ѝ каза с присъщия нему тон:

— Мълчете, госпожо... Защо излизате нощем от своята килия?

— Защото ме лишиха от вода, от кана за вода и от всички съдове, необходими, за да задоволи човек природните си нужди.

— Защо през нощта във вашето отделение и във вашата килия се чува шум?

— Защото се стараят да ме лишат от почивка.

Игуменката пак се опита да говори. Той за втори път ѝ каза:

— Госпожо, казах ви да мълчите. Ще отговаряте, когато ви попитам... Какъв е случаят с монахинята, която са изтръгнали от ръцете ви и са намерили паднала възник на земята в коридора?

— То бе последица от ужаса, който ѝ бяха внушили срещу мене.

— Тя ваша приятелка ли е?

— Не, господине.

— Никога ли не сте влизали в нейната килия?

— Никога.

— Никога ли не сте вършили нещо неприлично било с нея, било с други?

— Никога.

— Защо ви бяха вързали?

— Не зная.

— Защо вашата килия не се затваря?

— Защото счупих ключалката.

— Защо я счупихте?

— За да я отворя и да присъствувам на черковната служба на Възнесение господне.

— Значи, този ден вие сте били в черквата?

— Да, господине.

Игуменката каза:

— Господине, това не е вярно. Цялата общност...

Аз я прекъснах:

— ... ще удостовери, че вратата за хора беше заключена, че те ме намериха простряна за молитва в притвора на черквата, пред тази врата, вие им наредихте на излизане да стъпват върху мен и някои го направиха. Аз им прощавам, и на вас също, госпожо, задето така наредихте; не съм дошла да обвинявам, а да се защитавам.

— Защо не носите нито разпятие, нито молитвена броеница?

— Защото ми ги взеха.

— Къде е вашият молитвеник?

— Взеха ми го.

— Но как се молите?

— Моля се с ума и със сърцето си, макар че ми забраниха да се моля.

— Кой ви забрани това?

— Госпожата.

Игуменката пак искаше да каже нещо.

— Госпожо, вярно ли е, или не е вярно, че вие сте ѝ забранили да се моли, кажете да или не!

— Аз мислех и имах основание да мисля...

— Не става дума за това. Забранихте ли ѝ да се моли: да или не?

— Забраних ѝ, но...

Тя искаше да продължи.

— Но... — продължи главният викарий — но... Сестра Сюзан, защо сте боса?

— Защото не ми дават нито обувки, нито чорапи.

— Защо вашето бельо и дрехите ви са така нечисти и изпокъсани?

— Защото повече от три месеца ми отказват всякакво бельо и аз съм принудена да спя с дрехите си.

— Защо спите с дрехите си?

— Защото нямам нито завеси на леглото, нито дюшек, нито покривни, нито чаршафи, нито нощно бельо.

— Защо нямате?

— Защото ми го взеха.

— Хранят ли ви?

— Бих искала да го правят.

— Значи, не ви хранят?

Аз замълчах. Той прибави:

— Невероятно е, че към вас са били така жестоки, без да сте сторили някоя грешка, която да го заслужава.

— Моята грешка е, че нямам призвание за монашеството и че искам да се отрека от обета, който не дадох доброволно.

— Законите ще си кажат думата по този въпрос, но каквото и да бъде тяхното решение, вие трябва да изпълнявате задълженията, произтичащи от монашеското ви звание.

— Едва ли някой, господине, изпълнява своите задължения точно от мен.

— Вие трябва да споделяте изцяло съдбата на своите другарки.

— Това е единственото, което искам.

— От никого ли не се оплаквате?

— Не, господине, казах ви, не съм дошла да обвинявам, а да се защитавам.

— Идете си.

— Къде трябва да ида, господине?

— В килията си.

Направих няколко крачки, но се върнах и се хвърлих в нозете на игуменката и на архидякона.

— Но какво има? — попита той.

Аз му показах главата си, наранена на няколко места, окървавените си крака, мършавите си ръце, останали само кожа и кости, мръсната, разкъсана дреха и казах:

— Сам виждате!

-
- [4] Ела, създателю (лат.) — Б.пр. ↑
[5] Моли се за нея (лат.). — Б.пр. ↑
[6] Нека почива в мир (лат.). — Б.пр. ↑

Аз чувам, господин маркизе, как и вие, и повечето от хората, които ще четат тези спомени, казвате: „Такова натрупване на продължителни и най-различни ужаси! Един безкраен низ от толкова изтънчени жестокости в набожни души! Това е невероятно.“ Съгласна съм, но това е самата истина и нека небето, което призовавам за свидетел, ме съди с цялата си строгост и ме обрече на вечен огън, ако съм позволила на клеветата да хвърли и най-леката сянка върху един само ред от това, което пиша! Макар дълго време да изпитвах сама колко силен остен представлява неприязънта на игуменката за естествената перверзност, особено когато последната може да се представи като заслуга, сама да си ръкопляска и да се хвали със своите издевателства, никога злопаметството не ще ми попречи да бъда справедлива. Колкото повече мисля, толкова повече се убеждавам, че това, което ми се случи, не се бе случвало и може би никога нямаше да се случи. Веднъж (дай боже това да е за пръв и за последен път) провидението, чиито пътища са за нас неведоми, пожела да събере върху главата на една-единствена нещастница всичките жестокости, разпределени по силата на неговите непроницаеми закони върху безброй несретници, минали преди мен или мои бъдещи приемници зад стените на манастира. Аз страдах, много страдах, но участието на моите мъчителки ми се струва и винаги ми се е струвала по-достойна за окайване от моята. Предпочитам, и сега бих предпочела, да умра, отколкото да разменя ролята си с тях. Моите мъки ще свършат, надявам се, благодарение на вашата доброта, а те ще запазят до последния си час спомена, срама и разкаянието за извършеното престъпление. Те вече се самообвиняват, можете да бъдете сигурен в това. Те цял живот ще се самообвиняват и ужасът ще слезе в гроба заедно с тях. Сегашното ми положение обаче, господин маркизе, е за окайване, животът ми тежи. Аз съм жена и духът ми е слаб като у всички жени. Бог може да ме изостави; не чувствавам нито сила, нито смелост да понасям още дълго това, което търпях досега. Господин маркизе, дано никога не се повтори съдбоносният миг. Дори сърцето ви да се къса тогава от разкаяние, дори очите си да изплачете по моята съдба, аз вече не ще мога да изляза от пропастта, която ще остане затворена завинаги върху една отчаяна жена.

— Вървете си — каза архидяконът.

Един от свещениците ми подаде ръка, за да ме изправи, а архидяконът прибави:

— Разпитах ви, а сега ще разпитам нашата игуменка и няма да си отида оттук, докато не бъде възстановен редът.

Аз се оттеглих. Целият манастир бе в тревога; всички монахини стояха на прага на своите килии и разговаряха през коридора. Щом се появих, те се отдръпнаха и вратите се захлопнаха шумно една след друга. Прибрах се в килията си. Коленичих до стената и помолих бога да има предвид умереността, с която бях говорила на архидякона, и да разкрие пред него истината и невинността ми.

Продължавах да се моля, когато в килията ми се появи архидяконът, двамата му другари и игуменката. Аз ви казах, че живеех без килим, стол, молитвеник, завеси на прозорците, без дюшек, покривки и чаршафи, без никакъв съд, че вратата не се затваряше и на прозорците почти нямаше стъкла. Изправих се. Архидяконът спря рязко и като извърна възмутен поглед към игуменката, каза:

— Какво ще кажете, госпожо?

— Аз не знаех всичко зова — отговори тя.

— Не сте знаели? Лъжете! Нима е имало ден, в който да не сте влизали тук, и нали оттук излязохте, когато дойдохте при мен?... Кажете, сестра Сюзан, днес госпожата не влиза ли тук?

Нищо не отговорих. Той не настоя; но двамата млади свещеници, които стояха с отпуснати ръце, наведени глави и забоден в земята поглед, разкриваха достатъчно ясно своята мъка и своята изненада.

Излязоха всички заедно и аз чух как архидяконът казва в коридора на игуменката:

— Вие сте недостойна за службата, която заемате. Заслужавате да бъдете сменена. Аз ще подам оплакване до архиепископа. И цялото това безобразие да бъде поправено, преди да съм напуснал манастира.

Той продължи да върви, като поклащаше глава.

— Това е чудовищно. Християнки! Монахини! Човешки същества! Това е чудовищно!

От този момент аз не чух вече да се говори за нищо, но ми дадоха бельо, други дрехи, завеси, чаршафи, покривки, съдове; върнаха ми молитвеника, другите ми религиозни книги, молитвената броеница, разпятието. Поставиха стъкла — с една дума, направиха

всичко, което ме връщаше към нормалното положение на монахините. Разрешено ми бе също така да посещавам приемната, но само във връзка с личните ми дела.

Те вървяха зле. Господин Манури публикува един първи документ, който не направи особено впечатление. Той бе съставен прекалено остроумно, не достатъчно патетично и почти не съдържаше доводи. Не бива да се обвинява изцяло този ловък адвокат. Аз не исках в никакъв случай той да засегне доброто име на моите родители; исках да пощади черквата и особено манастира, в който бях настанена; не исках да обрисова с прекалено черни краски зетъвете и сестрите ми. В своя защита имах само първия си протест, тържествен наистина, но направен в друг манастир и неподновен след това. Когато поставяш такива тесни граници на своята защита и имаш срещу себе си хора, нестеснявани от нищо в своите нападки, погазили и правдата, и неправдата, хора, които с еднакво безсрамие твърдят и отричат и не се червят нито от лъжливите обвинения, нито от подозренията, нито от злословията, нито от клеветите — при такова положение е много трудно да спечелиш. Особено в съдилища, където рутината и отегчението почти не дават възможност да се проучат по-внимателно най-важните дела, където политическият деец винаги гледа с лошо око на протести от рода на моя. Той се страхува, че успехът на една монахиня, която се отрича от дадения обет, ще стане причина безброй други да направят същото. Хората имат тайното чувство, че ако се съгласят вратите на тези затвори да се отворят пред една само нещастница, тълпата би нахлула и би се опитала да ги разбие със сила. Затова те се стараят да ни обезсърчат и да ни накарат да се примирим със съдбата си, като ни отнемат надеждата за някаква възможна промяна. Струва ми се обаче, че в една добре управлявана страна би трябвало да става точно обратното. Приемането на монашеския сан да става трудно, а напускането му — лесно. И защо този казус да не бъде прибавен към толкова други, при които най-малкото нарушение на формалностите анулира една процедура, дори ако тя е правилно водена? Нима манастирите са така жизненоважни за общото устройство на една държава? Нима Христа е създал монасите и монахините? Нима черквата не би могла да съществува без тях? Нима на съпруга^[7] са нужни толкова много луди девизи, а на човешкия род толкова жертви? Нима хората никога няма да почувствуват, че е

необходимо да се стесни входът за тези бедни, в които ще се погубват бъдещите поколения? Всички шаблонни молитви, които се повтарят там, не струват колкото лептата, дадена от сърце на един бедняк! Нима бог, който е създал човека, за да живее в общество, одобрява това бягство от обществото? Бог, който го е създал така непостоянен, крехък, може ли да разрешава дързостта на неговото самообричане за цял живот? Нима този обет, който влиза в разрез с общата нагласа на природата, може да бъде спазван добре, освен от някои зле устроени същества, в които кълновете на страстта са повехнали и които с право бихме могли да наречем изверги, ако нашите знания ни позволяваха да опознаем така лесно и добре вътрешното устройство на човека, както знаем външната му форма? Нима всички тези мрачни церемонии, които се изпълняват при вземане на монашеското расо, когато един мъж или една жена биват обричани на манастирски живот и на нещастие, могат да спрат животинските функции? В условията на манастирската тишина, принудата и безделието те не се ли пробуждат със сила, непозната за хората в обществото, чието внимание отвличат безброй други неща? Къде другаде можете да видите мозъци, обладани изцяло от нечисти видения, които ги преследват и ги измъчват? Къде другаде ще срещнете тази дълбока отегченост, бледина, слабост, всички тези признаци на изтляващата и чезнеща човешка природа? Къде другаде нощите биват смущавани от стенания, дните напоени със сълзи, проливани без причина, и предшествувани от меланхолия, която човек не знае с какво да обясни? Къде другаде природата, разбунтувана срещу принудата, за която не е създадена, руши препятствията, които издигат пред нея, започва да беснее, разстройва животинското начало до такава степен, че за него вече няма лек? Къде другаде тъгата и лошото настроение унищожават всички социални качества? Къде другаде няма ни баща, ни майка, ни братя, ни сестри, ни роднини, ни приятели? Къде другаде човекът, който гледа на себе си като на мимолетно и преходно същество, ще се отнася към най-нежните връзки на този свят безучастно, както пътникът — към случайно срещнатите предмети? Къде другаде обитават постоянната несигурност и притеснение, отвращението, истерията? Къде е мястото на деспотизма и на робството? Къде омразите не стихват? Къде страстите тлеят, подхранвани в тишината? Къде обитават жестокостта и любопитството? „Ние не знаем историята на тия приюти — казваше

след това г-н Манури в своята пледоария, — не я знаем.“ На друго място той прибавяше: „Да се обречеш на бедност, значи да се закълнеш, че ще бъдеш мързелив и крадлив. Да се обречеш на целомъдрие, значи да обещаеш на бога, че ще нарушаваш непрекъснато най-мъдрия и най-важния от неговите закони. Да се обречеш на послушание, означава да се откажеш от неотменното право на човека — свободата. Ако спазваш тези свои обети, ти си престъпник. Ако не ги спазваш, ти си клетвонарушител. Животът в манастира е за фанатици или за лицемери.“

Едно момиче беше поискало от родителите си да му разрешат да дойде между нас. Бащата казал, че е съгласен, но ѝ дава три години, за да размисли. Това изискване се сторило сурово на девойката, изпълнена с любов към бога. Трябвало обаче да се подчини. Тъй като призванието ѝ не останало излъгано, тя се върнала при баща си и му казала, че трите години са изминали. „Това е добре, мое дете — отговорил бащата. — Аз ви дадох три години, за да изпитате себе си, надявам се, че и вие ще ми дадете три години, за да реша...“ Това ѝ се сторило още по-тежко; тя плакала, но бащата бил твърд и непреклонен. В края на тези шест години тя стана монахиня. Тя беше набожна, простодушна, изпълнителна във всичките си задължения, но нейните духовни наставници злоупотребявали с откровеността ѝ, за да научават чрез изповедта всичко, което се върши в манастира. Нашите манастирски ръководителки се усъмниха, че това е така. Тя бе затворена, лишена от правото да упражнява религиозните си задължения: това я подлуди. И как би могла главата ѝ да устои срещу преследванията на петдесет жени, които от сутрин до вечер са заети само с едно — да те изтезават? Преди това бяха поставили на майка ѝ капан, който доказва скъперничеството на всички манастири. Внушили на майката на тази монахиня желанието да посети манастира и да види килията на своята дъщеря. Тя се обърнала към главните викарии и те ѝ разрешили. Тя влязла в манастира, изтичала в килията на своето дете, но каква била нейната изненада, когато видяла там четири голи стени! Те били изнесли отвътре всичко, защото мислели, че нежната, чувствителна майка не ще остави дъщеря си в такова положение. И наистина тя мебелирала килията отново, набавила дрехи, бельо и казала на монахините, че желанието да види дъщеря си ѝ е струвало прекалено скъпо и едва ли ще го прояви втори път, защото три-четири

такива посещения годишно биха разорили другите ѝ деца. Амбициите и луксът стават причина семействата да жертвуват някое от децата си и да го изпратят в манастир, за да осигурят по-изгодна участ на останалите. Това е затвор за отхвърлените от обществото. Колко майки като моята изкупват чрез този грях друг свой таен грях!

Г-н Манури публикува втори документ, който произведе малко по-голям ефект. Към мен проявиха живо съчувствие. Аз отново предложих на сестрите си да ги оставя пълни собственички на цялото наследство, оставено от нашите родители. В един момент моят процес взе изключително благоприятен обрат и аз се надявах, че ще получа свободата си. Толкова по-жестоко бе моето разочарование. Моят случай бе разгледан от съда и делото бе загубено. Цялата общност беше осведомена за това, само аз не знаех нищо. Манастирът се оживи, навсякъде бе шумно, радостно: шушукаха тайно из ъглите, влизаха и излизаха непрекъснато при игуменката, монахините си ходеха на гости. Изтръпнала цялата, аз не можех нито да стоя в килията, нито да изляза от нея. Нямах приятелка, за да се хвърля в нейните обятия. Колко жестока е сутринта, в която се гледа един голям процес! Искях да се моля и не можех. Коленичех, съсредоточавах се, започвах да казвам наум някаква молитва, но скоро мисълта ми се отплесваше въпреки волята ми и аз се намирах пред своите съдии: виждах ги, чувах адвокатите, говорех с тях, прекъсвах своя адвокат, струваше ми се, че моята кауза е зле защитена. Аз не познавах никого от съдиите и от съдебните заседатели, но си ги представях най-различни: едни благосклонни, други зловещи, трети безразлични. Бях така развълнувана, главата ми беше така объркана, че е трудно да се опише. Шумът бе последван от дълбока тишина; монахините вече не разговаряха, стори ми се, че в хора гласовете им бяха по-звънки от обикновено, поне на тези, които пееха, защото другите не пееха; на излизане от службата те се оттеглиха тихомълком. Аз си внушавах, че очакването ги тревожи така, както и мен. Но следобеда шумът и движението се възобновиха навсякъде. Чувах врати, които се отварят и затварят, монахини, които сноват нагоре-надолу, шушукания на хора, които разговарят тихо. Долепих ухо до ключалката, но ми се стори, че те млъкваха, когато минаваха край моята килия, и пристъпваха на пръсти. Почувствавах, че съм загубила процеса; не се съмнявах вече,

че така е станало. Закрачих нагоре-надолу из килията си мълчешком; задушавах се, не можех да се оплаквам. Сплела пръсти върху главата си, опирах чело ту в едната стена, ту в другата; опитах се да легна, но силното сърцебиене ми пречеше: чувах как сърцето ми тупа и съм сигурна, че повдигаше дрехата ми. Такова беше състоянието ми, когато дойдоха да ми кажат, че ме търсят. Слязох; не смеех да пристъпя. Монахинята, която ме бе извикала, беше така весела, че аз си помислих — новината, която ми носят, положително е много скръбна; въпреки това отидох. Пред вратата на приемната изведнъж спрях и се хвърлих към ъгъла между двете стени. Не можех да стоя права. И все пак влязох. Вътре нямаше никого; почаках; не бяха разрешили на този, който ме бе извикал, да се яви пред мен: те подозираха, че това е пратеник на моя адвокат, искаха да знаят какво ще се случи между нас и се бяха събрали, за да слушат. Когато той се появи, аз бях седнала, склонила глава на ръката си, опряна върху решетката.

— Идвам от страна на господин Манури — ми каза той.

— За да ми съобщите, че съм загубила делото.

— Госпожо, аз нищо не зная, но той ми даде това писмо. Когато ми го връчи, имаше много съкрушен вид и аз дойдох колкото се може по-бързо, така както той ми поръча.

— Дайте.

Той ми подаде писмото и аз го взех, без да мръдна и без да го погледна; поставих го върху коленете си и останах така неподвижна. Човекът обаче попита:

— Няма ли да има отговор?

— Не, можете да си вървите.

Той си отиде, а аз останах на същото място. Не се решавах нито да мръдна, нито да изляза.

В манастира не е разрешено нито да се пишат, нито да се получават писма без позволение на игуменката. Монахините са длъжни да й предават писмата, които получават, и тези, които пишат. Така че аз трябваше да й занеса писмото. Упътих се, за да го сторя; имах чувството, че никога няма да стигна. Един затворник, който излиза от килията, за да отиде да чуе смъртната си присъда, не би вървял по-бавно и по-съкрушено от мен. Най-после стигнах до вратата ѝ. Монахините ме наблюдаваха отдалеч не искаха да загубят ни една подробност от зрелището, което представляваха за тях моята болка и

моето унижение. Почуках, отвориха ми. Игуменката беше вътре заедно с няколко монахини разбрах го по полите на дрехите им, защото не смеех да повдигна очи. Подадох ѝ писмото с разтреперана ръка. Тя го взе, прочете го и ми го върна. Аз се качих в килията си, хвърлих се в леглото, като оставих писмото до себе си, без да го чета. Не станах за обяд, не бях в състояние да направя никакво движение до часа на следобедната служба. В три часа и половина камбаната ме предупреди, че трябва да слизам. Няколко монахини вече бяха там. Игуменката стоеше в притвора пред вратата за хора; тя ме спря, заповяда ми да коленича отвън, останалите монахини влязоха и вратата се затвори. След службата всички излязоха; изчаках ги да минат и се изправих, за да тръгна последна. От този момент бях готова да се обрека на каквото поискат; току-що бяха ми забранили да влизам в черквата. Сама се бях отлъчила от столовата и от залата, в която прекарвахме свободните си часове. Разглеждах положението си от всички страни и виждах изход само в своята покорност и в ползата от моите дарби за манастира. Бих се задоволила със забравата, на която ме обрекоха за известно време. Няколко души ме посетиха, но ми разрешиха да се видя само с г-н Манури. Намерих го в приемната в същото положение, в което аз бях приела неговия пратеник. Опрял глава на ръцете си, а ръцете си на решетката. Познах го, не му казах нищо. Той не смееше нито да ме погледне, нито да ми заговори.

— Госпожо — каза той, без да мръдне, — аз ви писах, четохте ли писмото ми?

— Получих го, но не го четох.

— Значи, вие не знаете...

— Не, господине, знам всичко. Аз отгатнах своята участ и се примирих с нея.

— Как се отнасят тук с вас?

— Засега не мислят за мене, но от миналото зная какво ми готви бъдещето. Имам едно-единствено утешение: лишена от надеждата, която ме крепеше, аз не ще мога да понеса изтърпяното дотук страдание и ще умра. Грешката, която сторих, не се прощава в манастирите. Не моля бога да смекчи сърцата на онези, в чиито ръце той поиска да ме изостави, но да ми даде сили в страданието, да ме спаси от отчаянието и скоро да ме прибере при себе си.

— Госпожо — каза той, плачейки, — дори да ми бяхте сестра, аз не бих могъл да сторя нищо повече...

Този човек има чувствително сърце.

— Госпожо, ако мога да ви бъда полезен с нещо, аз съм на ваше разположение. Ще се срещна с първия председател на съда, той ме уважава, ще се срещна с главните викарии и архиепископа.

— Не се срещайте с никого, господине, всичко е свършено.

— Но ако могат да ви преместят в друг манастир?

— Пречките са прекалено много.

— Но какви са тези пречки?

— Трудно се получава разрешение, трябва да се направи ново дарение или да се из земе старото от сегашния манастир. И после, какво ще намеря в другия манастир? Сърцето ми ще остане непреклонно, игуменките ще бъдат безмилостни, монахините няма да са по-добри от тук, същите задължения, същите мъки. По-добре е да дочакам края в този манастир; тук той ще бъде по-кратък.

— Но, госпожо, вашата съдба интересува много почтени хора, повечето от тях са много богати. Вие няма да стоите арестувана тук, дори ако трябва да излезете, без да ви върнат нищо.

— Вярвам ви.

— Една монахиня, която напуска манастира или умира, увеличава благосъстоянието на останалите.

— Но тези почтени хора, тези богати хора не мислят вече за мен и ще ви посрещнат много студено, когато дойде ред да получите от тях пари. Защо искате светските хора да могат по-лесно да измъкнат от манастира една монахиня без призвание, отколкото набожните хора да вкарат вътре една действително призвана от бога девойка? Нима така лесно се намират пари, за да се внесе необходимата зестра-дарение за призиваните? О, господине, всички се отдръпнаха. Откак загубих процеса, аз не виждам вече никого.

— Госпожо, вие само ме натоварете с тази работа. Този път ще успея.

— Не искам нищо, не се надявам на нищо, не се противопоставям на нищо. Единствената пружина, която ме държеше изправена, се счупи. Ако можех само да си обещаая, че бог ще ме промени и в душата ми качества, присъщи на монашеския сан, ще заменят надеждата да го напусна — надежда, която аз загубих... Но

това не е възможно... тази дреха се е впила в кожата ми, в костите ми и още повече ме притиска. О, каква съдба! Да бъдеш монахиня за цял живот и да чувствуваш, че винаги ще бъдеш лоша монахиня, цял живот да блъскаш главата си в решетките на своя затвор!

Тук аз се разридах; мъчех се да сподавя хълцанията си, но не успях. Изненадан, господин Манури ми каза:

— Госпожо, мога ли да ви задам един въпрос?

— Кажете, господине.

— Тази толкова силна болка не е ли предизвикана от някакъв таен мотив?

— Не, господине. Аз мразя уединението, чувствавам ей тук, че го мразя, и ще го мразя винаги. Не мога да се подчиня на всички жалки занятия, които изпълват деня на една монахиня: той е изтъкан от детинщини, които ненавиждам. Бих се примирила, ако можех да го сторя. Сто пъти съм опитвала да си го наложа, да пречупя себе си. Не мога. Аз завиждах на щастливата глупост на моите другарки и молах бога да ме направи като тях; не получих тази милост, той няма да ми я даде и занапред. Всичко правя зле, всичко казвам не както трябва; липсата на призвание проличава във всяка моя постъпка и всички го виждат; аз всеки миг оскърбявам монашеския живот. Наричат горделивост моята непригодност, стремят се да ме унижат, грешките и наказанията се умножават до безкрайност и аз по цял ден само измервам с поглед височината на стените.

— Не бих могъл да ги съборя, госпожо, но мога друго да направя.

— Не се опитвайте да правите нищо, господине.

— Вие трябва да смените манастира и аз ще се заема с това. Ще дойда да ви видя пак. Надявам се, че няма да бъдат груби с вас. Вие непрекъснато ще получавате новини от мен. Бъдете сигурна, че ако се съгласите, ще успея да ви измъкна оттук. Ако се отнасят към вас прекалено строго, моля ви, не ме дръжте в неведение.

Беше късно, когато г-н Манури си отиде. Върнах се в килията си. Вечерната служба скоро трябваше да започне. Пристигнах с първите, оставих монахините да минат, защото ми бе казано, че трябва да стоя до вратата — и наистина игуменката я затвори под носа ми. На вечеря, щом влезе, тя ми направи знак да седна на пода в средата на столовата. Аз се покорих и на мене поднесоха само хляб и вода. Хапнах малко,

поливайки хляба със сълзите си. На другия ден се събра съвет, цялата общност бе повикана да ме съди. Решиха да бъда лишена от свободни часове, в продължение на един месец да слушам черковната служба отвън, в притвора на черквата, да ям на пода в средата на трапезарията три дни поред, да се кая, да се самоизтезвавам, да гладувам всеки втори ден и всеки петък след вечерня да се самобичувам. Аз стоях на колене със спуснато було, докато произнасяха тази присъда.

Още на следващия ден игуменката дойде в моята килия, придружена от една монахиня, която носеше праметнати върху ръката си власеница и същата риза от груб плат, с която ме бяха облекли, когато ме отведоха в подземния затвор. Аз знаех какво означава това. Съблякох се или по-точно те издърпаха грубо моето було, дрехите ми и аз навлякох тази дреха. Бях боса, гологлава, дългите ми коси падаха върху раменете и цялото ми облекло се състоеше от власеницата, грубата риза и една дълга дреха, която почваше от врата и се спускаше до петите. Останах така облечена през целия ден, така присъствувах на всички занятия.

Вечерта, когато се оттеглих в килията си, чух, че се приближават, пеейки литании. Всички монахини бяха там, наредени в две редици. Влязоха в килията ми, нахлузиха ми едно въже на врата. В едната си ръка трябваше да държа запалена факла, а в другата — въже за самобичуване. Една монахиня хвана въжето, което беше около врата ми, и ме поведе между двете редици монахини, след което цялата процесия се запъти към един малък вътрешен параклис, посветен на света Мария. До килията ни бяха дошли, пеейки тихо, на връщане мълчаха. Когато стигнах в малкия параклис, осветен от две свещи, заповядаха ми да искам прошка от бога и от общността за скандала, който бях предизвикала. Монахинята, която ме водеше с въжето, ми казваше тихо какво трябва да повтарям и аз го повтарях дума по дума. След това махнаха въжето, съблякоха ме до кръста, прибраха на една страна косите ми, които се бяха разпилели върху раменете ми, мушнаха в дясната ми ръка въжето за самобичуване, което държах в лявата, и зачетоха на глас молитвата „Miserere“. Разбрах какво очакват от мен и го изпълних. След като молитвата свърши, игуменката ме призова накратко да предам душата си на бога. Изгасиха свещите, монахините се оттеглиха и аз се облякох.

Когато се върнах в килията си, почувствувах силни болки в краката. Погледнах — те целите бяха окървавени от парчетата стъкло, които в озлоблението си бяха посипали по моя път.

Същата церемония се повтори и през следващите два дни, с тази разлика, че на третия ден към „Miserere“ прибавиха и един псалм.

На четвъртия ден ми върнаха монашеските дрехи почти със същата церемония, с която това става в присъствието на чужди хора.

На петия аз трябваше да подновя своя обет. В продължение на един месец изпълних остатъка от наложеното наказание, след което се включих почти изцяло в общия ред на манастира. Заех отново мястото си в хора и в трапезарията, участвувах в различните задължения, които всеки изпълнява. Но каква беше моята изненада, когато обърнах поглед към младата приятелка, проявила интерес към моята съдба! Тя ми се стори почти толкова променена, колкото и самата аз. Беше отслабнала до неузнаваемост, беше станала страшна; върху лицето ѝ лежеше бледината на смъртта, устните ѝ бяха бели, очите почти погаснали.

— Сестра Юрсюл — казах ѝ тихичко, — какво ви е?

— Какво ми е? — отговори тя. — Но аз ви обичам и вие ме питате! Време беше вашето мъченичество да спре, иначе аз щях да умра от мъка.

Ако през последните два дни на моето наказание краката ми не бяха изранени, то е, защото тя се бе погрижила да премете крадешком коридорите и да разхвърли наляво и надясно парчетата стъкло. В дните, когато гладувах, оставена само на хляб и вода, тя се бе лишавала от част от своята храна, която огъваше в парче бял плат и хвърляше в моята килия. Бяха теглили жребий, за да изберат монахинята, която ще ме води за въжето, и жребият се бе паднал на нея. Тя бе намерила твърдост да отиде при игуменката и да заяви, че е готова по-скоро да умре, отколкото да приеме това безчовечно и жестоко задължение. За щастие девойката бе от известно и почитано семейство. Тя получаваше значителна издръжка, харчеше я по волята на игуменката и срещу известно количество захар и кафе бе намерила монахиня, която да заеме нейното място. Не смея да мисля, че божията десница наказва тази недостойна жена — тя полудя и сега е затворена. А игуменката живее, управлява, изтезава и се чувства добре.

Здравето ми не можеше да устои на тези толкова продължителни и тежки изпитания: аз се разболях. И в този именно случай сестра

Юрсюл прояви цялото си приятелство към мен. Аз дължа живота си на нея. За мен той не бе никакво благо, което сестра Юрсюл се стараяше да запази; понякога тя сама ми го казваше. И въпреки това в дните, когато бе неин ред да изпълнява задълженията на болногледач, тя вършеше абсолютно всичко, което можеше да облекчи положението ми. През останалите дни аз пак бях прилично обслужвана благодарение на нейната грижовност и на дребните възнаграждения, които раздаваше на дежурещите при мен монахини в зависимост от това колко бях доволна от тях. Тя бе поискала да бди нощем край леглото ми, но игуменката ѝ бе отказала под предлог, че е с много нежно здраве, за да понесе такава умора. За нея това бе истинска скръб. Всичките ѝ грижи не можеха да спрат обаче развитието на болестта. Бях пред края. Получих последно причастие. Няколко минути преди това пожелав да видя всички монахини заедно и това ми бе разрешено. Монахините наобиколиха леглото ми, игуменката бе между тях, моята млада приятелка бе застанала до главата ми, държеше ръката ми и я обливаше със сълзи. Предположиха, че искам нещо да кажа, повдигнаха ме и ме закрепиха седнала, като ми подложиха две възглавници. Тогава аз се обърнах към игуменката, помолих я да ме благослови и да забрави грешките, които бях извършила; поисках прошка от своите другарки за скандала, в който ги бях въвлякла. Бях накарала да донесат до мен маса дреболии, които украсяваха моята килия или ползувах лично. Помолих игуменката да ми позволи да се разпореждам с тях. Тя се съгласи и аз ги раздадох на онези, които ѝ бяха помагали, когато ме хвърлиха в подземната килия. Накарах монахинята, която ме беше водила с въжето на врата в дена на моето самоизтезание, да се приближи и като я целунах, аз ѝ подарих своята молитвена броеница и своето разпятие. „Мила сестро, споменавайте ме в молитвите си и бъдете сигурна, че няма да ви забравя, когато се явя пред бога...“ О, защо бог не ме прибра в този момент? Отивах при него без всякаква тревога. Това е толкова голямо щастие и кой може да си го пожелае два пъти? Кой знае каква ще бъда в последния си миг? И все пак аз ще стигна дотам. Дано бог поднови моите мъки и ме дари в последния ми час със същото спокойствие! Аз виждах как небето се разтваря и това сигурно беше така, защото в този момент съвестта не лъже, а тя ми обещаваше вечно блаженство.

След като получих светите тайнства, изпаднах в някаква летаргия; през цялата нощ смятах, че положението ми е безнадеждно. От време на време опипвах пулса ми, чувствавах, че по лицето ми се движат ръце, чувах как различни гласове казваха някъде в далечината: „Ускорява се... Носът ѝ е леден... Няма да изкара до утре. Молитвената броеница и разпятието ще останат ваши...“ А друг гневен глас казваше: „Отдръпнете се! Отдръпнете се! Оставете я да умре спокойно, не я ли измъчвахте достатъчно?“ Изживях един сладък миг, когато, измъквайки се от кризата, отворих отново очи и видях, че съм в ръцете на приятелката си. Тя не ме бе напуснала, прекарала бе нощта край мен, за да ми помага, да повтаря молитвите, които се четат на агонизиращите, да поднася разпятието до устните ми и да го целува след това и тя. Когато видях, че отварям широко очи, и чу моята въздишка, тя помисли, че това е последният ми дъх. Развика се, наричаше ме своя приятелка и казваше:

— Господи, смилете се над нея и над мен! Господи, приемете душата ѝ! Скъпа приятелко, когато се явите пред бога, спомнете си за сестра Юрсюл...

Гледах я с тъжна усмивка, една сълза се проточи по бузата ми и аз стиснах леко ръката ѝ. В този момент пристигна господин Бувар, лекарят на манастира. Казват, че този човек е много сърдечен, но деспотичен, горделив и суров. Той отстрани грубо моята приятелка; опипа пулса и кожата ми. Беше придружен от игуменката и нейните фаворитки. Зададе няколко едносрични въпроса върху всичко станало и каза:

— Ще се измъкне.

После, като погледна игуменката, на която това не се хареса, повтори:

— Да, госпожо, ще се измъкне, кожата е добра, температурата е спаднала и животът започва да проблясва в очите ѝ.

При всяка негова дума радост се разливаше по лицето на моята приятелка, а по лицата на игуменката и нейните другарки някаква печал, която те не успяваха да прикрият.

— Господине — казах аз, — аз не искам да живея.

— Толкова по-зле — отговори той.

След това нареди нещо и излезе. Казаха ми, че по време на своята летаргия аз на няколко пъти бях казвала: „Скъпа майко, значи,

скоро ще дойда при вас! Ще ви разкажа всичко.“ Очевидно съм се обръщала към своята стара игуменка, в това съм сигурна. Аз никому не дадох нейния портрет и исках да бъде погребана с него.

Предвижданията на доктор Бувар се сбъднаха. Температурата намаляваше, след обилното потене тя съвсем спадна. Вече никой не се съмняваше, че ще оздравея. И аз наистина оздравях, но силите ми се възстановяваха много бавно.

Писано било, че ще трябва да понеса в този манастир всички мъки, които човек може да изтърпи. Болестта ми се оказа коварна. Сестра Юрсюл почти не се бе отделяла от мен. Когато силите ми започнаха да се възвръщат, тя съвсем отпадна, появиха се сериозни смущения в храносмилането. Следобед имаше припадъци, които продължаваха понякога петнадесет минути. В това състояние тя лежеше като мъртва, погледът ѝ угасваше, студена пот покриваше челото ѝ и се стичаше на капки по бузите ѝ. Ръцете ѝ висяха безжизнени от двете ѝ страни; облекчавахме я малко, като отпускахме дрехите ѝ. Когато след подобен припадък идваше на себе си, първата ѝ мисъл бе да ме потърси до себе си и винаги ме намираще там. Понякога, когато не бе загубила напълно съзнание, тя опипваше наоколо с ръка, без да отваря очи. Това движение бе толкова недвусмислено, че когато другите монахини заставаха на пътя на тази опипваща ръка, тя ги познаваше и се отпускате безжизнено, а монахините казваха: „Сестра Сюзан, тя търси вас, приближете се до нея...“ Аз коленичех до нея, поставях ръката ѝ върху челото си и тя оставаше така, докато мине припадъкът. След като идваше на себе си, тя ми казваше:

— Така е, сестра Сюзан, аз ще си ида, а вие ще останете. Аз първа ще я видя отново, ще ѝ разкажа за вас и тя непременно ще се разплаче. Има горчиви сълзи, но има и сладки сълзи, които облекчават душата, и ако там горе има обич, защо да няма и сълзи на обич?

В такива моменти тя прислоняваше глава на рамото ми и проливайки обилно сълзи, казваше:

— Сбогом, сестра Сюзан, сбогом, приятелко моя. Кой ще споделя мъките ви, когато няма да ме има? Кой?... О, скъпа приятелко, колко ви съжалявам! Аз си отивам, чувствавам го, отивам си. Ако вие бяхте щастлива, как щях да съжалявам, че напускам живота.

Нейното състояние ме плашеше. Говорих с игуменката. Исках да я настанят в лечебницата, да я освободят от черковните служби и от всички тежки задължения, свързани с реда в манастира, да извикат лекар, но всеки път ми отговаряха, че ѝ нямало нищо, че тези припадъци ще минат сами, а най-голямото желание на скъпата сестра Юрсюл беше да изпълнява задълженията си и да участва в живота на общността. Един ден след утринната молитва, на която бе присъствувала, тя не се появи. Отново помислих, че е много зле. Щом свърши литургията, аз изтичах при нея, заварих я легнала облечена. Тя ми каза:

— Вие ли сте, скъпа приятелко? Бях сигурна, че няма да се забавите и ви чаках. Чуйте ме! С какво нетърпение ви очаквах! Припадъкът ми беше толкова силен и така продължителен — стори ми се, че така ще си остана и никога няма да ви видя. Ето ви ключа от моя иконостас. Ще отворите шкафа, ще вдигнете малката дъска, която разделя долното чекмедже на две, и зад нея ще намерите един пакет с книга. Нямах смелост да се разделя с тях, колкото и да беше опасно, ако ги намерят у мен, колкото и силна болка да изпитвах, когато ги препрочитах. Уви, те са почти заличени от моите сълзи. Когато мене няма да ме има вече, вие ще ги изгорите.

Тя бе толкова слаба и така потисната, че не можеше да изрече две думи подред, спираше почти след всяка сричка и говореше толкова тихо, че аз едва я чувах, макар да бях почти долепила ухо до устата ѝ. Взех ключа, посочих ѝ с пръст иконостаса и тя кимна с глава. След това, предчувствайки, че ще я загубя, и убедена, че нейната болест бе последица от моята болест, от преживяната мъка или от грижите по мене, аз се разридах неудържимо. Целувах челото ѝ, очите, ръцете, лицето. Исках ѝ прошка. Мислите ѝ обаче витаеха някъде далеч, тя не ме чуваше. С едната си ръка галеше лицето ми, струва ми се, че не ме виждаше, а може би дори мислеше, че съм излязла, защото ме повика.

— Сестра Сюзан?

— Тук съм.

— Колко е часът?

— Единадесет и половина.

— Единадесет и половина! Идете да обядвате. Идете и се върнете веднага...

Камбаната удари за обяд, трябваше да я оставя. Бях стигнала до вратата, когато тя ме повика пак. Върнах се. Тя направи усилие, за да ми предложи бузите си за целувка. Целунах я; тя пое ръката ми и я държа известно време стисната. Струваше ми се, че не иска, че не може да се раздели с мен.

— И все пак трябва — каза тя, като ме пусна. — Такава е волята божия... Сбогом, сестра Сюзан. Дайте ми моето разпятие.

Поставих го между ръцете ѝ и излязох.

Обедът беше към края си. Аз се обърнах към игуменката и заговорих в присъствието на всички монахини за опасността, която заплашва сестра Юрсюл. Настоявах да се убеди сама.

— Е, добре. Трябва да я видим.

Тя се качи, придружена от няколко сестри. Последвах ги. Влязоха в килията. Нещастната сестра бе мъртва. Изпъната в цял ръст в леглото си, облечена, с глава, килната встрани върху възглавницата, с полуотворени уста, затворени очи и разпятието в ръце. Игуменката я изгледа студено и каза:

— Умряла е. Кой би повярвал, че е така близо до своя край! Беше отлично момиче. Нека ударят камбаната за нея и да я приготвят.

Останах сама край смъртния ѝ одър. Не бих могла да ви опиша цялата си скръб и все пак я облажавах. Приблжих се до нея, облях я със сълзите си, целунах я няколко пъти и закрих с булото лицето ѝ, чиито черти бяха започнали да се променят. След това се сетих, че трябва да изпълня нейната заръка. За да не ме прекъсне някой, изчаках всички да отидат в общата зала; тогава отворих иконостаса, смъкнах дъската и намерих един доста голям свитък хартия, която изгорих още същата вечер. Тази млада девойка винаги бе меланхолична. Аз не си спомням да съм я видяла усмихната, освен веднъж по време на болестта ѝ.

Останах съвсем сама в тази обител и в света, защото не познавах ни едно същество, което да се интересува от мен. Отдавна не бях чула да се говори за адвоката Манури. Предполагах, че трудностите са го обезсърчили. А може би различни развлечения или ежедневната заетост са отвлекли вниманието му и е забравил своето предложение да ми послужи. Но аз не му се сърдех особено много: по характер съм великодушна и мога да простя на хората всичко освен несправедливостта, непризнателността и безчовечността. Така че аз

извинявах колкото можех адвоката Манури и всички светски хора, проявили такъв жив интерес към мен по време на процеса, за които вече не съществувах. Включително и вас, господин маркизе.

И тогава нашите висши духовници дойдоха на посещение в манастира.

Те влизат, обикалят всички килии, разпитват монахините, искат сметка за духовната и светска администрация и в зависимост от начина, по който разбират своите функции, поправят или увеличават безредието. Така че аз видях отново честния и суров г-н Ебер и неговите двама млади и състрадателни помощници. Те явно си спомниха жалкото състояние, в което се бях появила преди време пред тях. Очите им се навлажниха, почувствувах радост и умиление върху лицата им. Г-н Ебер седна, накара ме да се настаня срещу него. Двамата му придружители застанаха прави зад неговия стол, погледите им бяха приковани върху мен.

— Е, сестра Сюзан, как се отнасят сега към вас?

— Започват да ме забравят, господине — отговорих аз.

— Толкова по-добре.

— Аз самата не желая нищо повече, но бих се осмелила да ви помоля за нещо много важно — повикайте тук игуменката.

— Защо?

— Защото, ако някой случайно се оплаче пред вас от нея, тя непременно ще обвини мен.

— Разбирам; и все пак кажете ми какво знаете.

— Господине, моля ви да я повикате и нека тя сама чуе вашите въпроси и моите отговори.

— Кажете все пак!

— Господине, вие ще ме погубите.

— Не, не се страхувайте от нищо. От днес вие вече не сте в нейна власт. Преди края на седмицата ще бъдете преместена в „Сент-Йотроп“, близо до Арпажон. Вие имате един добър приятел.

— Добър приятел, господине! Не познавам такъв.

— Вашият адвокат.

— Господин Манури?

— Той самият.

— Не вярвах, че той си спомня още за мен.

— Той се е срещнал с вашите сестри, срещнал се е с архиепископа, с първия председател, с всички видни личности, известни със своето милосърдие. Събрал е необходимата сума, за да я внесе в манастира, който ви казах. Така че тук ще престоите още много малко. И ако знаете за някакви нередности, можете да ми ги съобщите, без да се излагате на някаква опасност. нареждам ви да го сторите в името на своя обет за послушание.

— Не зная такива.

— Как? След като загубихте своя процес, към вас са се отнасяли сдържано?

— Решиха и навярно така е трябвало да решат, че аз съм извършила грешка, като съм искала да се откажа от дадения обет, и ме накараха да искам за това прошка от бога.

— Но именно обстоятелствата на тази прошка бих искал да науча...

Говорейки така, той клатеше глава, мръщеше вежди. Разбрах, че само от мен зависи да върна на игуменката част от ударите с бич, които бях изтърпяла по нейно искане. Но не тази бе моята цел. Архидяконът разбра, че не ще научи нищо от мен, и излезе, като ми препоръча да пазя в тайна това, което ми бе съобщил във връзка с моето прехвърляне в „Сент-Йотроп“ в Арпажон.

Докато старецът Ебер крачеше сам из коридорите, двамата му помощници се обърнаха и ме поздравиха много внимателно и мило. Не ги зная кои са, но дано бог бъде милостив и им запази състрадателния и благ характер — това така рядко се среща при черковните дейци, а е толкова необходимо за онези, на които хората доверяват своите слабости и които се застъпват за божиято милосърдие. Мислех, че г-н Ебер е зает да утешава, разпитва или наказва някоя и друга монахиня, когато той влезе отново в килията ми.

— Откъде познавате господин Манури?

— От процеса си.

— Кой ви го посочи?

— Госпожа председателшата.

— Навярно често сте разговаряли с него, докато е траяла цялата тази работа.

— Не, господине, малко съм го виждала.

— Как го запознахте с всичко?

— Написах едно изложение.

— Имате ли копие от това изложение?

— Не, господине.

— Кой му предаваше вашите изложения?

— Госпожа председателшата.

— А откъде я познавате?

— С нея ме свърза сестра Юрсюл, моя приятелка и нейна роднина.

— Виждали ли сте господин Манури, след като загубихте процеса си?

— Един път.

— Не е много. Той не ви ли е писал?

— Не, господине.

— Вие не сте ли му писали?

— Не, господине.

— Той навярно ще ви каже какво е направил за вас. Нареждам ви да не се срещате с него в приемната и ако ви пише, било пряко или косвено, да ми изпратите писмото му, без да го отваряте, чувате ли, без да го отваряте.

— Да, господине, ще изпълня волята ви...

Не зная дали недоверието на г-н Ебер бе насочено срещу мен или срещу моя благодетел, но то ме оскърби.

Г-н Манури дойде в „Лоншан“ още същата вечер. Изпълних дадената на архидякона дума. Отказах да го приема. На следващия ден той ми писа чрез своя представител; получих писмото му и го изпратих на г-н Ебер, без да го отварям. Доколкото си спомням, беше вторник. Продължавах да чакам с нетърпение резултата от обещанието на архидякона и от постъпките на г-н Манури. Срядата, четвъртъкът и петъкът минаха, без да се случи нищо. Колко дълги ми се сториха тези дни! Треперех от страх да не би някаква пречка да е объркала всичко. Аз не получавах свободата си, но сменях затвора и това вече бе нещо. Едно щастливо събитие винаги ражда в нас кълновете на надеждата за второ. Може би оттук идва и поговорката: Едно щастие никога не идва само.

Познавах монахините, които напусках, и не беше трудно да предположа, че все ще спечеля нещо, ако заживея с други затворнички. Каквито и да са, те нямаше да бъдат нито по-лоши, нито по-

злонамерени. Събота заран, към девет часа, в целия манастир настъпи голяма суматоха; и най-малкото нещо е достатъчно, за да бръмнат главите на монахините. Те сновяха нагоре-надолу, говореха си тихо, вратите на спалните се отваряха, затваряха. Както вече сте могли да установите, досега това е сигнал за вътрешноманастирските революции. Бях сама в килията си; чаках, сърцето ми биеше. Ослушвах се на вратата, поглеждах през прозореца, блъсках се насам-натам, без да зная какво правя; казвах си, изтръпвайки от радост: „Дошли са да ме вземат; след малко няма да съм вече тук...“ И не се излъгах.

Две непознати жени се явиха при мен: една монахиня и вратарката от Арпажон. Те ми съобщиха с две думи повода на своето посещение. Прибрах шумно малкото лични вещи, които ми принадлежаха. Нахвърлих ги едно през друго в престилката на вратарката, която ги сви на вързоп. Не пожелах да видя игуменката; сестра Юрсюл вече я нямаше, нямаше с кого да се разделям тук. Слязох; отвориха ми вратите, след като провериха какво отнасям; качих се в една карета и ето ме на път.

Архидяконът и двамата му млади помощници, г-жа председателшата *** и г-н Манури били при игуменката, където им съобщили, че съм си отишла. По пътя монахинята ми разказваше за манастира и при всяко нейно хвалебствие вратарката повтаряше като рефрен:

— Това е чистата истина!

Тя беше много доволна, че именно нея са избрали, за да ме вземе, и искаше да станем приятелки. С тази цел тя ми довери някои тайни и ми даде съвети във връзка с моето поведение. Тези съвети тя очевидно прилагаше, но на мен те не можеха да ми послужат. Не знам дали сте виждали манастира в Арпажон. Това е една квадратна сграда, едната ѝ страна гледа към шосето, а другата — към нивите и градините. На всеки прозорец от първата фасада имаше по една, две, три монахини; самото това обстоятелство ми подсказа за реда в манастира много повече от всичко, което монахинята и нейната другарка ми бяха разказали. Те очевидно познаваха колата, с която пътуваме, защото в един миг всички тези забулени глави изчезнаха и аз пристигнах пред вратата на своя нов затвор. Игуменката тръгна към мен с разтворени обятия, прегърна ме, хвана ме за ръка и ме заведе в

общата зала, където някои монахини бяха ме изпреварили, а други дотичаха току след мен.

[7] Монахинята, давайки обет за целомъдрие, става съпруга на Христа — Б.пр. ↑

Новата игуменка се нарича г-жа ***. Не мога да устоя на желанието да ви опиша тази жена, преди да продължа разказа си. Тя е дребничка, кръгличка, но пъргава и подвижна; главата ѝ никога не стои кротко на раменете. В облеклото ѝ винаги нещо не е в ред. Тя е по-скоро грозна, отколкото хубава; очите ѝ — дясното стои по-високо и е по-голямо от лявото — са разсеяни и трескави; когато върви, тя размахва ръце напред-назад. Щом поиска да каже нещо, започва да говори, преди да е подредила мислите си, поради което малко заеква. Седне ли, тя непрекъснато шава в креслото си, като че ли нещо ѝ пречи, забравя всякакво приличие, вдига си полата, за да се почеше, кръстосва крак върху крак. Задава ви въпрос, вие отговаряте, а тя не ви слуша; започва да говори с вас, после забравя мисълта си, млъква изведнъж, не знае докъде е стигнала, дразни се, нарича ви глупачка, буначка, тъпачка, ако не ѝ подскажите докъде е стигнала. Понякога е толкова фамилиарна, че говори с всички на „ти“, и изведнъж става властна и горда, почти презрителна. Нейните моменти на достойнство са кратки; тя е ту състрадателна, ту сурова. Несъразмерното ѝ лице отразява изцяло непоследователността на ума и неравния характер. Затова редът и безредието се сменяха непрекъснато в манастира. Имаше дни, в които всичко се объркваше; монахините стояха заедно с послушничките, послушничките — с пансионерките; дни, в които всички тичаха от стая в стая, гостуваха си, пиеха заедно кафе, чай, шоколад, ликьори, а църковната служба се изпълняваше с най-непристойна бързина. И сред цялата тази глъчка лицето на игуменката изведнъж се променя, удрят камбаната, всички се затварят в стаите си, оттеглят се и дълбока тишина заменя шума, виковете, блъсканицата. Човек би помислил, че изведнъж всичко е измряло. Ако в такива моменти някоя монахиня не изпълни и най-малкото си задължение, игуменката я извиква в килията си, започва да я нагрубява, заповядва ѝ да се съблече и сама да си нанесе двадесет удара с бича. Монахинята се покорява, съблича се, взема въжето за самобичуване и започва да се удря, но само след няколко удара игуменката изведнъж става състрадателна, изтръгва бича от ръцете ѝ, разплаква се, казва, че е много нещастна, задето ѝ се налага да наказва, целува монахинята по челото, по очите, по устата, раменете, започва да я милва, да я хвали.

— Вижте само колко нежна и бяла е кожата ѝ! Колко добре е закръглена, какъв хубав врат, какъв хубав тил!... Сестра Огюстин, ами

че ти си луда да се срамуваш от мене, я свали тази риза; и аз съм жена, при това твоя игуменка. О, каква хубава гръд, колко е твърда! Нима бих позволила бичът да разкъса всичко това? Не, не, такова нещо няма да се случи...

Тя отново я целува, изправя я на крака, облича я сама, говори й най-нежни думи, освобождава я от черковните задължения и я изпраща да си иде в килията. С такива жени е много трудно. Никога не знаеш какво ще им хареса и какво не, какво трябва да правиш и какво да избягваш — няма никакъв ред. Или ти дават храна в изобилие, или те оставят да мреш от глад. Стопанството на манастира се обърква, забележките се посрещат зле или не се изпълняват. Човек винаги е или много близко, или много далеч от игуменките с подобен характер. Няма истинска дистанция, нито мярка. Минаваш от немилост към благоволение и от благоволение изпадаш в немилост, без да знаеш защо. Искате ли по един дребен повод да ви дам пример за начина, по който тя управлявате? Два пъти в годината тя хукваше от килия в килия и караше монахините да изхвърлят през прозорците всички бутилки от ликьор, които намираше при тях, а четири дни след това лично пращаше ликьор на повечето от монахините си. Ето каква беше жената, на която бях дала тържествен обет за послушание, защото, когато преминаваме от един манастир в друг, даденият първоначално обет си остава в сила.

Влязох с нея; тя ме беше хванала през кръста. Поднесоха закуска от плодове, масапан, сладко. Строгийт архидякон започна да ме хвали, но тя го прекъсна с думите:

— Не са били прави, не са били прави, знам...

Строгийт архидякон се опита да продължи, но игуменката го прекъсна отново.

— Как са могли да не я искат? Тя е самата скромност и самата кротост; казват, че била и много надарена...

Строгийт архидякон се опита да продължи. Игуменката пак го прекъсна, като ми пошушна на ухото:

— Обичам ви до полуда и когато тези педанти си излязат, аз ще повикам нашите сестри и вие ще ни изпеете нещичко, нали?...

Досмеша ме. Строгийт г-н Ебер бе малко смутен; двамата му млади помощници се усмихваха на моето и неговото объркване. Г-н Ебер обаче бързо си възвърна характера и обичайните маниери, нареди

й рязко да седне и да млъкне. Тя седна, но не се чувствуваше удобно, въртеше се непрекъснато, чешеше се по главата, оправяше дрехата си там, където всичко бе наред, прозяваше се. А в това време архидяконът важно и смислено говореше за манастира, от който идвах, за неприятностите, които бях преживяла там, за дома, в който влизам, и моите задължения към хората, които ми бяха помогнали. На това място аз погледнах г-н Манури, той наведе очи. Тогава разговорът стана по-общ. Тягостното мълчание, наложено на игуменката, бе прекратено. Приблжих се до г-н Манури и му благодарих за услугите, които ми бе направил; треперех цяла, запъвах се, не знаех как да изразя своята благодарност. Моето смущение, моята обърканост, моето умиление — защото аз наистина бях трогната, — смесицата от сълзи и радост, цялото ми поведение беше за него по-красноречиво от всичко, което можех да кажа и да направя. Неговият отговор не беше по-гладък от моето слово; той бе също така смутен, както и аз. Не зная какво ми каза, но чух, че ще се чувствува възнаграден, ако е успял да смекчи съдбата ми, че ще си спомня онова, което бе направил, с още по-голямо удоволствие от мен, че много съжалява, загдето неговите задължения го задържат в Париж и той не ще има възможност да посещава често манастира в Арпажон, но се надява, че г-н архидяконът и г-жа игуменката ще му разрешат да се осведомява за моето здраве и за положението ми.

Архидяконът не чу последните му думи, но игуменката отговори: — Винаги когато пожелаете, господине. Тя ще прави каквото иска; ние ще се опитаме да излекуваме мъката, която са ѝ причинили.

А след това съвсем тихо ми каза:

— Дете мое, значи, ти наистина много си страдала. Но как тези твари в „Лоншан“ са имали смелостта да те малтретират? Аз познавам твоята игуменка, заедно бяхме пансионерки в „Пор-Роаял“; тя беше черната овца на всички. Ще имаме време да се видим, ти ще ми разкажеш всичко...

Тя бе взела ръката ми и леко я потупваше. Помощниците на архидякона също ме поздравиха. Беше вече късно; г-н Манури се сбогува с нас. Архидяконът и неговите спътници отидоха у г-н ***, сеньор на Арпажон, където бяха поканени. Останах сама с игуменката, но това не продължи дълго. Всички монахини, всички послушнички, всички пансионерки дотичаха при нас една през друга. За миг бях

заобиколена от около стотина души. Не знаех кого да слушам и на кого да отговарям; това бяха най-различни лица и какви ли не приказки. Забелязах обаче, че не бяха недоволни нито от отговорите ми, нито от самата мен.

Когато тази досадна конференция свърши и първото любопитство бе задоволено, навалицата намаля. Игуменката отпрати останалите и сама дойде в моята килия. Тя по свой начин ме запозна с всичко, което се намираше там. Посочвайки иконостаса, каза:

— Тук моята малка приятелка ще се моли на бога. Искам там, където ще коленичи, да се постави възглавничка, за да не се наранят нежните ѝ колене. О, съдът за светена вода е съвсем празен. Тази сестра Дороте винаги забравя нещо. Опитайте креслото, вижте дали ви е удобно...

Тя ме настани в креслото, опря главата ми върху облегалката и ме целуна по челото. После отиде към прозореца, за да провери дали рамките лесно се вдигат и смъкват, отиде до леглото, отмахна завесите и ги спусна отново, за да види добре ли се затварят. Прегледа покривките:

— Добри са.

Пое възглавницата, разпухка я и ми каза:

— Тази скъпа глава ще се чувства много добре върху нея... Чаршафите не са много фини, но с това разполагаме... Дюшеците са добри.

Като направи всичко това, тя дойде при мен, целуна ме и ме остави. Докато траеше тази сцена, аз си казвах: „Ех, че лудо създание!“ и си предричах и добри, и лоши дни.

Настаних се в килията си. Присъствувах на вечерната служба, на вечерята, бях в залата за свободни занимания. Няколко монахини се доближиха до мен, други се оттеглиха настрана. Едните разчитаха на моето ходатайство пред игуменката, другите вече бяха разтревожени от предпочитанието, което тя бе проявила към мен. Първите моменти минаха във взаимни похвали, въпроси върху манастира, от който идвах, опити да бъдат разбрани характерът ми, склонностите ми, недостатъците ми, интелигентността ми. Опитват те отвсякъде, поставят ти една след друга малки клопки и оттам вадят най-точни изводи. Например подхвърлят някаква лоша дума и те поглеждат, започват да разказват някаква историйка и следят дали ще поискаш да

чуеш края, или ще замълчиш. Ако кажеш някаква обикновена дума, намират я очарователна, макар да знаят, че не е така. Хвалят те или те упрекуват с определена цел. Мъчат се да разгадаят най-скритите ти мисли, питат те какво четеш, предлагат ти свещени и светски книги, за да видят какво ще избереш. Приканват те към леки нарушения на правилника; споделят с теб свои тайни, подхвърлят някои неща върху недостатъците на игуменката. Всичко това се събира и след това се преповтаря. Оставят те, после отново се заемат с теб. Проучват какво мислиш за нравите, благочестието, външния свят, религията, живота в манастира — с една дума, за всичко. От тези многократно повтаряни опити се ражда нарицателното, което те характеризира: те го прикачват към името ти — аз бях наречена сестра Сюзан Сдържаната.

Първата вечер дойде да ме посети игуменката. Тъкмо се събличах. Тя ми сне булото и нагръдника, постави ми нощното боне, съблече ме. Обсипа ме с хиляди нежни думи и милувки, които, не зная защо, малко ме смутиха, макар да не виждах в тях нищо, както и самата тя. Дори сега, когато размишлявам върху това, се питам какво всъщност бихме могли да вложим в тях? Въпреки всичко аз говорих по този въпрос със своя изповедник и той се отнесе към тази фамилиарност, която ми се струваше невинна (тя и днес ми изглежда такава), твърде сериозно и строго ми забрани да позволявам подобни неща. Тя целуна врата, раменете ми, ръцете ми, похвали закръглените форми и фигурата ми и ме настани в леглото; подгъна завивките от двете ми страни, целуна очите ми, дръпна завесите и си отиде. Забравих да ви кажа, че тя позволи на следващия ден да остана в леглото, докато пожелае, тъй като предполагаше, че съм уморена.

Възползувах се от нейното разрешение. Мисля, че това беше единствената хубава нощ, която прекарах в манастира — а аз почти не съм излизала от него. На следващия ден към девет часа на вратата се почука. Аз още лежах. Отговорих, някой влезе. Беше една монахиня, която доста троснато ми каза, че вече е късно и игуменката ме вика. Станах, облякох се набързо и слязох.

— Добър ден, дете мое — каза ми тя. — Добре ли прекарахте нощта? Ето, кафето ви чака от един час; мисля, че е добро. Изпийте го по-бързо и след това ще поприказваме...

Говорейки така, тя застла една малка покривка върху масата, друга даде на мен, наля кафето, постави захар. Останалите монахини

си гостуваха взаимно и постъпваха по същия начин. Докато закусвах, тя ми разказваше за моите другарки, рисуваше ги в зависимост от това дали са ѝ приятни или неприятни, отрупа ме с ласкави думи, зададе ми хиляди въпроси за манастира, от който бях дошла, за родителите ми, за неприятностите, които бях преживяла. Тя произволно хвалеше, осъждаше, никога не изслушваше отговора ми докрай. Аз не ѝ противоречах. Остана много доволна от моя ум, от преценките ми, от моята дискретност. Междувременно дойде една монахиня, след това друга, после трета, четвърта, пета. Говореха за птиците на майка не знам коя, за тиковете на някаква сестра, за някои дребни и смешни слабости в характера на отсъстващите. Всички се развеселихме. В един ъгъл на килията имаше клавесин, върху който разсеяно прокарах пръсти. Аз току-що бях дошла в манастира, не познавах монахините, на които се подигравах, и всичко това не ме забавляваше, но дори да бях по-осведомена, подобно занимание пак не би ме забавлявало. Добрата шега изисква много духовитост, а освен това кой няма слабости? Докато те се смееха, аз вземах акорди, постепенно привлякох вниманието. Игуменката дойде при мен и като ме тупна леко по рамото, каза:

— Хайде, сестра Сюзан, позабавлявай ни. Първо изсвири нещо, а след това ще ни попееш.

Направих това, което тя поиска: най-напред изсвирих някои пиеси, които знаех наизуст, импровизирах малко, а след това изпях част от псалмите на Мондонвил.

— Много хубаво — каза игуменката, но в черквата си имаме свети дела колкото щещ. Тук сме сами. Това са мои приятелки, те ще бъдат и твои. Изпей ни нещо по-весело.

Някои от монахините казаха:

— Но тя може би знае само такива песни, при това е уморена от пътуването, трябва да я щадим. Стига за първи път.

— Не, не — настоя игуменката. — Тя си акомпанира великолепно и има най-хубавия глас на света. (Гласът ми наистина не е лош, но той е повече верен, нежен и нюансиран, отколкото силен и дълбок.) Няма да я оставя, докато не ни изпее и нещо друго.

Бях малко оскърбена от думите на монахините, отговорих на игуменката, че всичко това вече не развлича сестрите.

— Да, но мен все още ме развлича.

Очаквах такъв отговор, така че изпях една доста нежна песничка. Всички запляскаха с ръце, хвалеха ме, целуваха ме, галеха ме, поискаха още една песен. Това бяха преструвки на дребно, продиктувани от отговора на игуменката: почти всяка от сестрите, които бяха там, би ми отнела гласа и изпотрошила пръстите, ако можеше. Онези от тях, които може би никога през живота си не бяха чували музика, не се стесниха да подхвърлят за моето пеене неща колкото смешни, толкова и неприятни. Те обаче не минаха пред игуменката.

— Замълчете — каза тя. — Сестра Сюзан свири и пее като ангел и аз искам тя да идва тук всеки ден. Едно време аз също свирех малко на клавесин и искам тя да ми опресни знанията.

— О, госпожо — казах аз, — когато човек е знаел да свири, той не може да забрави всичко.

— На драго сърце! Отстъпи ми мястото си...

Тя импровизира няколко странни, налудничави и несвързани неща като собствените ѝ мисли, но отвъд недостатъците на нейното изпълнение аз видях, че тя има далеч по-лека ръка от мен. Казах ѝ го, защото обичам да похваля човека и рядко пропускам случая да го направя, когато е заслужено. Това е толкова приятно! Монахините изчезнаха една след друга и аз останах почти сама с игуменката да говорим за музика. Тя беше седнала, а аз стоях права до нея. Тя взе ръцете ми и каза, като ги притискаше:

— Освен че свири добре, тя има най-красивите пръсти на света! Сестра Терез, виждате ли...

Сестра Терез наведе очи, изчерви се и заекна. Дали аз имах най-красивите пръсти, или не, дали игуменката беше права, или не, като го отбеляза — какво значение можеше да има всичко това за сестра Терез? Игуменката ме прихвана през кръста и заяви, че имам най-хубавата талия. Притегли ме към себе си, накара ме да седна на коленете ѝ, повдигна главата ми с ръце и поиска да я гледам; хвалеше очите ми, устата, бузите, цвета на кожата ми. Аз не казвах нищо, стоях с наведени очи и като глупачка се оставях да ме гали. Сестра Терез беше разсеяна, неспокойна, ходеше насам-натам, докосваше се до всички предмети, без да има нужда от нищо, не знаеше къде да се дене, гледаше през прозореца, счуваше ѝ се, че някой хлопа на вратата. Най-после игуменката ѝ каза:

— Сестра Терез, ти можеш да си вървиш, ако се отегчаваш.

— Не се отегчавам, госпожо.

— Защото аз трябва да задам на това дете още маса въпроси.

— Вярвам ви.

— Искам да науча цялата ѝ история. Как бих могла да поправа мъките, които са ѝ причинили, ако не ги зная? Искам тя да ми ги разкаже, без да пропусне нищо; сигурна съм, че разказът ѝ ще разкъса сърцето ми и аз ще плача, но какво от това. Сестра Сюзан, кога ще науча всичко?

— Когато заповядате, госпожо.

— Бих те помолила това да стане веднага, стига да имаме време. Колко е часът?...

— Госпожо, часът е пет и скоро ще ударят камбаната за вечерна молитва — отговори сестра Терез.

— Нищо, нека започва.

— Но, госпожо, вие ми бяхте обещали момент на утешение преди вечерня. Тревожни мисли ме терзаят, искам да открия сърцето си пред своята майка. Ако отида на молитва, без да го сторя, ще бъда разсеяна и не ще мога да се моля.

— Не, не — каза игуменката. — Ти си луда с тези твои приумици. Обзалагам се, че зная за какво става дума; ще поговорим за това утре.

— О, скъпа майко! — отговори сестра Терез, като се хвърли в краката на игуменката и се разрида. — Нека бъде веднага.

— Госпожо — намесих се аз, като станах от коленете на игуменката, където седях до този момент, — изпълнете молбата на моята сестра. Не я оставяйте да се измъчва. Аз ще се оттегля. Отсега нататък ще има достатъчно време, за да задоволя интереса, който благоволявате да проявите към мен, а сестра Терез ще престане да страда, след като я изслушате.

Понечих да тръгна към вратата, за да изляза; игуменката ме задържа с ръка. Коленичила пред нея, сестра Терез бе грабнала другата ѝ ръка, целуваше я и я обливаше със сълзи; а игуменката ѝ каза:

— Истината е, сестра Терез, че си доста досадна със своите тревоги. Казах ти вече, това не ми харесва; то ме притеснява. Не искам да ме притесняват.

— Зная, но не съм господарка на чувствата си; и да искам, не мога...

Аз се оттеглих и оставих младата сестра с игуменката. Без да искам, наблюдавах сестра Терез в черквата. Тя беше все така съкрушена и тъжна. Очите ни се срещнаха няколко пъти и ми се стори, че тя едва издържаше моя поглед. Що се отнася до игуменката, тя дремеше на своята пейка.

Службата свърши на бърза ръка. Стори ми се, че клиросът не е най-приятното място в тази обител.

Всички бързаха да излязат с цвъртенето на ято птици, излитащи от клетка. Тичешком, със смях и глъч, сестрите се пръснаха да си гостуват по стаите. Игуменката се затвори в килията си, а сестра Терез застана пред своята и дебнеше да разбере какво ще стане с мен. Аз се прибрах, а вратата на сестра Терез се затвори едва след известно време, и то тихичко. Тогава ми мина през ума, че тази девойка ме ревнува и се страхува да не ѝ отнема мястото, което е заемала в сърцето и между най-близките на игуменката. Наблюдавах я няколко дни подред и когато реших, че подозрението ми е достатъчно основателно — за това говореха нейните дребни избухвания, детински тревоги, упоритостта, с която ме следеше по петите, наблюдаваше ме и винаги се изпречваше между игуменката и мен, прекъсваше нашите разговори, подценяваше моите качества, подчертаваше моите недостатъци, както и нейната бледност, болезнен вид, сълзите ѝ, смущенията в здравето и дори в ума ѝ, — отидох сама при нея и попитах:

— Скъпа приятелко, какво ви е?

Тя не ми отговори: посещенияето ми я изненада и смути. Не знаеше нито какво да каже, нито какво да направи.

— Вие не сте много справедлива към мен: кажете ми истината: вие се страхувате, че аз ще злоупотребя с доброто разположение на нашата майка игуменка и ще ви изместя в нейното сърце. Успокойте се, това не ми е по характер. Ако някога бъда достатъчно щастлива, за да получа някакво влияние върху нея...

— Вие ще имате всичко каквото поискате, тя ви обича. Тя прави днес за вас точно това, което правеше за мен в началото.

— Е, добре! Бъдете сигурна, че аз ще използвам нейното доверие само за да я накарам да ви обича повече.

— Но няма това ще зависи от вас?

— А защо да не зависи от мен?

Вместо да отговори, тя се хвърли на врата ми и каза, въздишайки:

— Зная, че вината не е ваша, постоянно си го повтарям, но обещавайте ми...

— Какво искате да ви обещаая?

— Че...

— Доизкажете се. Ще направя всичко, което зависи от мен.

Тя се поколеба, закри очите си с ръце и каза тихо, толкова тихо, че едва я чух:

— Че ще я виждате колкото можете по-рядко.

Това искане ми се стори толкова странно, че не можах да се въздържа и попитах:

— А вас какво ви интересува дали виждам често или рядко нашата игуменка? Аз например нямам нищо против да я виждате непрекъснато. Но и вие не бива да се сърдите, ако върша същото. Не е ли достатъчно моето обещание да не навредя нито на вас, нито на когото и да било?

Тя се отдръпна от мен, хвърли се върху леглото, като произнесе с болка следните думи:

— Аз съм загубена!

— Загубена! И защо? Сигурно мислите, че аз съм най-лошото същество на света?

Бяхме стигнали дотук, когато игуменката влезе. Тя ме потърсила в моята килия, не ме намерила там и напразно обиколила почти целия манастир; не ѝ минало през ум, че съм при сестра Терез. Когато онези, които тя пратила да ме търсят, ѝ казали къде съм, тя дотичала веднага. Лицето и погледът ѝ бяха малко смутени, но тя толкова рядко биваше съсредоточена! Седнала върху леглото си, сестра Терез мълчеше. Аз стоях права. Казах ѝ:

— Скъпа майко, моля ви да ми простите, задето дойдох тук без ваше разрешение.

— Вярно е, че щеше да бъде по-добре, ако бяхте поискали от мен разрешение.

— Но аз съжалих скъпата сестра Терез — видях, че ѝ е мъчно.

— И защо?

— Да ви кажа ли? А защо да не ви кажа? Тя проявява деликатност, която ѝ прави чест и доказва нейната силна привързаност към вас. Добротата, която проявихте към мен, е разтревожила нейната обич. Тя се е изплашила да не получи във вашето сърце предпочитание пред нея. Чувството на ревност — ревност много почитена и естествена, която, скъпа майко, трябва да ви ласкае — беше станало, струва ми се, непоносимо за моята сестра и аз дойдох да я успокоя.

След като ме изслуша, игуменката доби строг и властен вид.

— Сестра Терез — каза тя, — аз ви обичах и продължавам да ви обичам, нямам оплаквания от вас и вие няма да имате оплаквания от мен, но не ще позволя подобни претенции за изключително място в моите чувства. Очистете душата си от тях, ако наистина се страхувате, че ще изгасите останалата в мен привързаност към вас и ако си спомняте участието на сестра Агат...

След това се обърна към мен и ми каза:

— Това е високата черноока сестра, която стои в черквата срещу мен. (Аз малко общувах с другите, бях пристигнала съвсем отскоро, бях нова и още не знаех имената на всичките си другарки.) — Игуменката прибави: — Обичах я, когато сестра Терез постъпи тук, и започнах да глезя нея. Сестра Агат преживя същите тревоги и извърши същите глупости. Предупредих я, но тя не се поправи и бях принудена да прибягна до строги мерки, които продължиха твърде дълго и противоречат на моя характер. Защото всички сестри ще ви кажат, че съм добра и сърцето ме боли, когато наказвам. — След това тя се обърна към сестра Терез и прибави: — Дете мое, не искам да бъда смущавана, вече ви го казах. Вие ме познавате, не ме карайте да върша неща, чужди на характера ми... — След което опря ръка върху рамото ми и каза: — Елате, сестра Сюзан, придружете ме до стаята ми.

Ние излязохме. Сестра Терез поиска да ни последва, но игуменката извърна небрежно глава над рамото ми и каза деспотично:

— Приберете се в килията си и няма да излизате оттам, докато не ви разреша.

Сестрата се подчини, затвори силно вратата и изрече някои неща, които накараха игуменката да изтръпне. Не разбрах обаче защо — думите ѝ нямаха смисъл. Видях, че е разгневена и ѝ казах:

— Скъпа майко, ако вие изпитвате някакво добро чувство към мен, простете на сестра Терез; тя напълно е загубила разума си и не

знае какво приказва, не знае какво върши.

— Да ѝ простя! С удоволствие, но какво ще ми дадете?

— О, скъпа майко, толкова бих се радвала, ако имах нещо, което да ви хареса и да ви успокои.

Тя наведе очи, изчерви се и въздъхна. Наистина като влюбена. След като ми каза това, тя се отпусна, натежа цялата върху мен, сякаш губеше сили.

— Дайте ми челото си да го целуна!

Аз се наведох, тя ме целуна по челото. Оттогава, щом някоя монахиня сбъркаше нещо, аз ходатайствувах пред нея и бях сигурна, че ще измоля милост за виновницата, като изпълня някои нейни невинни желания: целувка по челото или по врата, или по очите, или по бузите, или по устата, или по ръцете, или по деколтето, или над лакътя, но най-често по устата. Тя казваше, че дъхът ми е чист, зъбите бели, устните свежи и алени. Аз наистина щях да бъда много красива, ако заслужавах и част от нейните похвали. Станеше ли дума за моето чело, тя казваше, че било гладко, очарователно по форма; очите ми бяха блестящи; бузите — румени и нежни; ръцете — малки и пухкави; бюстът ми твърд като камък и с обаятелна форма; ръцете ми — закръглени, сякаш правени на струг; шията — изваяна, като у никоя друга сестра, с изтънчена и рядка красота. Не помня вече всичко, което ми казваше! В нейните похвали имаше и нещо вярно. Аз много приспадах, но не всичко. Понякога, като ме наблюдаваше от главата до петите с удоволствие, което не бях виждала у никоя друга жена, тя ми казваше;

— Не, велико щастие е, че бог я е призовал в манастирската обител: с това лице и тази фигура сред миряните тя би обрекла на вечни мъки не един мъж, а заедно с тях и себе си. Всичко, което бог прави, е добро.

Ние вървахме към нейната килия. Аз имах намерение да я оставя, но тя ме хвана за ръката и ми каза:

— Много е късно, за да започвате сега разказа си за „Сент-Мари“ и за „Лоншан“, но влезте, ще ми дадете един малък урок по клавесин.

Последвах я. Само за миг тя отвори клавесина, приготви някакви ноти, приближи стол — беше много пъргава. Аз седнах. Тя помисли, че може да ми е студено, отвърза една от възглавниците, които стояха на столовете, взе краката ми и ги постави върху нея. След това застана

зад стола ми и се облегна на облегалката. Най-напред взех няколко акорда, след това изсвирих няколко пиеси от Купрен, Рамо, Скарлати. В това време тя бе повдигнала единия край на нагръдника ми, поставила бе ръката си върху моето голо рамо, а върхът на пръстите ѝ докосваше гърдта ми. Тя въздишаше, изглеждаше потисната, дишаше неравномерно. Ръката, поставена върху моето рамо, отначало ме притискаше силно, после се отпусна съвсем, сякаш обезсилена и безжизнена, а главата ѝ клюмна върху моята. Тази луда жена наистина беше невероятно чувствителна и имаше много жив усет към музиката. Никога не съм срещала човек, върху когото музиката да има толкова странно въздействие.

Ние се забавлявахме така и просто, и приятно, когато внезапно вратата се отвори с трясък. Аз се стреснах, игуменката също. Беше пак чудатата сестра Терез; дрехите ѝ бяха раздърпани, погледът мътен, тя много странно и внимателно оглеждаше ту мен, ту игуменката, устните ѝ трепереха, не можеше да приказва. Постепенно дойде на себе си и се хвърли в краката на игуменката; присъединих своята молба към нейната и отново измолих да ѝ простят, но игуменката ѝ заяви най-категорично, че прощава за последен път поне грешките от този род, и ние излязохме двете заедно.

На връщане към нашите килии аз ѝ казах:

— Скъпа сестро, внимавайте, ще разсърдите игуменката. Аз няма да ви изоставя, но вие ще подроните моето влияние пред нея, ако продължавате така, и ще ми бъде много тежко, когато не ще мога вече да направя нищо нито за вас, нито за никоя друга. Но всъщност какво си мислите?

Никакъв отговор.

— Какво лошо очаквате от мен?

Никакъв отговор.

— Нима нашата майка, игуменката, не може да ни обича еднакво и двете?

— Не, не — възрази тя буйно, — това не е възможно. Скоро аз ще започна да я отвращавам и ще умра от мъка. О, защо дойдохте тук! Вие няма да бъдете щастлива дълго време, сигурна съм в това, а аз ще бъда нещастна завинаги.

— Зная, че да загубиш благоволението на игуменката, е голямо нещастие, но има друго още по-голямо — да си заслужила тази загуба.

Няма ли в какво да се упрекнете?

— О, да беше така!

— Ако вие сама обвинявате себе си в някаква грешка, трябва да я поправите и най-сигурният начин е да понесете търпеливо мъката си.

— Не мога, не мога! И после, нима тя трябва да ме наказва?

— Тя, сестра Терез, тя! Може ли да говори човек така за своята игуменка? Вие се самозабравяте, това не е хубаво. Сигурна съм, че този грях е по-сериозен от всички, за които се укорявате.

— О, дай боже да е така! Дай боже!...

И ние се разделихме — тя, за да се прибере отчаяна в килията си, аз — за да мисля в моята върху странната нагласа на женските мозъци.

Ето докъде води оттеглянето от света. Човек е роден, за да живее сред обществото. Откъснете го, изолирайте го и неговите идеи ще се объркат, характерът му ще се промени, в сърцето му ще се надигнат хиляди странни и смешни влечения, причудливи мисли ще започнат да зреят в мозъка му като тръни в запустяла земя. Оставете един човек в гората и той ще стане хищен като звяр. В един манастир, където идеята за неизбежност се свързва с идеята за подчинение и зависимост — става още по-лошо: от гората може да се излезе, но от манастира не се излиза, в гората човек е свободен, в манастира той е роб. Необходима е може би повече душевна сила, за да устоиш на самотата, отколкото на нищетата. Нищетата принизява човека, уединението го осакатява. Нима е по-добре да живееш в омерзение, отколкото да бъдеш луд? Ето нещо, което не бих се осмелила да реша, но и двете трябва да се избягват.

Виждах, че обичта на игуменката към мен расте с всеки изминат ден. Бях постоянно в нейната килия или тя в моята. При най-малкото неразположение тя ме пращаше в лечебницата, освобождаваше ме от черковните задължения, пращаше ме да си лягам рано или ми забраняваше да присъствувам на сутрешната молитва. В черквата, в трапезарията, в залата, където прекарвахме свободните си часове, тя намираще начин да ми засвидетелствува своето приятелство. Ако в черквата се случеше куплет, съдържащ нежни и мили чувства, тя отправяше песента си към мен, а ако пееше някоя друга — тя ме гледаше. В трапезарията тя винаги ми изпращаше по нещо от лакомствата, които ѝ сервираха; в залата тя ме прихващаше през кръста и ми говореше най-нежни и задължаващи неща. Тя делеше с

мен всички подаръци, които получаваше: шоколад, захар, кафе, ликьори, тютюн, бельо, носни кърпи — въобще всичко. Оспразнила бе своята килия от щампи, мебели, разни съоръжения и безброй приятни или удобни неща, за да украси моята. Нямаше почти случай да отсъствам за малко от килията си и при завръщането си да не се окажа обогатена с някакъв нов подарък. Отивах да ѝ благодаря в нейната килия, а тя изпитваше неописуема радост. Целуваше ме, галеше ме, вземаше ме на коленете си, разказваше ми за най-тайните неща в манастира и се заричаше, че ако я обичам, животът ѝ тук ще бъде хиляди пъти по-щастлив, отколкото ако беше останала сред миряните. После млъкваше, гледаше ме с разнежен поглед и ме питаше:

— Сестра Сюзан, обичате ли ме?

— А нима бих могла да не ви обичам? Това би означавало голяма неблагодарност от моя страна.

— Вярно е.

— Вие сте толкова добра към мен.

— Кажете по-скоро, че имам слабост към вас.

При тези думи тя навеждаше очи, ръката, с която ме държеше, ме обхващаше по-плътено, другата, която стоеше върху коляното ми, го притискаше по-силно. Тя ме притегляше към себе си, лицето ми се оказваше долепено до нейното, тя въздишаше, облягаше се върху стола си, трепереше цяла, сякаш искаше да ми повери нещо, но не смееше. Плачеше, а след това ми казваше:

— О, сестра Сюзан, вие не ме обичате!

— Не ви обичам ли, скъпа майко!

— Не.

— Кажете ми какво трябва да направя, за да ви го докажа.

— Трябва сама да отгатнете.

— Търся, но не мога да отгатна.

Тя бе повдигнала нагръдника си и бе поставила ръката ми върху своята гръд. Тя мълчеше, мълчах и аз. Приличаше на човек, който изпитва най-висша наслада. Поиска от мен да я целуна по челото, по бузите, очите и устата и аз се подчиних: не мисля, че в това имаше нещо лошо. Но нейното удоволствие растеше и тъй като аз нямах нищо против да увелича по този толкова невинен начин нейното щастие, отново целувах челото, бузите, очите и устата ѝ. Ръката, която бе

поставила върху моето коляно, опипваше целите ми дрехи, от пръстите на краката до колана, притискаше ме ту на едно място, ту на друго; заеквайки, с дрезгав и разстроен глас тя поиска от мен да удвоя своите ласки; аз ги удвоих. Най-после настъпи момент, в който, не зная дали от удоволствие или от страдание, тя пребледня като мъртвец, очите ѝ се затвориха, тялото ѝ рязко се изопна, устните ѝ се слепиха, овлажнели от някаква лека пяна; след това устата ѝ се полуотвори, тя въздъхна дълбоко и аз помислих, че умира. Сkochих веднага, помислих, че ѝ става лошо, исках да изляза да повикам за помощ. Тя полуотвори очи и ми каза с отпаднал глас:

— Невинно дете! Нищо ми няма. Какво мислите да правите? Спрете...

Гледах я с широко отворени недоумяващи очи и не знаех дали трябва да остана, или да изляза. Тя отново отвори очи; не можеше да говори въобще; направи ми знак да се приближа и да се настаня отново на коленете ѝ. Не разбирах какво става с мен: страхувах се, треперех, сърцето ми биеше силно, дишах трудно, бях смутена, потисната, развълнувана, изплашена, струваше ми се, че губя сили и ще припадна. Не бих могла да кажа обаче, че изпитвах мъка. Приблжих се до нея, тя ми направи знак да седна върху коленете ѝ. Седнах. Тя беше сякаш мъртва, а аз като че ли всеки момент щях да умра. Доста време останахме и двете в това странно състояние. Ако в този момент внезапно влезеше някоя монахиня, тя сигурно би се изплашила сериозно, би си въобразила или че ни е станало зле, или че сме заспали. Но тази добра игуменка, защото не е възможно да бъдеш толкова чувствителен и да не си добър, постепенно започна да идва на себе си. Тя продължаваше да стои излегната върху стола си, очите ѝ бяха все така затворени, но лицето ѝ доби много хубав цвят; взе едната ми ръка и я целуна, а аз ѝ казах:

— О, скъпа майко, много се изплаших за вас.

Тя се усмихна меко, без да отвори очи.

— Но вие не изпитяхте ли страдание?

— Не.

— Аз така помислих.

— Невинно дете! Скъпо невинно дете! О, колко много ми харесваш!

При тези думи тя се изправи, настани се удобно в стола си, хвана ме през кръста, целуна ме много силно по двете бузи и ме попита:

— На колко сте години?

— Още не съм навършила двадесет.

— Не е възможно.

— Скъпа майко, това е самата истина.

— Искам да зная целия ви живот, ще ми го разкажете ли?

— Да, скъпа майко.

— Целия?

— Целия.

— Някой може да дойде. Нека седнем при клавесина, вие ще ми давате урок по музика.

Отидохме при клавесина. Не зная какво бе станало, но ръцете ми трепереха, нотите се мерзелееха пред очите ми, не можех да изсвирия нищо. Казах ѝ го, тя започна да се смее. Седна на моето място, но излезе още по-зле. Тя едва-едва успяваше да държи ръцете си върху клавишите.

— Дете мое, виждам, че ти не си в състояние да ми покажеш нищо, нито пък аз да науча нещо. Малко съм уморена, трябва да си почина. Сбогом. Утре, без да отлагаме повече, искам да узная всичко, което се е случило в тази скъпа малка душа. Сбогом...

Друг път, когато излизах от нейната стая, тя ме придружаваше до вратата, проследяваше ме с поглед през целия коридор, докато стигна до своята килия, изпращаше ми с ръце въздушна целувка и се прибираше едва след като аз бях затворила вратата зад себе си. Този път тя само се надигна. Единственото, което можа да направи, е да се премести в креслото, което беше до леглото ѝ. Тя седна, прислони глава на възглавницата, изпрати ми целувка с ръце, очите ѝ се затвориха и аз си отидох.

Моята килия беше почти срещу тази на сестра Терез. Вратата ѝ беше отворена, тя ме чакаше. Спря ме и ми каза:

— О, сестра Сюзан, вие идвате от нашата майка.

— Да.

— Дълго ли бяхте там?

— Толкова, колкото тя пожела.

— Но вие друго ми обещахте.

— Нищо не съм ви обещавала.

— Бихте ли се осмелили да ми кажете какво правихте там?...

Макар съвестта да не ме упрекуваше в нищо, трябва да ви призная, господин маркизе, че нейният въпрос ме смути. Тя забеляза това, настоя и аз ѝ отговорих:

— Скъпа сестро, може би на мен няма да повярвате, но ще повярвате на думите на нашата скъпа майка и аз ще я помоля тя да ви каже всичко.

— Скъпа сестра Сюзан — възрази тя живо, — в никакъв случай не правете това. Нали не искате да ме направите нещастна? Тя никога не би ми го простила. Вие не я познавате: тя е в състояние да премине от най-голяма нежност към жестокост. Не зная какво ще стане с мен. Обещайте ми да не ѝ казвате нищо.

— Така ли искате?

— Моля ви на колене. Аз съм отчаяна. Виждам, че трябва да се примиря, и ще се примиря. Обещайте ми да не ѝ казвате нищо.

Аз я изправих, дадох ѝ дума, че ще мълча; тя ми повярва, и беше права. Ние се затворихме, всяка в своята килия.

Влязох вътре, но бях разсеяна. Поисках да се моля, но не можех; залавях се за нещо, оставях го, за да се заема с друго, оставях и него, за да започна трето, ръцете ми се отпускаха сами, чувствавах се оглупяла. Никога не бях изпитвала подобно нещо. Очите ми се затвориха сами и аз съм подремнала, макар че никога не спя през деня. Като се събудих, аз се запитах какво се бе случило между игуменката и мен. Изучавах себе си и постепенно започна да ми се струва, че стигам до нещо, но това бяха толкова неясни, налудничави, смешни мисли, че аз ги прогоних далеч от себе си. Резултатът от моите размисления бе, че игуменката може би страда от някаква болест. След това ми хрумна нещо друго — че тази болест е може би заразителна, сестра Терез се е заразила и аз също мога да се заразя.

На другия ден, след утринната служба, нашата игуменка ми каза:

— Сестра Сюзан, днес се надявам да науча всичко, което сте преживели, елате.

Отидох. Накара ме да седна в нейното кресло до леглото ѝ, а самата тя седна върху един по-нисък стол. Аз стърчах малко над нея, защото съм по-висока и бях седнала на по-високо. Тя беше седнала така близо до мен, че коленете ми се преплитаха с нейните. Лактите си беше облегла върху леглото. След известно мълчание аз ѝ казах:

— Макар и да съм много млада, преживях много мъка. Скоро ще станат двадесет години, откакто съм родена на този свят, и двадесет години, откак страдам. Не зная дали ще мога да ви разкажа всичко и дали сърцето ви ще издържи да го изслушате. Странение при моите родители, странение в манастира „Сент-Мари“, странение в манастира „Лоншан“, навсякъде само странение. Скъпа майко, откъде искате да започна?

— От началото.

— Но, скъпа майко, разказът ми ще бъде много дълъг и много тъжен, а аз не бих искала да ви натъжавам така дълго.

— Не се страхувай, аз обичам да плача. За една чувствителна душа е чудесно да се проливат сълзи. Ти сигурно също обичаш да плачеш. Ще изтриеш моите сълзи, аз ще изтрия твоите и може би всред твой тъжен разказ ние ще бъдем щастливи. Кой знае докъде може да ни отведе умилението...

При тези думи тя ме погледна отдолу нагоре и очите ѝ бяха вече влажни; тя пое ръцете ми, приближи се още повече до мене, така че ме докосваше и аз я докосвах.

— Разказвай, дете мое, аз чакам, чакам с нетърпение да бъда развълнувана. Струва ми се, че никога в живота си не съм имала ден, изпълнен с повече състрадание и нежност...

И така, започнах да разказвам почти същото, което написах и на вас. Не бих могла да ви опиша ефекта, който моят разказ произведе върху нея, дълбоките ѝ въздишки, сълзите, които проля, възгласите на възмущение против моите жестоки родители, против ужасните момичета от манастира „Сент-Мари“ и манастира „Лоншан“. Би ми било неприятно, ако им се случеше и най-малката част от злините, които тя им пожела. Не бих искала по моя вина да падне косъм от главата на най-върлия ми неприятел. От време на време тя ме прекъсваше, ставаше, разхождаше се из стаята и пак седнаше на мястото си. Друг път вдигаше очи и ръце към небето, а след това криеше глава между коленете ми. Когато ѝ разказвах за килията в тъмното подземие, сцената с моето църковно покаяние, моето самобичуване, тя едва ли не се развика. Стигнала до края на своя разказ, аз млъкнах, а тя остана известно време наведена над леглото си, с лице, заровено в завивката, и с протегнати над главата ръце.

— Скъпа майко, простете ми за мъката, която ви причиних. Аз ви предупредих, но вие сама пожелахте.

Вместо отговор тя каза:

— Какви лоши, какви отвратителни същества! Само в манастирите човечността може да угасне до такава степен. Когато омразата се обедини с постоянното лошо настроение, човек не знае докъде могат да стигнат нещата. За щастие аз имам благ характер, обичам монахините си. Те всички в една или друга степен са възприели по нещо от моя характер и се обичат помежду си. Но как вашето крехко здраве устоя на толкова мъчения? Как тези нежни крайници останаха цели? Как този деликатен организъм не бе унищожен? Как сълзите не угасиха блясъка на тези очи? Жестоки същества! Да връзват въжета около тези ръце!... — Тя хващаше ръцете ми и ги целуваше.

— Да удавят в сълзи тези очи!...

И ги целуваше.

— Да изтръгнат стонове и жалби от тази уста!...

И я целуваше.

— Тъжни облаци да помрачат това очарователно и ведро лице!...

И тя го целуваше.

— Да прекършат розите по тези румени бузи!...

И тя галеше бузите ми и ги целуваше.

— Да малтретират тази глава! Да скубят тези коси! Да натрупат грижи върху това чело!...

И тя целуваше главата, челото, косите ми...

— Как са дръзнали да сложат въже около тази шия и да разкъсат тези рамене с острите върхове на бича!...

Тя издърпа покривалото от главата и врата ми, разтвори нагръдника, косите ми се разпиляха върху голите рамене, гърдите ми бяха полуоткрити и нейните целувки обсипваха врата, раменете, полуголите ми гърди. Тогава аз забелязах по треперенето, което я обхвана, по смутения ѝ говор, по блуждаещия поглед и трескавите ръце, по коляното ѝ, което се притискаше между моите колене, по пламенната прегръдка и силата, с която ръцете ѝ ме обвиваха, че болестта ѝ скоро ще се повтори. Не знам какво ставаше с мен, но ме обзе страх, треперех цяла и чувствувах отпадналост, което потвърждаваше моето съмнение, че болестта ѝ е заразителна.

— Скъпа майко — казах аз, — вижте как сте ме раздърпали! Ако някой влезе...

— Стой, стой така — отвърна тя с потиснат глас. — Никой няма да влезе.

Мъчех се да стана и да се изтръгна от ръцете ѝ.

— Скъпа майко, внимавайте, болестта ви се връща. Нека се отдалеча...

Исках да се отдалеча; исках, това е сигурно, но не можех; нямах никакви сили, коленете ми се огъваха. Тя беше седнала, аз бях права. Притегли ме към себе си, аз се уплаших, че мога да падна върху нея и да я нараня, приседнах на края на леглото.

— Скъпа майко, не зная какво ми е, но се чувствавам зле.

— Аз също, но почини за малко, всичко ще мине, няма нищо...

И действително моята игуменка се успокои, аз също. И двете бяхме изтощени. Аз бях облегла главата си на нейната възглавница, тя бе отпуснала глава на едното ми коляно с чело, поставено върху ръката ми. Постояхме малко така. Не зная за какво мислеше тя, но аз не мислех за нищо, не можех да мисля — нямах никакви сили. Мълчахме и двете; игуменката първа наруши тишината:

— Сюзан, ако съдя по онова, което ми казахте за вашата игуменка, тя явно ви е била много скъпа.

— Много.

— Тя не ви е обичала повече от мен, но вие сте я обичали повече... Вие не ми отговаряте?

— Аз бях нещастна, а тя облекчаваше мъката ми.

— Но откъде идва вашето отвращение към монашеския живот? Сюзан, вие не ми казахте всичко.

— Простете ми, госпожо.

— Как? Вие сте така мила и не е възможно — защото вие наистина сте много мила, дете мое, сама не си давате сметка за това, — не е възможно никой да не ви го е казал.

— Казвали са ми.

— И оня, който го е казал, бил ли ви е неприятен?

— Не.

— И вие го харесвахте?

— Съвсем не.

— Как? Вашето сърце никога нищо ли не е почувствувало?

— Нищо.

— Как! Нима отвращението към монашеския живот не е резултат от някоя тайна или неодобрена от вашите родители страст? Доверете ми се; аз съм великодушна.

— Скъпа майко, аз няма какво да ви доверявам по този въпрос.

— Но, повтарям, откъде у вас това отвращение към монашеския живот?

— От самия него. Мразя задълженията, които той ми налага, ежедневните занятия, уединението, принудата — струва ми се, че съм призвана за нещо друго.

— Но по какво съдите за това?

— По досадата, която ме смазва; аз скучая.

— И тук?

— Да, скъпа майко, и тук — въпреки цялата ви доброта към мен.

— Но не чувствувате ли дълбоко в себе си някакви импулси, някакви желаниа?

— Никакви.

— Вярвам ви. Струва ми се, че имате спокоен характер.

— Доста.

— Дори студен.

— Не зная.

— Вие не познавате външния свят?

— Малко го познавам.

— Но в такъв случай с какво може той да ви привлича?

— Това не ми е много ясно; и все пак трябва да има с какво.

— За своята свобода ли съжелявате?

— Точно така, а може би и за много други неща.

— А кои са тези други неща? Приятелко моя, говорете с открито сърце. Бихте ли искали да сте омъжена?

— Бих предпочела да съм омъжена, вместо да бъда монахиня.

— И защо такова предпочитание?

— Не зная.

— Не знаете? Но кажете ми, какво впечатление ви прави присъствието на един мъж?

— Никакво. Ако той е умен и говори добре, аз го слушам с удоволствие; ако е хубав, забелязвам го между другите.

— И сърцето ви остава спокойно?

— Досега не се е вълнувало.

— Как? Когато те са спирали възбуден поглед върху вашите очи, нима не сте чувствували...

— Понякога смущение. Караха ме да навеждам очи.

— Без никакво вълнение?

— Никакво.

— И вашите чувства не ви подсказваха нищо?

— Аз не познавам езика на чувствата.

— И все пак те имат свой език.

— Възможно е.

— И вие не го знаете?

— Никак.

— Как? Вие... Това е много нежен език. Искате ли да го научите?

— Не, скъпа майко. За какво би ми послужило това?

— Би ви помогнало да разсеете скуката си.

— А може би да я увелича. И после какво значение има езикът на чувствата, когато няма обект?

— Когато човек говори, той винаги говори някому. Това е по-добре, отколкото да разговаряш сам със себе си, макар че и това не е съвсем лишено от прелест.

— Нищо не разбирам от тези неща.

— Ако искаш, скъпо дете, аз бих могла да бъда по-ясна.

— Не, скъпа майко, не. Аз нищо не зная и предпочитам да не зная, вместо да придобия знания, които само ще ме направят още по-нещастна. Не желая нищо, и не искам да търся желаниа, които не бих могла да задоволя.

— А защо да не можеш?

— А как бих могла?

— Като мене.

— Като вас! Но в тази обител няма никой...

— Тук съм аз, скъпа приятелко, вие също сте тук.

— Е, добре, каква съм ви аз? Каква сте ми вие?

— Колко е невинна!

— Вярно е, скъпа майко, и бих предпочела да умра, отколкото да се променя.

Не зная какво лошо имаше в последните ми думи, но лицето ѝ изведнъж се промени. Тя стана сериозна, озадачена. Ръката, която

държеше върху едното ми коляно, първо престана да го притиска, а след това се дръпна. Гледаше надолу.

— Скъпа майко, какво направих? Нима, без да искам, казах нещо, което ви е оскърбило? Простете ми. Използвам свободата, която ми дадохте. Не обмислям предварително онова, което трябва да ви кажа; пък и да го правя, навярно бих казала същото, ако не и по-зле. Нещата, за които разговаряме, са ми толкова чужди! Простете ми...

При тези думи аз обвих врата ѝ с ръце и поставих глава върху рамото ѝ. Тя ме прегърна и ме притисна много нежно. Останахме така няколко мига. След това все така сърдечно и спокойно тя ме попита:

— Сюзан, спите ли добре?

— Много добре, особено от известно време.

— Заспivate ли, щом легнете?

— Обикновено.

— Но когато ви се случи да не заспите веднага, за какво мислите?

— За предишния си живот, за живота, който ми предстои, или се моля на бога, или плача, знам ли?

— А сутрин, ако се събудите много рано?

— Ставам.

— Веднага?

— Веднага.

— Не обичате ли да мечтаете?

— Не.

— Да се излежавате?

— Не.

— Да си стоите на топличко в леглото?

— Не.

— Никога...

При тази дума тя спря, и с основание щеше да ме попита нещо недобро и може би ще постъпя много по-лошо, като го кажа, но аз реших да не крия нищо.

— Никога ли не ви изкушава желанието да се насладите на собствената си красота?

— Не, скъпа майко, не зная дали съм красива, както твърдите вие, а освен това, дори да съм красива, човек е красив за другите, а не за себе си.

— Никога ли не ви е минавало през ум да прокарате ръце по гърдите, по бедрата, по корема си, по своята така твърда, нежна и бяла плът?

— О, не! Виж, това не! Това е грешно и ако ми се случеше, не знам как бих могла да го призная на изповедника си...

Не зная какво още си казахме, когато дойдоха да я предупредят, че някой я търси в приемната. Стори ми се, че това посещение я ядоса и тя предпочиташе да продължи разговора с мен, макар че за нашите приказки нямаше защо да се съжالياва. Все пак ние се разделихме.

Манастирът никога не бе живял така щастливо, както след моето постъпване в него. Като че характерът на игуменката бе престанал да бъде неуравновесен. Казваха, че благодарение на мен станал спокоен. В моя чест тя дори даде няколко дни почивка или онова, което в манастира наричат празници. През тези дни храната е малко по-добра от обикновено, черковните служби са по-кратки и часовете между тях монахините прекарват в свободни развлечения. Но това щастливо време трябваше да приключи и за другите, и за мене.

Сцената, която току-що описах, бе последвана от голям брой подобни сцени, които прескачам. Ето продължението.

Игуменката започна да става неспокойна; тя не беше вече така весела, отслабна, загуби покоя си. Една нощ, когато всички спяха и манастирът бе потънал в тишина, тя стана. След като поскита известно време из коридорите, тя дойде пред моята килия. Аз спя много леко и ми се стори, че я познах. Тя се спря и като опря чело на вратата ми, вдигна достатъчно шум, за да ме събуди в случай, че спя. Аз мълчах. Стори ми се, че някой стене, въздиша. Най-напред почувствувах лека тръпка, след това реших да кажа „Ave“^[8].

Вместо отговор чух леки стъпки, които се отдалечиха. След малко се върнаха пак. Жалбите и въздишките се подновиха; аз отново казах „Ave“, някой за втори път се отдалечи от вратата ми. Успокоих се и заспах. Докато спях, някой бе влязъл и стаята ми, седнал бе край леглото ми. Завесите бяха полуоткрехнати, някой държеше малка свещ, чиито пламък осветяваше лицето ми, и тази, която я държеше, ме гледаше как спя. Така поне ми се стори, когато отворих очи. Беше игуменката.

Станах веднага. Тя видя моята уплаха и ми каза:

— Сюзан, успокойте се, аз съм...

Положих отново глава върху възглавницата.

— Скъпа майко, какво правите тук по това време? Какво е могло да ви доведе при мене? Защо не спите?

— Не мога да заспя и дълго няма да мога да заспя. Измъчват ме лоши сънища; щом затворя очи, мъките, които сте изтърпели, изплуват във въображението ми. Аз ви виждам в ръцете на тези безчовечни жени, виждам ви с коси, разпилени върху лицето, виждам ви с окървавени крака, със запалена факла в ръката и въже около врата, струва ми се, че те ще ви отнемат живота. Изтръпвам цяла, започвам да треперя, облива ме студена пот, искам да ви се притека на помощ, започвам да викам, събуждам се и напразно чакам съня. Ето какво ми се случи тази нощ. Побоях се да не би небето да ми праща знамение, че с моята приятелка се е случило нещастие. Станах, приближих се до вашата врата, послушах се и ми се стори, че не спите; вие заговорихте нещо и аз се оттеглих. После се върнах, вие отново заговорихте и аз пак се отдалечих. Върнах се трети път и когато ми се стори, че вие спите, влязох. Доста време стоя до вас и се боя да не ви събудя. Най-напред се поколебах дали да открия завесите на леглото ви — исках да си отида, защото се страхувах, че ще смутя почивката ви, но не можах да устоя на желанието да видя дали моята скъпа Сюзан е добре. Погледнах ви — колко сте красива дори когато спите!

— Скъпа майко, колко сте добра!

— Измръзнах, но поне зная, че няма защо да се страхувам за моето дете, и мисля, че сега ще заспя. Дайте ми ръката си.

Подадох ръката си.

— Колко спокоен е пулсът ви! Колко равен. Нищо не ви вълнува.

— Аз спя доста спокойно.

— Колко сте щастлива!

— Скъпа майко, ще се простудите, ако продължавате да стоите така.

— Права сте. Сбогом, красива приятелко, сбогом, отивам си.

Но тя не си отиваше и продължаваше да ме гледа. От очите ѝ се отрониха две сълзи.

— Скъпа майко, какво ви е? Вие плачете. Колко съжалявам, че ви занимах със своите мъки!

В същия момент тя затвори вратата, изгаси свещта и се хвърли върху мен. Беше ме прегърнала, лежеше върху покривката до мене,

лицето ѝ беше прилепено до моето, сълзите ѝ мокреха бузите ми, тя въздишаше и молеше с жалостен, пресечен глас:

— Скъпа приятелко, смилете се над мен!

— Скъпа майко, какво ви е, лошо ли ви е? Какво трябва да направя?

— Аз съм изтръпнала, треперя цялата, смъртен хлад пронизва тялото ми.

— Искате ли да стана и да ви отстъпя леглото си?

— Не, не е необходимо да ставате. Само открийте малко завивката да бъде по-близо до вас. Ще се затопля и ще оздравея.

— Скъпа майко, това е забранено. Какво биха казали, ако се научат? Аз съм виждала да наказват монахини за много по-леки неща. В манастира „Сент-Мари“ една монахиня отиде през нощта в килията на друга монахиня, нейна близка приятелка, и аз не мога да ви опиша колко лоши неща помислиха за тях. Изповедникът на няколко пъти ме пита дали не са ми предлагали някога да спят до мен и много сериозно ми поръча да не позволявам такова нещо. Аз дори му говорих за ласките, с които ме обсипвате. Лично аз ги намирам много невинни, но той не мисли така. Не зная как забравих неговите съвети — бях си решила да поговоря с вас за тях.

— Скъпа приятелко, всички спят около нас, никой нищо няма да узнае. Аз съм тази, която възнаграждава и наказва. И каквото и да каже изповедникът, не виждам зло в това една приятелка да допусне до себе си друга приятелка, която, обзета от тревога, се е събудила и е дошла през нощта въпреки студа да види дали нейната любима не е изпаднала в беда. Сюзан, нима при вашите родители никога не сте спали с някоя от сестрите си?

— Не, никога!

— Но ако се наложеше, нима не бихте го сторили без всякакви скрупули? Ако вашата сестра, изплашена и премръзнала, беше дошла да ви помоли да легне до вас, бихте ли ѝ отказали?

— Мисля, че не.

— А аз не съм ли вашата скъпа майка?

— Да, но това е забранено.

— Скъпа приятелко, аз забранявам това на другите, но на вас го разрешавам и ви моля да го сторите. Нека се стопля за момент и ще си отида. Дайте ми ръката си...

Подадох ѝ ръката си.

— Ето пипнете, вижте сама, аз треперя, зъзна, студена съм като мрамор...

И това беше вярно.

— О, скъпа майко, ще се разболеете. Но почакайте, аз ще се отдръпна до самия край на леглото и вие ще се настаните на затопленото място.

Извърнах се на една страна, в самия край, открих свивката и тя легна на моето място. О, колко ѝ беше зле! Тръпки разтърсваха цялото ѝ тяло. Искаше да ми говори, искаше да се приближи до мен, но не можеше да каже нито сричка, не можеше да се помръдне. Тя само повтаряше тихо:

— Сюзан, приятелко моя, елате малко по-близо...

Ти протегна ръце, аз се обърнах с гръб към нея. Тя ме прихвана внимателно, притегли ме към себе си, мушна дясната си ръка под мен, а лявата метна отгоре ми и каза:

— Замръзнала съм. Толкова ми е студено, че се боя да ви докосна от страх да не ви причиня болка.

— Скъпа майко, не се страхувайте.

Тя веднага сложи едната ръка върху гърдите ми, а другата около кръста ми, краката си беше поставила под моите и аз ги притисках, за да ги затопля, а скъпата майка ми казваше:

— О, скъпа приятелко, вижте колко бързо се затоплиха краката ми, защото нищо не ги отделя от вашите.

— Но какво пречи да се стоплите цялата по същия начин.

— Нищо, стига да искате.

Бях се обърнала към нея, тя беше разтворила нощницата си, аз щях да направя същото, когато изведнъж някой удари два пъти силно по вратата. Изплашени, ние моментално скочихме — аз от едната страна на леглото, игуменката — от другата. Ослушахме се и чухме, че някой се прибира на пръсти в съседната стая.

— О — казах ѝ аз, — това е сестра Терез. Тя сигурно ви е видяла, като минавате през коридора и влизате при мен; сигурно ни е подслушвала и е чула нашия разговор. Какво ще каже?

Бях ни жива, ни умряла.

— Да, тя е — каза разгневена игуменката, — боя се, че е тя, но се надявам, че ще запомни за дълго своята дързост.

— О, скъпа майко, не ѝ причинявайте никакво зло.

— Сбогом, Сюзан, лека нощ. Легнете си и спете добре. Освобождавам ви от сутрешната молитва. Отивам при онази глупачка. Дайте ми ръката си...

Протегнах ѝ ръката си през леглото — тя повдигна дългия ръкав и въздишайки, я покри с целувки от върха на пръстите до самото рамо. Излезе си, като заяви, че безразсъдната сестра, която бе дръзнала да я смути, дълго ще си спомня за това. Веднага се примъкнах до другия край на леглото, който беше по-близо до вратата, и се ослушах. Тя влезе при сестра Терез. Изкуши ме желанието да стана, да ида при сестра Терез и да се намеся между нея и игуменката, ако случайно сцената стане много бурна, но бях така смутена и се чувствавах така неудобно, че предпочетох да остана в леглото си. Не можех обаче да заспя. Мислех, че целият манастир ще започне да ме одумва, че тази случка, която сама по себе си беше съвсем проста, ще бъде разказвана с най-неблагоприятни подробности, че тук ще стане по-лошо, отколкото в „Лоншан“, където ме обвиняваха не зная в какво, че нашата грешка ще стигне до по-висшите ни ръководители, игуменката ще бъде сменена и двете ще бъдем строго наказани. Слухът ми обаче беше нащрек; аз чаках с нетърпение нашата майка да излезе от килията на сестра Терез. Очевидно да се оправи тази работа, не бе много лесно, защото тя прекара там почти цялата нощ. Как я окайвах! Тя беше по нощница, гола, смразена от студ и от гняв.

На заранта много ми се щеше да използвам разрешението на игуменката и да остана в леглото си, но се сетих, че не бива да постъпвам така. Облякох се бързо и бях първа в черквата, където игуменката и сестра Терез не се появиха въобще. Това много ме зарадва: първо, защото щеше да ми бъде трудно да изтърпя присъствието на тази сестра, без да се смутя, второ, защото беше явно, че щом са ѝ разрешили да отсъства от черковната служба, тя е получила прошка, така че аз нямаше за какво да се тревожа. Бях отгатнала правилно: щом завърши службата, игуменката ме повика. Отидох да я видя. Тя беше още в леглото си, изглеждаше съкрушена.

— Много страдах и никак не спях — каза тя. — Сестра Терез е луда. Ако това ѝ се случи още веднъж, ще наредя да я затворят.

— О, скъпа майко, не я затваряйте никога.

— Всичко ще зависи от нейното поведение. Тя ми обеща, че ще бъде по-добра, и аз разчитам на нейната дума. А вие, скъпа Сюзан, как се чувствувате?

— Добре, скъпа майко.

— Починахте ли си малко?

— Много малко.

— Казаха ми, че сте били на черква. Защо не останяхте в леглото си?

— Бих се чувствувала зле там, а освен това помислих, че ще бъде по-добре...

— Не, нямаше никакво неудобство. Но на мен ми се спи. Съветвам ви да направите същото в своята килия, освен ако не предпочитате едно място до мен.

— Скъпа майко, аз съм ви безкрайно задължена. Свикнала съм да спя сама и не бих могла да спя с друга.

— Вървете тогава. На обяд аз няма да слизам в трапезарията, ще ми донесат храната тук; може би няма да стана през целия ден. Ще дойдете с някои други сестри, на които вече поръчах да кажат.

— А сестра Терез ще бъде ли между тях?

— Не.

— Не съжалявам.

— Защо?

— Не зная. Струва ми се, че се страхувам да я срещна.

— Успокойте се, дете мое. Уверявам ви, че тя се бои от вас повече, отколкото вие трябва да се плашите от нея.

Оставих игуменката и отидох да почина. Следобед отидох при игуменката, където заварих събрани доста голям брой монахини — най-младите и най-хубавите от целия манастир. Другите вече бяха направили своето посещение и бяха си отишли. Вие разбирате от живопис, господин маркизе, и трябва да ви уверя, че картината беше доста приятна за гледане. Представете си едно ателие с десет или дванадесет млади жени, най-малката от които беше може би на петнадесет години, а най-възрастната — на не повече от двадесет и три, игуменката, около четиридесетгодишна, бяла, свежа, добре сложена, полуизправена в леглото си, с двойна брадичка, която умееше да носи доста изящно, със закръглени, сякаш минали през струг ръце, пръсти, заострени като вретена, трапчинки, с очи черни, големи, живи

и нежни, които почти никога не разтваряше изцяло, а държеше полузатворени, сякаш за нея бе уморително да ги държи отворени. Устните ѝ бяха алени като роза, зъбите — бели като мляко, страните — изключително красиви, главата — много приятна, потънала в меката възглавница, ръцете — отпуснати лениво покрай тялото, с малки възглавнички под лактите, за да ги поддържат. Аз бях седнала на края на леглото и не правех нищо, една монахиня седеше в креслото с бродерия върху коленете, други бяха застанали до прозореца — плетяха дантела. Някои бяха насядали на земята върху възглавници, смъкнати от столовете; приказваха, бродираха, навиваха прежда на чекрък. Едни бяха светли, други мургави и всички те бяха хубави, макар и да не си приличаха. Характерите им бяха толкова различни, колкото и физиономиите. Едни бяха спокойни, други весели, трети сериозни, меланхолични или тъжни. Всички работеха нещо с изключение на мен. Не беше трудно да различиш кои са приятелки, кои са безразлични и кои са неприятелки. Приятелките седяха една до друга или една срещу друга, работеха и същевременно разговаряха, съветваха се, поглеждаха се крадешком, стискаха си пръстите под предлог, че си подават карфица, игла или ножица. Игуменката ги оглеждаше всичките. Една упрекваше за прекаленото ѝ старание, друга — за мързела ѝ, трета — за нейното безразличие, четвърта за това, че е тъжна. Тя искаше да ѝ покажат ръкоделието си, хвалеше или укоряваше, поправяше покривалото върху главата на една.

— Булото ви е много издадено напред... Подбрадникът закрива прекалено голяма част от лицето, не се виждат достатъчно страните... Тези гънки не падат добре...

Тя имаше за всяка дребни упреци или дребни ласки.

Докато всички се занимаваха с нещо, чух леко почукване на вратата. Отидох. Игуменката ми каза:

— Сестра Сюзан, ще се върнете, нали?

— Да, скъпа майко.

— Елате на всяка цена, защото трябва да ви съобщя нещо важно.

— Ще се върна.

Беше нещастната сестра Терез. Тя постоя един миг мълчалива, аз също. След това ѝ казах:

— Скъпа сестро, на мен ли се сърдите?

— Да.

— С какво бих могла да ви услужа?

— Ще ви кажа. Върху мене се стовари гневът на нашата скъпа майка; мислех, че ми е простила и имах известно основание да мисля така. Сега обаче вие всички сте при нея, а мен ме няма и ми е наредено да си стоя в килията.

— Бихте ли искали да влезете?

— Да.

— Искате ли да измоля нейното разрешение?

— Да.

— Почакайте, скъпа приятелко, отивам.

— Вие наистина ли ще ѝ говорите за мен?

— Разбира се. И защо да не ви обещаю това? И защо да не го направя, след като съм ви обещала?

— О — отвърна ти, като ме гледаше нежно, — аз ѝ прощавам, прощавам ѝ слабостта, която проявява към вас, защото вие притежавате всички чарове, най-красивата душа и най-красивото тяло.

Бях очарована, че ще мога да ѝ направя тази малка услуга. Влязох. В мое отсъствие друга монахиня беше заела мястото ми в края на леглото и беше се навела към игуменката, опряла лакти на бедрата ѝ, за да ѝ покаже своето ръкоделие. Игуменката казваше „да“ или „не“ с почти затворени очи и почти без да я гледа, а аз стоях права до нея и тя не ме забелязваше. Скоро обаче тази лека разсеяност премина. Тази, която беше заела мястото ми, стана; аз седнах там отново. След това се наклоних към игуменката, която беше се поизправила върху възглавниците си, и замълчах, но я гледах с поглед, който показваше, че искам някаква милост от нея.

— Какво има? — попита ме тя. — Говорете. Какво искате? Нима някога съм ви отказвала нещо?

— Сестра Терез.

— Разбирам. Аз съм много недоволна от нея, но ѝ прощавам, щом за нея ходатайствува сестра Сюзан. Идете ѝ кажете, че може да влезе.

Изтичах. Бедната мъничка сестра чакаше на вратата. Казах ѝ да влезе. Тя пристъпи, треперейки. Очите ѝ гледаха към земята; държеше дълго парче муселин, прикрепено към някаква кройка, която изтърва при първата си стъпка. Аз я прибрах, хванах сестрата за ръка и я заведох при игуменката. Тя се хвърли на колене, грабна ръката ѝ и я

целуна, въздишайки с разплакани очи. След това взе и моята ръка, сложи я върху ръката на игуменката и ги целуна и двете. Игуменката ѝ направи знак да стане и да се настани където иска. Тя се подчини. Поднесоха закуска, игуменката стана, но не седна с нас, а се заразхожда край масата: ту поставяше ръка върху главата на една, притегляше я леко назад и я целуваше по челото, ту повдигаше подбрадника на друга, поставяше ръка върху оголения врат и стоеше така облегната на креслото ѝ. После минаваше към трета, погалваше я или ѝ поднасяше ръката си за целувка. С края на устните си опитваше сервираните неща и ги раздаваше на една или на друга. След като се поразходи така известно време, тя спря срещу мен: гледаше ме много нежно и много ласкаво. В това време другите бяха навели очи, сякаш се бояха да не я смутят или разсеят, особено сестра Терез. Слез закуската аз седнах на клавесина и акомпанирах на две сестри, които пяха без школовка, но с вкус, много вярно и имаха хубави гласове. Аз също пях, като си акомпанирах. Игуменката беше седнала до самия клавесин, сякаш за нея бе върховно удоволствие да ме чува и вижда. Другите слушаха прави, без да правят нищо, или отново се бяха заели със своите ръкоделия. Тази вечер беше чудесна. Накрая всички монахини се оттеглиха. Тръгнах с другите, но игуменката ме спря.

— Колко е часът? — попита ме тя.

— Скоро ще бъде шест.

— Сега ще дойдат някои от моите помощнички. Аз размислих върху това, което ми разказахте за вашето излизане от манастира „Лоншан“. Споделих с тях мислите си, те ги одобриха. Ние искаме да ви направим едно предложение. Не е възможно да не успеем; ако успеем, това ще бъде едно добро дело за нашата обител, а и за вас ще бъде приятно...

В шест часа нейните помощнички, наричани „дискретните“, влязоха. Дискретността в манастирите е винаги много износена и много стара. Аз станах, те седнаха и игуменката ми каза:

— Сестра Сюзан, вие ми съобщихте, че сумата, която беше внесена тук за вас като зестра-дарение, дължите на добрината и усърдието на господин Манури.

— Да, скъпа майко.

— Значи, аз не се лъжа и сестрите в „Лоншан“ са задържали зестрата, която вие сте заплатили, когато сте влезли при тях?

— Да, скъпа майко.

— Те нищо ли не ви върнаха?

— Не, скъпа майко.

— Никаква издръжка ли не ви изпращат?

— Не, скъпа майко.

— Това не е справедливо. Аз говорих за това с моите помощнички и те също като мене мислят, че вие имате право да предявите срещу тях иск тази зестра-дарение да бъде възстановена в полза на нашия манастир или да ви се изплаща определена рента. Средствата, получени благодарение на интереса, проявен от господин Манури към вас, нямат нищо общо със сумите, които сестрите от „Лоншан“ ви дължат. Той не е внесъл новото дарение, за да използват те другите ви пари.

— Не вярвам. Но за да се уверим, че е така, най-лесно би било да му пишем.

— Разбира се, но в случай, че неговият отговор бъде такъв, какъвто смятаме, ето какво искаме да ви предложим. Ще заведем от ваше име дело срещу манастира „Лоншан“, нашият манастир ще поеме разноските, които няма да бъдат много големи, тъй като по всяка вероятност господин Манури не ще откаже да се заеме с тази работа. Ако спечелим, манастирът ще раздели с вас поравно основния капитал или рентата. Какво ще кажете за това, скъпа сестро? Вие не отговаряте, мислите за нещо.

— Мисля си, че сестрите от „Лоншан“ ми причиниха много злини и ще бъда отчаяна, ако си въобразят, че си отмъщавам.

— Не става дума за отмъщение, въпросът е да поискате обратно онова, което ви дължат.

— И още веднъж да ставам обект на зрелища!

— Това е най-малкото неудобство. За вас почти няма да става дума. Освен това нашият манастир е беден, а манастирът в Лоншан е богат. Вие ще бъдете наша благодетелка, поне докато сте жива. Ние нямаме нужда от това съображение, за да проявяваме интерес към вашето добро здраве и дълголетие, ние всички ви обичаме...

И всички нейни помощнички повториха едновременно:

— А няма някой би могъл да не я обича? Тя е свършена.

— Аз всеки момент мога да напусна този свят. Друга игуменка може би няма да изпитва, о, положително няма да изпитва към вас

същите чувства като мене. Могат да ви се случат леки неразположения, да имате някакви дребни нужди; много приятно е да притежаваш малко пари, с които да облекчиш себе си и да послужиш на другите.

— Скъпи майки, тези съображения не са за пренебрегване, след като вие имате добрината да мислите за тях. Има други, които ме засягат още повече, но аз съм готова да погазя заради вас своята неприязън. Единствената милост, която искам, скъпа майко, е да не предприемате нищо, преди да разговаряте с господин Манури в мое присъствие.

— Това е съвсем естествено. Искате ли да му пишете лично?

— Скъпа майко, както вие пожелаете.

— Пишете му. И за да не се връщаме два пъти към този въпрос, защото аз не обичам тези неща, те ме отегчават до смърт, пишете му веднага.

Дадох ми перо, мастило и хартия и аз веднага помолих г-н Манури да бъде така добър и да пристигне в Арпажон веднага щом неговите задължения му позволят да го стори. Писах му, че отново имам нужда от неговата от помощ и от неговия съвет по един доста важен въпрос и т.н. Съветът прочете писмото, одобри го и то замина.

Г-н Манури дойде след няколко дни. Игуменката му обясни за какво става дума. Той без всякакво колебание се съгласи с нея. Нареккоха моите скрупули смешни, решено бе монахините от „Лоншан“ да бъдат уведомени още на следващия ден. Така и стана. И ето че въпреки моето желание името ми отново се появи в разни документи, решения, съдебни заседания, и то с подробности, предположения, лъжи и клевети, способни да ме направят противна на публиката и да настроят зле съдиите срещу мен. Но, господин маркизе, нима на адвокатите е разрешено да клеветят колкото си искат, нима няма никакво правосъдие за тях? Ако можех да предвидя всички огорчения, които цялата тази работа ми навлече, уверявам ви, че никога не бих се съгласила да се започне това дело. Постараха се да изпратят на няколко монахини от нашия манастир публикуваните против мен текстове. Те по всяко време идваха при мен да ми искат подробности за отвратителни събития, в които нямаше и сянка от истина. Колкото по-настойчиво твърдах, че не зная, толкова по-виновна ме смятаха. Понеже нищо не обяснявах, нищо не признавах, всичко отричах, те мислеха, че всичко е вярно. Подхилваха се, подхвърляха ми

двусмислени и много обидни думи, вдигаха рамене и не вярваха в моята невинност. Плачех, бях отчаяна.

Но една мъка никога не идва сама. Дойде време за изповед. Аз вече бях признала за своя грешка първите ласки на игуменката. Моят изповедник изрично ми бе забранил да ги допускам. Но как да откажеш нещо, толкова приятно на една жена, от която зависиш изцяло, след като сам не виждаш в тях нищо лошо?

Тъй като този изповедник ще играе голяма роля в остатъка от моите спомени, мисля, че ще бъде добре да го познавате.

Той е от ордена на корделиерите, нарича се отец Лъомоан и няма повече от четиридесет и пет години. Такава хубава физиономия рядко се среща: спокойна, приветлива, открита, усмихната, приятна, когато не мисли за своето положение. Но щом се сети, челото му се набръчква, веждите се свъсват, очите гледат надолу и цялото му държание става строго и сурово. Не познавам два по-различни човека от отец Лъомоан пред олтара и отец Лъомоан сам в приемната или в нечия компания. Впрочем всички духовни лица са такива и самата аз неведнъж съм се хващала, когато трябва да ида в приемната, как изведнъж спирам, оправям булото си, подбрадника, придавам съответно изражение на лицето, очите, устните, нагласям ръцете си, цялото си държание, стойката, походката, заимствувам чуждо поведение и скромност, които продължават повече или по-малко в зависимост от това с какви хора трябва да говоря. Отец Лъомоан е висок, снажен, весел, много приятен, когато не се контролира; той говори великолепно. В своя манастир се слави като голям теолог, а в обществото като голям проповедник. Той е чудесен събеседник, много учен мъж, с безкрайни познания извън духовната сфера. Гласът му е великолепен, знае музика, история, чужди езици, защитил е докторат в Сорбоната. Макар и млад, той вече е минал през всички висши звания на своя орден. Мисля, че не е способен на интриги и не е амбициозен; неговите събратя го обичат. Той сам бе поискал и му бяха разрешили да стане игумен на манастира в Етамп, преценявайки, че мястото е тихо и ще може спокойно да се отдаде на някои започнати от преди проучвания. Изборът на изповедник е много важно нещо за един женски манастир; духовният ръководител трябва да бъде човек виден и авторитетен. Нашите направиха всичко, за да издействуват отец Лъомоан, и успяха — поне за по-важните случаи.

Пращаха колата на манастира да го вземе в навечерието на големите празници и той идваше. Човек трябваше да види отнякъде какво раздвижване предизвикваше сред цялата общност очакването на отец Лъомоан, как всички бяха весели, затваряха се в килиите, подготвяха своята изповед. Искаха да останат на разговор с него колкото се може по-дълго.

Беше навечерието на Петдесетница, очаквахме го. Аз бях неспокойна. Игуменката забеляза това и заговори с мен по този въпрос. Не скрих от нея причината за моята загриженост. Стори ми се, че тя е още по-разтревожена, макар че направи всичко, за да го прикрие. Тя нарече отец Лъомоан смешен човек, подигра се с моите скрупули, попита ме дали отец Лъомоан знае за невинния характер на нейните и на моите чувства повече от собствената ни съвест и дали аз се упреквам в нещо. Отговорих, че не.

— Добре тогава — каза ми тя, — аз съм ваша игуменка и вие ми дължите послушание: заповядвам ви да не му говорите за тези глупости. Няма смисъл да ходите на изповед, ако ще го занимавате с дреболии.

Отец Лъомоан обаче пристигна и аз се готвех за своята изповед, но други по-припрени ме бяха изпреварили. Наближаваше моят ред, когато игуменката дойде, повика ме и ми каза:

— Сестра Сюзан, аз размислих върху това, което ми казахте. Върнете се в килията си, не искам днес да се изповядвате.

— Но защо, скъпа майко? Утре е голям празник, ден на всеобщо причастие. Какво ще помислят за мен, ако аз единствена не се доближа до светия олтар?

— Няма значение, да казват каквото си искат. Вие няма да идете на изповед.

— Скъпа майко, ако е вярно, че ме обичате, не ме измъчвайте по този начин, моля ви, направете ми тази милост.

— Не, не, това не е възможно, вие ще ми създадете някакви неприятности с този човек, а аз не искам това.

— Не, скъпа майко, няма да ви създам неприятности!

— Тогава обещавайте ми... Не, излишно е. Утре ще дойдете в моята стая и ще се изповядате пред мен. Не сте сторили никакъв грях, който да не мога аз да ви опростя, и ще се причестите с другите. Хайде.

И така, аз се оттеглих, стоях в килията си тъжна, неспокойна, замислена и не знаех какво да правя — дали да отида при отец Льомоан въпреки игуменката, или да се задоволя с нейното утрешно опрощение, дали да отида на причастие с останалите монахини, или да се откажа от причастиято, каквото и да си кажат другите. В този момент влезе игуменката. Тя се бе изповядала и отец Льомоан я беше попитал защо не ме вижда, дали не съм болна. Не зная какво му беше отговорила, но той ме чакаше в изповедалнята.

— Така че идете там — каза ми тя, — щом това е необходимо, но обещавайте ми, че ще мълчите.

Аз се колебаех, тя настояваше.

— Лудо момиче, какво лошо има в това да премълчиш една постъпка, която не е била лоша?

— А какво лошо има, ако я кажеш?

— Нищо, но е свързано с известни неудобства. Кой знае какво значение може да й придаде този човек. Така че обещавайте ми.

Аз продължавах да се колебаю, но накрая обещах да не казвам нищо, ако той не задава въпроси, и отидох на изповед.

Изповядах се, млъкнах, но изповедникът започна да ме разпитва и аз не скрих нищо. Той ми зададе хиляди странни въпроси, които не разбирам и сега, като си ги спомням. Към мен той се отнесе снизходително, но за игуменката говори с изрази, които ме накараха да изтръпна. Той я нарече недостойна, лекомислена, лоша монахиня, порочна жена, развратна душа и ме задължи, под страх, че ще извърша смъртен грях, никога да не оставам насаме с нея и да не търся никакви ласки от нейна страна.

— Но, отче — казах аз, — тя е моя игуменка, тя може да влиза при мен и да ме вика при себе си, когато поиска.

— Зная, зная и искрено съжалявам. Скъпо дете, благословен да бъде бог, който ви е опазил до този момент. Не смея да ви обяснявам нещата по-ясно, защото се боя да не стана съучастник на вашата недостойна игуменка и да попаря с отровния дъх, който въпреки волята ми би излязъл от моите устни, едно деликатно цвете, запазено свежо и неопетнено до вашата възраст само благодарение на особеното благоволение на провидението. Заповядвам ви да избягвате вашата игуменка, да отблъсквате всички нейни ласки, никога да не влизате сама при нея, да затваряте вратата си за нея особено през нощта, да

ставате от леглото си, ако тя влезе при вас въпреки волята ви, да излизате в коридора, да викате, ако трябва, да слизате по нощница до подножието на олтара, да изпълните цялата обител с виковете си и да направите всичко, което любовта към бога, страхът от престъплението и светостта на монашеския сан и вашето спасение биха ви подсказали, ако сатаната лично се явеше пред вас и започнеше да ви преследва. Да, дете мое, сатаната, принуден съм да ви покажа вашата игуменка в неговия образ. Тя е затънала в бездната на престъплението, стреми се да въвлече там и вас и вие може би щяхте вече да бъдете там с нея, ако вашата невинност не беше я накарала да се стъписа ужасена и да спре.

Той повдигна очи към небето и се провикна:

— Господи, покровителствайте и занапред това дете... Повтаряйте с мен: „Satana, vade retro, arage, Satana!“^[9]. Ако тази нещастница ви попита, кажете ѝ всичко, повторете ѝ моите думи. Кажете ѝ, че щеше да бъде по-добре да не беше се раждала или сама да се бе хвърлила в ада чрез насилствена смърт.

— Но, отче — възразих аз, — вие сам я изслушахте преди малко.

Той нищо не отговори, само въздъхна дълбоко, облегна ръце на една от стените на изповеднята и подпря глава върху тях като човек, пронизан от силна болка. Остана така известно време. Не знаех какво да мисля, коленете ми трепереха, бях така смутена, така объркана, че не може да се изрази с думи. Приличах на пътник, който крачи в мрака сред невидими за него пропасти, а от всички страни подземни гласове крещят срещу него: „Свършено е с тебе!“ След това отец Лъомоан ме погледна спокойно, но с умиление и ме попита:

— Здрава ли сте?

— Да, отче.

— Ще ви бъде ли прекалено тежко, ако прекарате една безсънна нощ?

— Не, отче.

— Тогава тази нощ няма да си лягате. Веднага след вечеря ще идете в черквата, ще коленичите пред олтара и ще прекарате нощта в молитви. Вие не знаете на каква опасност сте били изложена, ще благодарите на бога, че ви е опазил, и утре ще пристъпите до светия олтар за причастие заедно с всички други монахини. Единственото изкупление, което ви налагам, е да страните от своята игуменка и да отблъсквате нейните отровни ласки. Вървете си; аз ще присъединя

своите молитви към вашите. Колко тревоги ще ми причините! Аз чувствавам какви последици ще има съветът, който ви давам, но съм длъжен да го сторя заради вас и заради себе си. Бог е господар и ние имаме само един закон.

Аз много смътно си спомням, господине, всичко, което той ми каза. Когато сравнявам думите му, такива, каквито ви ги предавам сега, със страшното впечатление, което ми направиха тогава, струва ми се, че няма място за съпоставка. То е, защото аз предавам несвързани, накъсани изрази, липсват много неща, които не съм запомнила, защото нямах ясна представа за тях и не придавах, а и сега не придавам никакво значение на нещата, срещу които той най-много негодуваше. Например какво толкова странно намираше той в сцената с клавесина? Нима няма хора, на които музиката да въздейства много силно? На самата мен са ми казвали, че има мелодии, извивки, които променяли изцяло собствената ми физиономия. В такива моменти аз сякаш не съм на себе си, не знам какво става с мен. Но не мисля, че това е грях. Защо да не кажем същото и за моята игуменка, която въпреки всичките си лудости и неравния си характер беше положително една от най-чувствителните жени на света? Тя не можеше да слуша един потрогателен разказ, без да се облее в сълзи. Когато ѝ разказвах своята история, тя изпадна в такова състояние, достойно за съжаление. Защо той не наричаше престъпление и нейното съчувствие? А нощната сцена, чийто изход той очакваше със смъртен страх? Този човек положително е прекалено строг.

Както и да е, аз изпълних много точно нарежданията, чийто непосредствен резултат той очевидно бе предвидил. Щом излязох от изповеднята, аз паднах ничком пред олтара. Ужас сковаваше мозъка ми. Останах там до вечеря. Разтревожена за мен, игуменката бе изпратила да ме търсят. Бяха ѝ отговорили, че се моля. Тя се показа няколко пъти на вратата на черквата, но аз се престорих, че не я забелязвам. Удариха камбаната за вечеря, аз отидох в трапезарията, вечерях набързо и щом свърших, веднага се върнах в черквата. Не се явих на вечерните свободни занимания. Когато дойде време всички да се оттеглят в килиите си, аз не се качих горе. Игуменката знаеше какво бе станало с мен. Беше вече доста късно през нощта, манастирът бе потънал в тишина, когато тя слезе при мен. Във въображението ми се изписа образът ѝ такъв, какъвто ми го бе посочил изповедникът.

Разтреперах се цялата, не смеех да я погледна, струваше ми се, че ще я видя с отвратително, обхванато от пламъци лице, и повтарях дълбоко в себе си: „Satana, vade retro, apage, Satana! Господи, спаси ме, прогони този демон от мене.“

Тя коленичи и след като се помоли известно време, ми каза:

— Сестра Сюзан, какво правите тук?

— Сама виждате, госпожо.

— Знаете ли колко е часът?

— Да, госпожо.

— Защо не се прибрахте в килията си в определения час?

— Подготвям се за чествуването на утрешния голям ден.

— Значи, имате намерение да прекарате тук нощта?

— Да, госпожо.

— А кой ви разреши това?

— Изповедникът ми нареди така.

— Изповедникът няма право да се меси във вътрешния ред на манастира. Аз ви заповядвам да си легнете.

— Госпожо, това е изкуплението, което той ми нареди.

— Ще го замените с нещо друго.

— Аз нямам право да избирам.

— Хайде, дете мое, елате. През нощта в черквата става студено, може да настинете. Ще се молите в килията си.

След тези думи тя се опита да ме хване за ръката, но аз бързо се отдръпнах.

— Вие ме избягвате?

— Да, госпожо, избягвам ви.

Светостта на мястото, присъствието на бога, невинността, която чувствувах в сърцето си, ми даваха кураж и аз се осмелих да вдигна поглед към нея, но щом я зърнах, нададох силен вик и започнах да тичам, крещейки като обезумяла:

— Далеч от мене, сатана!

Тя не ме последва. Стоеше неподвижна на мястото си и протегнала кротко ръце към мене, ми каза с нежен, затрогващ глас:

— Какво ви е, откъде у вас този ужас? Спрете. Аз не съм сатаната, аз съм вашата игуменка и приятелка.

Спрях се, извърнах се към нея и видях, че се бях изплашила от едно странно видение, рожба на моето въображение: тя беше застанала

така, че лампата в черквата осветяваше само лицето и края на ръцете ѝ, останалото бе в сянка. Това ѝ придаваше странен вид. Поуспокоена, аз се хвърлих върху един молитвен стол. Тя се приближи, седна в съседния стол, но аз станах и се настаних на стола зад нея. Така пътувахме от стол на стол, докато стигнахме до последния. Там аз спрях и я заклек да остави поне едно празно място между себе си и мен.

— Да, разбира се — отговори тя.

Седнахме и двете. Разделяше ни един стол. Тогава игуменката заговори първа и ми каза:

— Мога ли да науча от вас, сестра Сюзан, на какво се дължи ужасът, който моето присъствие ви причинява?

— Скъпа майко, простете ми. Това не идва от мен, а от отец Льомаан. Той ми представи в най-отвратителна светлина вашата нежност към мен, вашите ласки, в които, трябва да призная, не виждам нищо лошо. Той ми заповяда да ви избягвам, да не влизам вече при вас сама, да излизам от килията си, когато вие влезете там. Той ви обрисова пред мен като демон и какво ли не ми наприказва по този въпрос.

— Значи, вие сте му говорили?

— Не, скъпа майко, но не можех да не отговарям на неговите въпроси.

— Значи, за вас аз съм ужасна?

— Не, скъпа майко, аз не мога да не ви обичам, да не чувствавам цената на вашата доброта, да не ви помоля да бъдете и занапред добра към мен, но ще се подчиня на изповедника си.

— Значи, няма да идвате вече да ме виждате?

— Не, скъпа майко.

— Няма да ме приемате вече в килията си?

— Не, скъпа майко.

— Ще отблъскват моите ласки?

— Това ще ми струва много, защото по рождение съм гальовна и обичам да бъда галена, но ще трябва да се подчиня. Обещах го на моя изповедник, заклек се и пред олтара. Ако можех да ви предам начина, по който той се изразява. Той е набожен, просветен човек; какъв интерес би имал да ми сочи опасността там, където тя не съществува, да отдалечава сърцето на една монахиня от сърцето на нейната

игуменка. Може би в тези съвсем невинни от ваша и от моя страна постъпки той съзира кълновете на тайна поквара, която му се струва напълно развита у вас, и се бои, че ще я развиете и у мен. Няма да скрия от вас, че като се замислям върху усещанията, които понякога съм изпитвала... Защо, скъпа майко, когато се разделям с вас и се прибирам в килията си, аз съм развълнувана, замислена? Защо не мога в това състояние нито да се моля, нито да върша нещо? Откъде това чувство на известно отегчение, което никога преди не съм изпитвала? Защо аз, която никога не съм спала денем, сега се унасях в дрямка? Мислех, че вие страдате от някаква заразна болест, която започна да се проявява и в мен. Отец Лъомоан вижда нещата съвсем по друг начин.

— И как ги вижда?

— Той вижда във всичко това гнусно престъпление. За него вие вече сте загубена, моята гибел е предстояща, знам ли?

— Хайде, вашият отец Лъомоан страда от привидения. Той не за пръв път ми устройва такива неразбории. Достатъчно е да се привързва малко повече към някоя от монахините, и той веднага се заема да ѝ развинтва мозъка: за малко не подлуди нещастната сестра Терез. Всичко това започва да ми омръзва и аз ще се отърва от този човек. Така и така живее на десет левги оттук, винаги трудно го докарваме при нас и не можем да разполагаме с него, когато поискаме. Но за това ще говорим, когато бъдем по-спокойни. Значи, не искате да се качите горе?

— Не, скъпа майко, моля ви, направете ми тази милост — разрешете ми да прекарам тук нощта. Ако не изпълня това свое задължение, утре не ще посмея да приема причастието с останалите. Но вие, скъпа майко, ще се причестите ли?

— Разбира се.

— Нима отец Лъомоан не ви е казал нищо?

— Не.

— Но как е възможно това?

— Ами той не е имал повод да ми говори за това. Човек отива в изповеднята, за да изповяда греховете си, а аз не мисля, че е грях да обичаш нежно едно така мило дете като сестра Сюзан. Ако имам някакъв грях, то е, че съсредоточавам върху нея чувството, което би трябвало да раздам поравно на всички членки на нашата общност, но това не зависи от мен; аз не мога да не забележа достойнствата там,

където те съществуват, и да не проявявам предпочитание към тях. Нека бог ми прости, но аз не разбирам как вашият отец Лъомоан вижда гибелта на моята душа в едно толкова естествено пристрастие, от което човек така трудно може да се опази. Старая се да направя щастливи всички, но има сестри, които ценя и обичам повече от други, защото са по-мили и по-достойни за уважение. Ето цялото ми престъпление спрямо вас, сестра Сюзан, намирате ли, че то е толкова голямо?

— Не, скъпа майко.

— Хайде, скъпо дете, нека се помолим и двете и да се приберем.

Аз я молих отново да ми позволи да прекарам нощта в черквата. Тя се съгласи при условие, че това няма да се случва повече, и се оттегли.

Аз премислих всичко, което тя ми бе казала. Молах бога да ми прати просветление. Разсъждавах и като взех пред вид всичко, стигнах до извода, че макар двама души да са от един и същи пол, може би в най-добрия случай не е прилично да си доказват приятелството по определен начин, че отец Лъомоан, човек строг и взискателен към себе си и към другите, може би е пресилил нещата, но че неговият съвет да избягвам прекалената фамилиарност на моята игуменка, като проявявам голяма сдържаност, е добър и аз си обещах да го следвам.

На заранта, когато дойдоха в черквата, монахините ме завариха на същото място. Те се приближиха до олтара начело с игуменката и това ме убеди докрай в нейната невинност, без да разколебае моето решение. Освен това аз съвсем не изпитвах към нея толкова силно влечение, колкото тя към мен. Без да искам, я сравнявах с първата си игуменка; каква разлика! Нито същото благочестие, нито същата сериозност, нито същото достойнство, нито същата дълбока вяра, нито същият ум, нито същият вкус към реда.

В разстояние на няколко дни се случиха две големи събития. Първо, аз спечелих делото срещу монахините от „Лоншан“. Те бяха осъдени да платят на манастира „Сент Йотроп“, където бях сега, издръжка, пропорционална на моята зестра-дарение. Второ — нашият изповедник бе сменен. Игуменката лично ми съобщи тази новина.

Аз обаче отивах при нея само придружена от друга монахиня и тя вече не идваше сама при мене. Тя продължаваше да ме търси, но аз я избягвах. Тя забелязваше това, упрекуваше ме. Не зная какво ставаше

в нейната душа, но трябва да е било нещо необикновено. Тя ставаше нощем и се разхождаше из коридорите, особено в моя. Чувах я как минава нагоре и надолу, спира пред моята врата, стене, въздиша. Треперех цялата и се сгушвах в леглото си. През деня, ако по време на разходка, в занималнята или в залата, където прекарвахме свободните си часове, бях застанала така, че да не я виждам, тя ме наблюдаваше часове наред; дебнеше всяка моя стъпка. Когато слизах, тя се оказваше долу пред стълбата, когато се качвах, тя ме чакаше горе. Веднъж ме спря. Гледаше ме, без да казва нищо, обилни сълзи течаха от очите ѝ, след това изведнъж се хвърли на земята, притисна едното ми коляно с две ръце и каза:

— Жестока сестра, поискай живота ми и ще ти го дам, но не ме избягвай, не бих могла да живея без теб...

Видът ѝ беше такъв, че ми дожаля за нея. Очите ѝ бяха погаснали, беше отслабнала и пребледняла. Тя беше моя игуменка, а бе паднала в краката ми, опряла глава върху коляното ми, което бе прегърнала. Протегнах ѝ ръцете си, тя ги пое трескаво, целуваше ги и ме гледаше, после пак ги целуваше и пак ме гледаше. Изправих я. Тя залиташе, едва пристъпваше, изпратих я до килията ѝ. Когато отворих вратата, тя ме хвана за ръката и я дръпна леко, за да ме накара да вляза, но без да каже нито дума и без да ме погледне.

— Не — казах аз. — Скъпа майко, не! Дала съм дума пред себе си, че няма да влизам. Така е най-добре и за мене, и за вас. Заемам прекалено голямо място във вашата душа и то е загубено за бога, комуто я дължите изцяло.

— Вие ли ме укорявате в това?...

Говорех с нея и същевременно се опитвах да освободя ръката си от нейната.

— Значи, не искате да влезете? — попита тя.

— Не, скъпа майко, не.

— Не искате ли, сестра Сюзан? Вие не знаете какво може да се случи, не, не знаете. Ще станете причина да умра...

Последните думи ми внушиха чувство, съвсем обратно на това, което тя очакваше; издърпах силно ръката си и избягах. Тя се обърна, погледа след мене, докато измина няколко крачки, след това влезе в стаята си, като остави вратата отворена, и започна да се вайка отчаяно. Чувах нейните стенания, те ме пронизваха цялата. За момент се

поколебах дали да продължа към килията си, или да се върна. Не зная обаче какво чувство на отвращение ме накара да се отдалеча, но ми беше мъчно за състоянието, в което я бях оставила — по природа аз съм състрадателна. Затворих се в килията си, но не бях спокойна. Не знаех с какво да се заема. Обиколих няколко пъти стаята надлъж и нашир, излязох, пак влязох. Най-после отидох и почуках на вратата на сестра Терез — килиите ни бяха съседни. Тя водеше задушевен разговор с една млада монахиня, нейна приятелка.

— Скъпа сестро — казах ѝ аз, — съжалявам, че ви прекъсвам, но ви моля да ме изслушате за минута, искам да поговоря с вас насаме.

Тя дойде в моята килия и аз ѝ обясних:

— Не зная какво става с нашата игуменка, но тя е зле. Да бяхте отишли при нея, може би ще успеете да я утешите...

Тя не отговори, остави приятелката си в своята килия, затвори вратата и изтича при игуменката.

Но нейната болест се влошаваше с всеки изминат ден. Тя стана тъжна и сериозна; веселостта, която цареше от деня на моето идване в манастира, изведнъж изчезна. Всичко бе подчинено на най-строг ред: черковните служби се изпълняваха с подобаващо достойнство, чужди лица почти нямаха вече достъп до нашата приемна, на монахините бе забранено да си ходят една друга на гости по стаите, занятията се подновиха много стриктно, нямаше вече събирания при игуменката, нямаше закуски. Най-леките грешки бяха строго наказвани. Понякога продължаваха да се обръщат към мене, за да измоля за някого прошка, но аз категорично отказвах. Причината за тази рязка промяна беше ясна на всички. По-възрастните монахини нямаха нищо против, младите бяха отчаяни и ме гледаха накриво. Що се отнася до мен, аз бях убедена, че поведението ми е правилно, и не обръщах внимание на техните упреци и сръдни.

Игуменката, на която не можех да помогна, но не можех и да не съжалявам, премина последователно от меланхолия към благочестие, от благочестие към бълнуване. Аз няма да проследявам тука развитието на тези нейни състояния, това би означавало да затъна в безкрайни подробности. Ще ви кажа само, че в началото на своята болест тя ту ме търсеше, ту ме избягваше, понякога се отнасяше към мене и към другите с обичайната си ласкавост, а понякога изведнъж изпаднаше в крайна строгост. Тя ни викаше, за да ни отпрати в

следващия момент, даваше ни почивка и веднага след това се отмяташе от нарежданията си, караше да ни съберат в черква и когато всички се разтичваха, за да изпълнят нареждането ѝ, камбаната почваше отново да бие и ние трябваше да се приберем по килиите си. Трудно е да си представи човек хаоса, сред който живеехме. По цял ден ние само влизахме и излизахме от килиите си, грабвахме молитвениците, за да ги оставим в следващия момент, качвахме се по стълбите, слизахме, ту надвесвахме монашеските покривала над очите си, ту ги вдигахме. Нощите бяха почти толкова неспокойни, колкото и дните.

Няколко монахини се обърнаха към мене и се опитаха да ми обяснят, че ако проявя малко повече любезност и внимание към игуменката, обичайният ред (те би трябвало да кажат безредие) ще бъде възстановен.

— Мъчно ми е за вас — отговорих аз тъжно, — но кажете ми ясно какво трябва да направя!

Едни си отиваха с наведени глави, без да кажат нищо, други ми даваха съвети, които изцяло противоречаха на нашия духовен ръководител — имам пред вид този, когото освободиха, защото още не бяхме видели неговия заместник.

Игуменката вече не излизаше нощем от своята килия. Тя по цели седмици не се появяваше нито за молитва, нито в хора, нито в трапезарията, нито в занималнята. Стоеше затворена в стаята си, бродеше из коридорите или слизаше в черквата, чукаше по вратите на своите монахини и им казваше с жален глас:

— Сестра еди-коя си, молете се за мен. Сестра еди-коя си, молете се за мен...

Пусна се слух, че тя се готвела за всеобща изповед.

Веднъж бях слязла първа в черквата, видях лист хартия, прикачен на решетката. Приближих се и прочетох: „Скъпи сестри, молете се за една монахиня, която се е отлъчила от своите задължения и иска да се върне към бога...“ Поиска ми се да го махна, но го оставих. След няколко дни се появи друг лист, върху който пишеше: „Скъпи сестри, измолете божията милост за една сестра, които признава своите заблуди. Те са големи...“ Друг ден ни призоваваха да

се молим на господа „да спаси от отчаяние една монахиня, която е загубила цялата си вяра в божиято милосърдие...“

Всички тези призови, които отразяваха жестоките превъплъщения на тази измъчена душа, дълбоко ме натъжаваха. Веднъж се спрях като вкаменена пред един от тези листове. Питам се какви бяха заблудите, в които тя се упрекуваше, в какви престъпления се обвиняваше; мислех отново за възклицанията на изповедника, спомних си неговите изрази, търсех в тях някакъв смисъл, който не успях да открия, и стоях така неподвижна, погълната от своите мисли. Няколко монахини, които ме наблюдаваха, разговаряха нещо помежду си и ако не се лъжа, гледаха на мен така, сякаш бях застрашена от същите ужаси.

Нещастната игуменка се явяваше само с ниско спуснато над челото покривало. Вече не се месеше в манастирските дела, не говореше с никого, често беседваше с новия изповедник, когото ни бяха изпратили. Това беше един млад бенедиктинец. Не знаех дали той й беше наложил всички самоизтезания, на които тя се подлагаше. Три пъти в седмицата тя тримиреше, самобичуваше се, в черквата по време на служба седнаше в най-отдалечените места. За да отидем на черква, ние трябваше да минаваме пред вратата й. Намирахме я там просната ничком. Ставаше едва след като всички се отдалечат. Нощем слизаше в черквата боса и по риза, а ако се случеше аз или сестра Терез да я срещнем, тя се извъръщаше и забиваше лице в стената. Веднъж, като излизах от килията си, аз я намерих на земята, с протегнати ръце и прилепено към пода лице. Тя ми каза:

— Вървете, вървете, стъпете върху мен. Аз не заслужавам друго отношение.

Болестта й продължи месеци наред. През това време нашата общност успя да се намъчи и да ме намрази. Няма да се спирам отново върху тежкия живот на една монахиня, която мразят в нейната обител. Вие вече достатъчно много знаете по този въпрос. Постепенно усещах как отвращението от монашеството отново се надига в душата ми. И отвращението, и мъката си аз споделих с новия ни изповедник. Той се наричаше отец Морел, човек с горещ темперамент. Трябва да бе някъде около четиридесетте. Струва ми се, че ме изслуша внимателно и с интерес. Пожела да узнае целия ми живот; накара ме да му разкажа с най-големи подробности за семейството си, за моите склонности, за

характера ми и манастирите, в които бях живяла, за сегашния манастир и всичко, което се беше случило между мен и игуменката. Не скрих нищо. Стори ми се, че поведението на игуменката към мен за него нямаше такова голямо значение, както за отец Лъмоан. Той каза по този въпрос само няколко думи — за него цялата работа беше приключена. Най-живо се интересувах от моята скрита неприязън към манастирския живот. Колкото повече разкривах душата си, толкова повече растеше доверието му към мен. Ако аз се изповядвах пред него, той също се изповядваше пред мен и онова, което той ми разказваше за своите страдания, съвсем приличаше на моите: той беше станал свещеник въпреки волята си, понасяше духовното си звание със същото отвращение, с което и аз.

— Но, скъпа сестро — прибавяше той, — какво може да се направи? Има само един изход — да се стараем положението ни тук да бъде колкото се може по-поносимо.

След което ми даваше съветите, които сам следваше: те бяха мъдри.

— Разбира се — казваше той, — с това човек не може да избегне скръбта, но започва да я понася с примирение. Духовните лица могат да бъдат щастливи само дотолкова, доколкото гледат на своя тежък кръст като на заслуга пред бога. Тогава това им доставя радост, сами търсят тежките изпитания и колкото те са по-чести и по-горчиви, толкова са по-доволни. Те са разменили настоящото щастие за бъдещото щастие и си осигуряват небесното, като жертвуват земното. След като са изпитали силно страдание, те казват: „Amplius, Domine!“ — „Господи, увеличи нашите мъки!“ и бог винаги откликва на тази молитва. Но ако страданията са еднакви и за тях, и за вас, и за мене, ние с вас не можем да си обещаем награда, защото ни липсва единственото нещо, което може да придаде стойност на страданията ни — примирението. Тъжно наистина. Но уви! Как бих могъл да ви внуша една добродетел, която ви липсва, след като аз също не я притежавам? Без това обаче ние си осигуряваме вечни мъки на оня свят, след като сме били много нещастни на този тук. Всред покаяния и молитви, ние се обричаме на ада почти така сигурно, както светските хора, които тънат в удоволствия. Ние се лишаваме, те живеят сред наслади, а на оня свят ни очакват същите мъчения. Колко тежко е положението на един монах или монахиня без призвание! А ние сме в

такова именно положение и нищо не можем да променим. Оковали са ни в тежки вериги, които сме осъдени да разтърсваме непрекъснато, без каквито и да било надежди, че ще успеем да ги строшим. Нека се опитаме, скъпа сестро, да ги влачим. Хайде, пак ще дойда да ви видя.

Той се върна след няколко дни. Видях го в приемната, имах възможност да го наблюдавам по-отблизо. Той ми довери за живота си, а аз за своя още безброй обстоятелства, които създадоха допирни точки и прилики между двама ни. Преследвали го бяха по същия начин както в дома му, така и като свещеник. Аз не си давах сметка, че картината на неговото отвращение съвсем не бе в състояние да разсее моето. Въпреки това думите му ми действуваха именно така и мисля, че описанието на моето отвращение предизвикваше у него същата реакция. Поради сходството в характерите и приликата между събитията, колкото по-често се виждахме, толкова по-приятно ни беше да бъдем заедно. Историята на неговите преживявания беше история на моите преживявания, историята на неговите чувства бе история на моите чувства, историята на неговата душа бе история на моята душа.

След като бяхме говорили достатъчно за себе си, ние подемахме разговор за другите и най-вече за игуменката. Положението му на изповедник го правеше много сдържан, но от думите му подразбрах, че нейното сегашно състояние няма да продължи дълго, че тя напразно се бори със себе си и или ще се върне всеки момент към своите предишни наклонности, или ще полудее. Бях извънредно любопитна да науча нещо повече. Той можеше да ми поясни някои въпроси, които възникваха пред мен, без да мога въобще да си отговоря сама, но не смеех да го разпитвам; позволих си само да попитам дали познава отец Льомоан.

— Да, познавам го — отговори ми той. — Човек с много достойнства.

— Той ни напусна внезапно.

— Вярно е.

— Не бихте ли могли да ми кажете как стана това?

— Ще ми бъде неприятно, ако се разчуе.

— Можете да разчитате на моята дискретност.

— Мисля, че са писали против него писмо до архиепископа.

— И какво са могли да кажат?

— Че живеел много далече от нашата обител, че не можели да разчитат на него, когато поискат, че моралът му бил прекалено аскетичен, че имали известни основания да го смятат за съмишленик на новите течения, че сеел раздор в нашия манастир, че откъсвал духовно монахините от тяхната игуменка.

— Откъде знаете всичко това?

— От самия него.

— Значи, се виждате?

— Да, виждаме се. Той ми е говорил за вас.

— Какво ви е казвал за мене?

— Че наистина сте за окайване, че той не може да си представи как сте издържали на всички страдания, които са ви сполетели, и макар да е разговарял с вас само един или два пъти, не вярва, че ще свикнете с монашеството, че имал наум...

Тук той изведнъж спря и аз попитах:

— Какво е имал наум?

— Това е въпрос на особено доверие и аз нямам право да продължа.

Не настоях, само прибавих:

— Истината е, че отец Льомоан ми внуши да се отдръпна от своята игуменка.

— И добре е сторил.

— Защо!

— Сестро — каза ми той строго и сериозно, — следвайте неговите съвети и се постарайте да не разберете причината, докато сте жива.

— Струва ми се обаче, че ако познавах опасността, много по-старателно бих я избягвала.

— А може да се случи и обратното.

— Трябва да имате много лошо мнение за мен.

— За вашата нравственост и невинност мисля това, което трябва, но повярвайте ми, има гибелни знания, от чието придобиване човек винаги губи. Вашата невинност е импонирала на игуменката ви. Ако бяхте по-добре осведомена, тя по-малко би ви уважавала.

— Не ви разбирам.

— Още по-добре.

— Но няма ласките и близостта на една жена могат да бъдат опасни за друга жена?

Никакъв отговор от страна на отец Морел.

— Не съм ли същата, каквато бях, когато постъпих тук?

Никакъв отговор от страна на отец Морел.

— Нямаше ли и занапред да остана същата? Какво лошо може да има в това да се обичаме, да си го казваме, да си го доказваме? Това е така приятно!

— Вярно е — каза отец Морел и вдигна към мен очите си, които бе държал наведени, докато говорех.

— Нима в монашеските обители това се среща толкова често? Клетата игуменка! В какво състояние е изпаднала!

— Да, то е тежко и се боя, че ще се влошава. Тя не е била създадена за монашеско звание и ето докъде довежда това рано или късно. Когато се върви против общото влечение на природата, принудата я отклонява към извратени страсти, които са толкова по-силни, колкото са по-необосновани: това е един вид лудост.

— Нима тя е луда?

— Да, и ще полудява все повече.

— И вие смятате, че същата съдба очаква всички, приели това поприще без всякакво призвание?

— Не, не всички. Някои умират преди това, други имат податлив характер и постепенно свикват, трети се крепят известно време на някакви смътни надежди.

— И какви надежди може да има една монахиня?

— Какви ли? Преди всичко надеждата да разтрогне обета си.

— А когато тя изчезне?

— Тогава остава надеждата, че един ден ще намери вратите отворени, че хората ще се отърсят от странната практика да затварят в гробници живи млади създания и манастирите ще бъдат разрушени, че огън ще изгори обителта, че стените ѝ ще рухнат, че някой ще им помогне. Всички тези предположения се въртят в главите им. По време на разходка в градината поглеждат неволно към стените — дали са много високи; когато са в килията си, сграбчват пръчките на решетките и ги разклащат леко, ей така, без определена цел; ако под прозореца има улица, гледат към нея; ако чуят, че някой минава, сърцата им се разтуптяват, глухо въздишат по някакъв освободител; ако навън

настъпи смут и слухът за него стигне до обителта, отново ги обзема надежда; разчитат, че ще се разболеят и болестта им ще ги приближи до някакъв мъж или че ще ги пратят на бани.

— Така е — провикнах се аз, — така е. Вие четете в дълбините на сърцето ми — аз съм живяла и все още живея с такива илюзии.

— А когато в минути на размисъл, защото тази благотворна мъгла, която сърцето изпраща към разума, от време на време се разсейва, когато загубиш илюзиите си, тогава виждаш цялата дълбочина на своето нещастие, презираш себе си и другите, плачеш, стенеш, крещиш, чувствуваш пристъпите на отчаянието. Тогава едни бързат да се хвърлят в скута на игуменките си и да потърсят там утеха, други коленичат в килията си или пред олтара и призовават на помощ небето, трети разкъсват дрехите си и скубят косите си. Някои търсят дълбок кладенец, високи прозорци, въже и понякога ги намират, други, след като дълго време са се измъчвали, изпадат в някакво затъпяване и стават малоумни, а онези, които имат по-слаби и деликатни органи, бавно гаснат от униние; има и такива, чиято душа се поврежда, въображението им се разстройва и те изпадат в буйна лудост. Най-щастливи са тези, у които утешителните илюзии се раждат отново и ги подкрепят до гроба: техният живот преминава в постоянни преходи от заблуда към отчаяние.

— А най-нещастни — добавих аз, въздишайки дълбоко — са тези, които преминават последователно през всички тези състояния. — Ах, отче! Колко ми е неприятно, че ви изслушах!

— Защо?

— Защото не се познавах, а сега се опознах. Илюзиите ми ще траят по-малко. В моментите...

Щях да продължа, но влезе друга монахиня, после още една, после трета, четвърта, пета, шеста, не зная колко. Разговорът стана общ. Едните гледаха наставника, други го слушаха тихо с наведени очи, няколко го разпитваха едновременно, всички възкликваха, възхитени от мъдростта на неговите отговори. Но аз се бях оттеглила в един ъгъл и бях потънала в дълбок размисъл. По средата на тези разговори, в които всяка монахиня се стараше да се изтъкне и да привлече предпочитанията на светия човек, чухме, че някой пристъпва бавно, от време на време спира и въздиша. Ослушахме се и казахме тихо: „Тя е, нашата игуменка.“ След това замълчахме и насядахме в

кръг. Наистина беше тя. Влезе — булото падаше до колана ѝ, ръцете ѝ бяха скръстени на гърдите, а главата наведена. Тя забеляза първо мен. Веднага извади едната си ръка изпод булото, закри очите си и като се извърна малко встрани, ни направи знак да се оттеглим. Ние излязохме мълчешком, а тя остана насаме с отец Морел.

Предвиждам, господин маркизе, че вие ще си съставите лошо мнение за мен, но аз съвсем не се срамувам от това, което направих — тогава защо бих се червила да го призная? И после как да премълча в този разказ едно събитие, което съвсем не остана без последици? Откровено казано, умът ми е странно устроен: когато нещата могат да предизвикат у вас уважение или да засилят вашето съчувствие, аз пиша зле или добре, но с невероятна бързина и лекота, душата ми е весела, лесно намирам думите си, сълзи на облекчение замрежват очите ми, струва ми се, че сте пред мен — виждам ви и вие ме слушате. А когато съм принудена да се покажа във вашите очи в неблагоприятна светлина, мисля трудно, не успявам да намеря изразите, перото върви зле и всичко това се отразява дори на почерка ми, но продължавам да пиша само защото тайно се лаская от мисълта, че вие няма да прочетете тези места. Ето едно.

Когато всички сестри се оттеглиха... — Е добре! Какво направихте вие? — Не се ли сецате? Не, вие сте прекалено почтен за това... Слязох на пръсти, застанах леко до вратата на приемната и се вслушах в това, което се говореше вътре. Постъпката ми е много лоша, ще кажете вие... О, да, разбира се, лоша е, аз също си го казах и моето смущение, предпазните мерки, които взех, за да не бъда забелязана, фактът, че на няколко пъти спирах, вслушвайки се в гласа на съвестта си, която на всяка крачка настояваше да се върна — всичко това ясно ме убеждаваше, че постъпвам зле; любопитството обаче се оказа по-силно и аз отидох. Но ако е лошо да подслушваш разговора между двама души, които мислят, че са сами, не е ли още по-лошо да го преразказваш на друг? Ето още едно от местата, които пиша с надеждата, че няма да го прочетете: това, разбира се, не е вярно, но аз трябва да си го внуша.

Първото нещо, което чух след едно доста дълго мълчание, ме накара да изтръпна — това бе: „Отче, аз съм прокълната...“

Постепенно се успокоих. Слушах, и булото, което дотогава бе скривало опасността, която ме беше заплашвала, се разкъсваше;

неочаквано някой ме повика. Трябваше да отида, тръгнах. Но уви! Бях чула прекалено много. Каква жена, господин маркизе, каква ужасна жена!...

[8] Здравей (лат.). — Б.пр. ↑

[9] Махни се, сатана, назад, сатана! (Лат.) — Б.пр. ↑

Тук мемоарите на сестра Сюзан се прекъсват: това, което следва, са само бележки, които тя очевидно се е канела да използва в останалата част на разказа си. Изглежда, игуменката ѝ полудява и към това нейно печално състояние трябва да бъдат отнесени фрагментите, които ще препиша.

След тази изповед последваха няколко по-ведри дни. Радостта отново се засели в нашата обител. Към мен се отправяха благодарности, които отхвърлях с възмущение.

Тя вече не ме избягваше, гледаше ме, моето присъствие като че ли не я смущаваше вече. Стараех се да скривам от нея ужаса, който ми вдъхваше, откак поради едно щастливо или пагубно любопитство бях я опознала по-добре.

Скоро тя стана мълчалива: казваше само „да“ или „не“, разхождаше се сама. Отказваше да се храни. Кръвта ѝ закипяваше, втрисаше я и тя започваше да блънува.

Сама в леглото, тя ме вижда, говори ми, подканва ме да се приближа, отправя ми най-нежни слова. Щом чуе стъпки край стаята си, се провиква:

— Тя минава, познавам походката ѝ. Извикайте я... Не, не, оставете я.

Странно е, че тя никога не се лъжеше и не ме бъркаше с друга.

Тя се смееше неудържимо, миг след това се обливаше в сълзи. Сестрите я заобикаляха мълчешком, някои плачеха с нея.

Тя казваше внезапно:

— Не съм била в черква, не съм се молила на бога. Искам да стана от това легло, искам да се облека, нека ме облекат.

Ако ѝ се противопоставяха, тя прибавяше.

— Дайте ми поне молитвеника...

Даваха ѝ го, тя го отваряше, разлистваше го с пръст и това движение на ръката продължаваше даже и след като страниците бяха свършили. Но погледът ѝ оставаше блуждаещ.

Една нощ тя слязла сама в черквата. Няколко сестри я последвали. Тя се проснала върху стъпалата на олтара, започнала да стене, да въздиша, да се моли на глас; след това излязла, пак влязла и каза:

— Идете да я потърсите; душата ѝ е толкова чиста, самата тя е толкова невинна! Ако присъедини молитвите си към моите...

После, обръщайки се към всички и гледайки към празните столове, тя се провикнала:

— Излезте, излезте всички, нека тя остане сама с мене. Вие не сте достойни да се приближите до нея; ако вашите гласове се смесят пред бога с нейния, вашите нечестиви славословия ще осквернят сладостта на нейните думи. Идете си, идете си...

След това ме заклевала да помоля небето за помощ и прошка. Виждала бога, струвало ѝ се, че небето, набраздено от светкавици, се разтваря и гърми над главата ѝ, че от него слизат разгневени ангели и погледите на божеството я карат да трепери. Тя хукнала на всички страни, пъхала се в най-мрачните ъгли на черквата, молела за милост, накрая долепила лице до земята и там задрямала, вдървена от студената влага. Отвели я в килията ѝ като мъртва.

На другия ден тя не си спомняше тази ужасна нощна сцена. Тя питаше:

— Къде са нашите сестри? Не виждам вече никого. Останала съм сама в този дом, всички са ме изоставили, и сестра Терез също: добре са направили. Щом като сестра Сюзан вече не е тук, мога да изляза, няма да я срещна. Ах! Ами ако я срещна! Но тя вече не е тук, нали? Нали вече не е тук? Щастлив е домът, в който тя се намира! Сестра Сюзан ще каже всичко на новата си игуменка; какво ще си помисли тя за мен?... Сестра Терез умря ли? През цялата нощ камбаната биеше на умряло. Горкото момиче! Тя е осъдена навеки и причината съм аз, аз... Един ден ще ме изправят срещу нея. Какво ще ѝ кажа? Какво ще ѝ отговоря?... Горко ѝ! Горко ми!...

Друг път казваше:

— Върнаха ли се нашите сестри? Кажете им, че съм много болна... Повдигнете възглавниците ми... Отпуснете ми дрехата... чувствавам, че тук нещо ме притиска... Главата ми гори, свалете всичко от главата ми... Искам да се измия... Донесете ми вода. Налейте, налейте още... Ръцете ми са бели, но петната по душата остават... Бих искала да съм мъртва, да не съм се раждала, тогава нямаше изобщо да я срещна.

Една сутрин я намерили боса, по риза, разчорлена, виеща, с пяна на устата. Тя се мятала из килията си, с ръце на ушите и затворени очи,

притискаше тяло до стените.

— Махнете се от тази бездна. Чувате ли писъци? Това е адът! Виждам как от тази дълбока пропаст се издигат пламъци. И сред тях чувам смътни гласове, които ме викат... Господи, смили се над мен... Хайде бързо, бийте камбаните! Съберете всички! Нека се молят за мене, аз също ще се моля... Но едва се развиделява. Сестрите още спят. Не съм мигнала цяла нощ. Бих искала да заспя, но не мога.

Една сестра ѝ каза:

— Госпожо, нещо ви измъчва. Споделете го с мен. Може би това ще ви облекчи.

— Сестра Агат, послушайте, приближете се... по-близо, още по-близо, не трябва да ни чуят: ще ви разкрия всичко, но запазете тайната ми... Нали сте я виждали?

— Да, госпожо.

— Нали няма по-мило същество от нея? Каква походка! Каква изисканост! Какво благородство! Каква скромност... Идете при нея, кажете ѝ... Не, не казвайте нищо, останете тук. Вие не бихте могли да се приближите до нея. Ангелите небесни я пазя; те бдят над нея. Аз ги видях. Ако и вие ги видите, ще се ужасите също като мене. Останете тук. Ако отидете, какво ще ѝ кажете? Измислете нещо, от което тя да не се изчерви...

— Но, госпожо, да бяхте се посъветвали с изповедника си.

— Да, разбира се... Не, не... знам какво ще ми каже; толкова пъти съм го чувала... За какво да разговарям с него? Ако можех да загубя паметта си! Ако можех да изчезна в небитието или да се родя наново!... Не викайте изповедника. По-добре ми прочетете из „Страстите на нашия спасител Исус Христос“. Четете... Започвам да дишам... само капка от тази кръв е достатъчна, за да се пречистя... Вижте, тя блика от гърдите му, наведете тази свещена рана над главата ми... Кръвта му тече върху мен и не оставя следа... Аз съм загубена!... Махнете това разпятие... Не, дайте ми го...

Поднасяли ѝ го, тя го притискаше с две ръце! Покривала го с целувки, след това добавяла:

— Това са нейните очи, нейната уста, кога ще я видя пак! Сестра Агат, кажете ѝ, че я обичам, опишете ѝ добре моето състояние, кажете ѝ, че умирам.

Пуснаха ѝ кръв, но нито баните, нито лекарствата подобриха нейното състояние. Не смея да ви опиша всичките ѝ непристойни постъпки, да повтора всички неприлични думи, които се изплъзваха от устата ѝ по време на бълнуването. Тя час по час слагаше ръка на челото си, сякаш да прогони някакви досадни мисли, видения — знам ли какви видения? После заравяше глава в леглото си, покриваше лицето си със завивките:

— Това е прелъстителят, той е! Колко странен образ е приел! Донесете светена вода, поръсете ме с нея... Спрете, спрете... няма го вече.

Побързаха да я изолират от другите. Но затворът ѝ не беше пазен много добре и един ден тя успя да се измъкне. Беше раздрала дрехите си и тичаше из коридорите съвсем гола, от двете ѝ ръце висяха краищата на разкъсано въже. Тя крещеше:

— Аз съм вашата игуменка. Всички сте дали пред мен обет за послушание... Вие ме затворихте, нещастници! Така ли ми се отплащате за моите добрини! Вие ме обиждате, защото съм прекалено добра... но вече край... Пожар!... Убийци!... Крадци!... Помощ!... Сестра Терез... Сестра Сюзан, къде сте?...

Бяха я хванали и я отведоха пак в затвора ѝ; тя казваше:

— Имате право! Имате право! Аз съм полудяла, чувствам го.

Понякога я преследваха натрапчивите картини на различни изтезания. Привиждаха ѝ се жени с въже на врата, с вързани на гърба ръце или със запалени факли в ръце. Тя се присъединяваше към разкайващите се. Струваше ѝ се, че я водят на смърт и казваше на палача:

— Аз заслужих своята участ. Заслужих я. Но поне това мъчение да беше последно, а мен ме чака цяла вечност! Цяла вечност в пламъци!...

Всичко, което казвам, е свършено вярно. И всичко вярно, което бих могла още да добавя или не ми идва наум, или бих се изчервила, ако трябва да омърся с него тези страници.

След като преживя няколко месеца в това окаяно състояние, тя почина. Каква смърт, господин маркизе! В последния ѝ час аз видях, действително видях ужасната картина на отчаянието и престъплението. Тя мислеше, че е заобиколена от духовете на ада, които чакаха душата ѝ, за да я отнесат.

— Ето ги!... Ето ги!... — стенеше тя със задавен глас, мъчеше се да ги прогони, размахвайки наляво и надясно разпятието, крещете, виеше: — Господи!... Господи!...

Скоро след нея почина и сестра Терез. Дойде нова игуменка, жена възрастна, капризна и суеверна.

Обвиняват ме, че съм омагьосала нейната предшественица. Тя го вярва и моите мъки се подновяват. Духовните ръководители на моя изповедник също го преследват и той ме убеждава да избягам от манастира.

Бягството ми е решено. Аз отивам в градината между единадесет часа и полунощ. Спускат ми въже, аз се превързвам през кръста, въжето обаче се скъсва, аз падам. Коленете ми са ожулени, бъбреците силно натъртени. Правя втори, трети опит и стигам върха на стената. Слизам отвън. Каква е моята изненада! Вместо очаквания дилижанс намерих една раздрънкана, взета под наем карета. Ето ме по пътя за Париж заедно с някакъв млад бенедиктинец. По неговия непристоен тон и волностите, които си позволяваше, скоро разбрах, че всички поставени от мен условия са нарушени. Започнах да съжалявам за своята килия и почувствувах целия ужас на новото си положение.

Тук ще опиша сцената, която се разигра между мен и този човек в каретата. Каква сцена! Какъв човек! Започвам да викам, кочияшът се намесва, иска да ми помогне. Ожесточен бой между кочияша и монаха.

Пристигам в Париж. Колата спира в една малка уличка, пред тясна врата, която се отваря към тъмна и мръсна алея. Стопанката на дома излиза да ме посрещне и ме настанява в една малка стаичка на най-горния етаж. Тук намирам строго необходимите мебели. Посещава ме жената, която живее на първия етаж.

— Вие сте млада, госпожице, сигурно скучаете. Влезте при мен. Ще намерите отбрана компания от мъже и жени. Не всички са прелестни като вас, но са млади, почти на вашата възраст. Ние разговаряме, играем, пеем, танцуваме, отдаваме се на най-различни

забавления. Дори да завъртите главите на всичките ни кавалери, уверявам ви, че нашите дами няма да ревнуват, няма да завиждат, нито ще се сърдят... Елате, госпожице...

Жената, която разговаря с мен, не е в първа младост, има ласкав поглед, сладникав глас и много двусмислена реч.

В тази къща прекарвам около две седмици, изложена на настоящите преследвания на моя коварен похитител и на всички шумни сцени, с които се славят този род подозрителни места. Дебна удобен случай, за да избягам.

Най-после го намерих. Беше късно през нощта.

Ако бях близо до манастира, щях да се върна там. Тичам, без да зная накъде отивам. Някакви мъже ме спират. Обзета от ужас, припадам пред прага на някакъв свещар. Погрижват се за мен. Когато идвам на себе си, виждам, че лежа върху един сламеник, заобиколена от няколко души. Питат ме коя съм. Не зная какво съм отговорила. Дават ми слугинята на дома, за да ме придружи до мястото, където трябва да ида. Хващам я за ръката. Вървим двете. Извървели сме доста път, когато момичето ми казва:

— Госпожице, сигурно знаете къде отиваме?

— Не, моето момиче, сигурно в приют за бедни.

— В приют за бедни? Да не са ви изгонили от къщи?

— Уви, така е.

— Но какво сте направили, за да ви изгонят от дома ви в този час?... Ето ни пред вратата на „Сент-Катрин“. Да видим дали ще ги накараме да ни отворят. Във всеки случай не се страхувайте, няма да останете на улицата, ще спите с мен.

Връщам се при свещаря. Слугинята се изплашва, когато вижда краката ми, изподрани от падането ми в манастира. Прекарвам нощта при нея. На другия ден се връщам в „Сент-Катрин“. Прекарвам там три дни. На третия ден ми съобщават, че или трябва да отида в централния приют, или да приема първата работа, която ми предложат.

Опасността, на която съм изложена в „Сент-Катрин“ от страна на мъжете и на жените, е голяма, защото там, както ми обясниха по-

късно, градските сводници и развратници идвали да си търсят подходяща стока. Нищетата, която ме очаква, не прави по-убедителни грубите им опити да ме съблазнят. Продавам дрехите си и си купувам облекло, по-подходящо за моето положение.

Постъпвам на работа при една перачка, където се намирам и сега. Получавам дрехите и ги гладя. Денят ми е тежък. Храната ми е лоша, жилището и постелята ми са лоши, но затова пък към мен се отнасят човешки. Съпругът е наемен кочияш. Жената е малко груба, но иначе добра. Бих била доволна от съдбата си, ако можех да се надявам, че ще ме оставят на мира.

Научих, че полицията е заловила моя похитител и го е предала на неговите духовни ръководители. Горкият човек! Той е за окайване повече от мен! Във връзка с неговия случай се вдигна шум, а вие не знаете с каква жестокост черковниците наказват грешките, които са добили гласност. Затворът ще бъде негов дом до края на живота му. Същото очаква и мен, ако бъда заловена отново, но той ще ме надживее.

Болката от падането при стената не минава. Краката ми са подути, много трудно пристъпвам: работя седнала, защото с мъка стоя права. Все пак с ужас мисля за деня, в който ще бъда здрава: как ще обясня тогава защо не излизам? И на каква ли опасност ще се изложя, като се покажа? За щастие дотогава има още време. Близките ми, които сигурно подозират, че съм в Париж, положително ме търсят под дърво и камък. Решила бях да повикам в моя таван г-н Манури, да се посъветвам с него, но той бе починал.

Живея в непрекъснат страх. При най-малкия шум в къщата, по стълбите, на улицата, аз подскачам, треперя като лист, коленете ми се подгъват и предметите падат от ръцете ми. По цели нощи не мигвам, а и да заспя, сънят ми е неспокоен: говоря, викам, крещя. Чудно ми е как хората около мен още не са ме разкрили.

Изглежда, моето бягство вече е известно на всички. Очаквах го. Една от работничките в пералнята вчера ми го разказа, като го украсяваше с такива подробности и разсъждения, които могат направо

да отчаят човека. За щастие тя простираше мокрите дрехи, застанала с гръб към лампата, и не можа да види моето смущение. Господарката обаче видя, че плача, и ме попита:

— Мари, какво ви е?

— Нищо — отговорих аз.

— Нима сте толкова глупава, че да ви трогне съдбата на една лоша монахиня, без морал и без религия, която се влюбва набързо в някакъв отвратителен монах и избягва с него от манастира си? Трябва наистина да сте много състрадателна. Какво се е искало от нея — да яде, да пие, да моли бога и да спи. Добре ѝ е било. Защо не си е стояла там? Ако беше ходила само два-три пъти до реката в такова време като сега да плави дрехи, щеше на бърза ръка да се сдобри с манастира.

Отговорих, че всеки сам знае мъката си. По-добре да бях замълчала, защото тя добави:

— Хайде, хайде! Това е една мръсница, която бог ще накаже...

При тези думи аз наведох глава над масата си и останах така, докато господарката не ме сепна:

— Но, Мари, за какво мислите? Докато вие дремете, работата стои...

Не съм създадена да живея в манастир и това личи по походката ми, но като монахиня свикнах с някои неща, които върша машинално. Чуя ли например камбана, аз или се кръстя, или коленича. Почука ли някой на вратата, аз казвам „Ave!“ Запитат ли ме нещо, моят отговор винаги завършва с „да“ или „не“ плюс „скъпа майко“ или „сестро“. Ако неочаквано се появи чужд човек, аз кръстосвам ръце на гърдите си и вместо да направя реверанс, навеждам глава. Другите работнички в такива случаи започват да се смеят, защото мислят, че имитирам монахините, но тяхната заблуда не може да продължи много. Моята разсеяност ще ме издаде и аз ще бъда загубена.

Господине, побързайте да ми помогнете. Вие навярно ще ми кажете: „Научете ме какво мога да направя за вас.“ Ето какво: моите амбиции не са големи. Необходимо ми е едно място на камериерка, на надзирателка или дори на обикновена прислужница, стига да живея на

село, в някой затънтен край, където никой няма да ме познава, при някои порядъчни хора, у които не идват много гости. Заплащането няма значение. Искам сигурност, спокойствие, хляб и вода. Бъдете уверен, че от моите услуги ще останат доволни. В дома на баща си аз се научих на труд, а в манастира — на подчинение. Млада съм, имам много благ характер. Когато краката ми оздравеят, ще имам повече сили, отколкото е необходимо, за да се справям със задълженията си. Зная да шия, да плета, да бродирам, да пера. Преди да отида в манастира, аз сама кърпех дантелите си и скоро ще си възстановя формата. Сръчна съм, никоя работа не ме отблъсква. Имам приятен глас, учила съм музика и свиря на клавесин достатъчно добре, за да забавлявам някоя майка, на която това би било приятно, или дори да давам уроци по музика на децата ѝ. Но ме е страх, че тези белези на едно по-изтънчено възпитание биха ме издали. Ако трябва да се науча да правя фризури, аз имам вкус, ще си взема учител и бързо ще придобия и това малко умение. Господине, едно сносно място, ако е възможно, или каквото и да е място — само това ми трябва, друго нищо не желая. Можете да гарантирате за моята нравственост. Независимо от външните белези аз съм нравствена, дори благочестива. О, господине, всичките, ми тегла щяха да са свършили и вече нямаше да имам причини да се страхувам от хората, ако бог не бе ме спрял. Колко пъти ходих при оня дълбок кладенец в градината на нашия манастир! Ако не се хвърлих в него, то е, защото ми бяха предоставили пълната свобода да го сторя. Не зная каква съдба ме очаква, но ако трябва един ден отново да вляза в манастир, който и да е той, не отговарям за нищо — навсякъде има кладенци. Господине, смилете се над мен и не си създавайте сам повод за продължителни угризения.

П.П. Изнемогвам от умора, обзета съм от ужас, покоят бяга от мен. Препрочетох, сега вече с отпочинала глава, тези писани набързо спомени. Установих, че съвсем непреднамерено на всеки ред показвам себе си толкова нещастна, колкото бях в действителност, но и много по-мила, отколкото съм всъщност. Дали защото смятаме мъжете почувствителни към нашите чарове, отколкото към нашите нещастия, и си мислим, че е по-лесно да ги съблазним, отколкото да ги трогнем? Много малко ги познавам и не съм изучавала достатъчно себе си, за да

го зная. Ако обаче маркизът, за когото казват, че бил извънредно деликатен и тактичен човек, все пак реши, че аз апелирам към неговия порок, а не към неговата добродетелност, какво би си казал за мен? Тази мисъл ме безпокои. Истината е, че той не ще бъде прав да ме вини за един инстинкт, присъщ на целия женски пол. Аз съм жена, може би малко кокетна, знам ли? Но това е естествено и аз не го правя нарочно.

Издание:

Дьони Дидро. Монахинята
Библиотека „Световна класика“
„Народна култура“, София, 1983

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.